

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

OPERA SANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

**OPERA VE MİTOLOJİ: GEORGE FRIDERICH HANDEL'İN
HERCULES OPERASI ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Taha YAĞIZ

Danışman

Prof. Berna ÖZKUT

İZMİR/2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Opera ve Mitoloji: George Friderich Handel’in Hercules Operası Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

24/06/ 2024

Taha YAĞIZ

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre Opera Sanat Dalı öğrencisi Taha YAĞIZ'ın ***“Opera ve Mitoloji: George Friderich Handel'in Hercules Operası Örneği”*** konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde, saat 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan sanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin.....olduğuna oy..... ile karar verilmiştir.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, opera sanatının mitoloji ile olan ilişkisini inceleyerek, mitolojik unsurların, gerek eserin konusuna gerek ise sahnede kullanılan öğelere ne derece etki ettiğini örnek bir opera eseri ile açıklamaktır. Mitolojik bir kahraman olan farklı kaynaklarda adı Hercules, Herakles ya da Türkçe Herkül olarak değişen, Hercules'in Anadolu ve özellikle Karadeniz Ereğli'sinde anlatılan efsanesini, G.F. Handel'in operasında işlendiği versiyonu ile birleştirerek ortak bir "Hercules" profili çıkarmak da tezin odak noktalarından biridir. Bu çalışma "Hercules" operası ile ilgili yapılmış olan araştırmalara ek olarak, efsanenin Anadolu coğrafyasındaki anlatımlarını ve Yunan kaynakları ile karşılaştırılıp teyit edildiği analizleri de içermektedir. Araştırma sürecinde elde edilen bilgileri derlemek ve kategorize etmek için literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu bilgiler daha sonra üç ana başlığa ayrılmıştır.

İlk bölümde tezde sıkça kullanılan ifadeler olan mit, mitoloji ve efsane terimlerinin tanımları ve aralarındaki ilişki açıklanmıştır. Mitolojinin sınıflandırılması, oluşumunda etkili olan kültürel ve sosyal nedenler sıralanmıştır. Yine bu bölümde Anadolu ve özellikle Karadeniz Ereğli'de yer bulan Hercules efsanesi anlatılmıştır. Tezin ikinci bölümünde mitoloji kavramının opera ile olan ilişkisi anlatılmıştır. Ardından "Hercules" operasının oluşumuna katkı sağlayan edebi metinlerin yazarları ve metinler ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Tezin üçüncü bölümünde ise librettist Thomas Broughton'un opera librettosunu yazma süreci ile besteci George Friderich Handel'in besteleme süreci anlatılmıştır. Daha sonra operanın karakterleri ve içerisinde bulunan mitolojik öğeler ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Yine bu bölümde operanın oluşumunda katkısı olan metinler, metinlerarasılık kuramı bağlamında incelenip analiz edilmiştir. Tüm bu bulgular ışığında araştırmanın sonucunda "mitoloji" ve "efsane" kavramlarının literatürde farklı bilgiler içerse de, bütünde aynı anlamlara geldikleri ve hatta birbirlerinin yerine kullanıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca G.F. Handel'in "Hercules" operasında geçen Hercules karakterinin yarı-tanrı olarak olağanüstü mucizelerle değil, beşeri özelliklerle öne çıktığı, karakterinde yansıtılan cesaret, kahramanlık, güç, aile kutsallığı vb. özelliklerle izleyenlerine Antik Yunan döneminin çok tanrılı inançları ile beraber sosyal ve kültürel izlerini sergilediği sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT

The object of this study is to examine the relationship between opera and mythology and to explain to what extent mythological elements affect both the subject of the work and the elements used on stage with an example opera work. Combining the legend of Hercules, a mythological hero whose name is changed as Hercules, Herakles or Turkish Herkül in different sources, and the version of him in G.F. Handel's opera, and thus creating a common "Hercules" profile is one of the focal points of the thesis. In addition to the research conducted on the "Hercules" opera, this study also includes the narrations of the legend in Anatolian geography and the analyses in which it is compared and confirmed with Greek sources. The literature review method was used to compile and categorize the information obtained during the research process. This information is then divided into three main headings.

In the first section, the definitions of the terms myth, mythology and legend, which are frequently used expressions in the thesis, and the relationship between them are explained. The classification of mythology and the cultural and social reasons that are effective in its formation are listed. Again, in this section, the Hercules legend, which is located in Anatolia and especially in Karadeniz Ereğli, is explained. In the second section of the thesis, the relationship between the concept of mythology and opera is explained. Then, information about the authors of the literary texts that contributed to the formation of the opera "Hercules" and the texts are presented. In the third section of the thesis, the process of writing the opera libretto by librettist Thomas Broughton and the composition process of composer George Friderich Handel are explained. Then, information about the characters of the opera and the mythological elements in it are presented. Again, in this section, the texts that contributed to the formation of the opera are examined and analyzed in the context of the theory of intertextuality. In the light of all these findings, it is concluded that although the concepts of "mythology" and "legend" contain different information in the literature, they have the same meaning on the whole and are even used interchangeably. In addition, it has been concluded that the character of Hercules in G.F. Handel's opera "Hercules" stands out with human characteristics rather than with extraordinary miracles as a demigod, and that he exhibits the polytheistic beliefs of the Ancient Greek period as well as social and cultural traces to his audience with the features such as courage, heroism, strength, family sanctity, etc. reflected in his character.

ÖNSÖZ

İçimdeki şarkı söyleme isteğini dışa vurduğum ilk günden, yüksek lisans aşamasına geldiğim bugüne kadar sahip olduğumu keşfettiğim yeteneklerimi, ulaşabileceğim en üst noktada sergileyebilmek için çalıştım. Müziğe ilk başladığım ve hakkında hiç bir şey bilmediğim lise yıllarımdan beri sürece sadık kalarak planlı ve özverili bir şekilde ilerlemeyi kendime hedef olarak belirledim. Amacım her zaman duygularımı ve yeteneklerimi hayal ettiğim başarılarla ulaşmak için kullanmaktı. Hayatın beni bu yolda doğru zamanda doğru kişiler ile karşılaştırdığına her zaman inandım.

Öncelikle yüksek lisans eğitimimin tez yazımı aşamasında bana bilgileri ile yön gösteren, eksiklerimi tamamlayan ve bu süreçte çok fazla şey öğrenmiş olduğum değerli tez danışmanım Prof. Berna Özkut'a teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimim boyunca bana şan alanında bildiği her şeyi öğreten ve bugün bu aşamada olmamda en büyük pay sahiplerinden biri olan hocam Öğr. Gör. Onur Çuhacı'ya çok teşekkür ederim. Bu yola daha çıkmamışken beni cesaretlendiren ve benden umudunu kesmeyerek konservatuvara hazırlayan hocam Onur Başaran'a çok teşekkür ederim. Tez yazımında bana yardımlarını esirgemeyen Karadeniz Ereğli Belediye başkanlığı danışmanlarından sayın Raif Tokel'e ve Karadeniz Ereğli Kent Müzesi müdürü sayın Ahmet Mercan'a da ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımda büyük yeri olan opera sanatı ile ilgili yaptığım ve bana birçok yeni bilgi kazandırmış olan bu çalışmanın, kendim adına daha büyük başarılarla kapı açması ve bu alana merak besleyen herkese ışık olması dileğiyle.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM

MİTOLOJİDE KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

1.1. Mit- Mitoloji ve Efsane İlişkisi.....	4
1.2. Mitlerin Sınıflandırılması.....	9
1.3. Mitlerin Ortaya Çıkışında Kültürel ve Sosyal Nedenler.....	11
1.4. Antik Yunan ve Mitoloji.....	14
1.4.1. Doğa, Tanrılar ve Kahramanlar.....	15
1.4.1.1. Perseus.....	20
1.4.1.2. Theseus.....	21
1.4.1.3. Achilles.....	21
1.4.1.4. Odysseus.....	22
1.4.1.5. Jason.....	23
1.4.2. Mitolojide Hercules (Herkül).....	24
1.4.3. Herakles'in 12 Görevi (Dodekathlon).....	26
1.4.3.1. Nemea Aslanını Öldürmek.....	26
1.4.3.2. Lerne Ejderhasını Öldürmek.....	27
1.4.3.3. Kyreneia Geyiğini Yakalamak.....	28
1.4.3.4. Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalamak.....	29
1.4.3.5. Kral Augeias'ın Ahırını Temizlemek.....	30

1.4.3.6. Stymphalos Kuşlarını Yaşadıkları Gölden Kovalamak.....	31
1.4.3.7. Girit Boğasını Dizginlemek.....	32
1.4.3.8. Diomedes'in İnsan Eti Yiyen Kısraklarını Yakalamak.....	33
1.4.3.9. Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Getirmek.....	34
1.4.3.10. Canavar Geryoneus'in Sığırlarını Getirmek.....	36
1.4.3.11. Hesperidlerin Altın Elmalarını Kazanmak.....	37
1.4.3.12. Üç Başlı Köpek Kerberos'u Yakalamak.....	38
1.5. Anadolu'da Mitoloji ve Herkül Efsanesi.....	41

2. BÖLÜM

OPERA TARİHİNDE MİTOLOJİNİN YERİ

2.1.Mitoloji ve Opera İlişkisi.....	49
2.2."Hercules" Operasının Oluşumuna Katkı Sağlayan Edebi Metinler	51
2.2.1. Publius Ovidius Naso ve "Metamorphoses"	52
2.2.2. Sophokles ve "Trakhisli Kadınlar".....	53

3. BÖLÜM

G.F. HANDEL VE “HERCULES” OPERASI

3.1. G.F.Handel’in “Hercules” Operasını Besteleme Süreci.....	57
3.2. Thomas Broughton’un “Hercules” Librettosunu Yazım Süreci.....	59
3.3. “Hercules” Operasının Karakterleri.....	62
3.4. Operanın Konu Özeti	63
3.5. “Hercules” Operasında Mitolojik Öğeler.....	63
3.6. “Hercules” Operasının Metinlerarası İlişkiler Bağlamında İncelenmesi.....	70
3.6.1. Metinlerarasılık.....	70
3.7. Sophokles’in “Trakhisli Kadınlar” Tragedyası ile Handel’in “Hercules” Operasındaki Herakles’in Benzerlik ve Farklılıkları.....	85
3.7.1. Fiziksel Görünüm.....	85
3.7.2. Duygusal Portre.....	86
SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	106
Ek 1. “Hercules” Opera Librettosu.....	107
Ek 2. Ovid’in “Metamorphoses” Eserinin 9. Bölümü.....	147
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1- Herakles Nemea Aslanını Öldürürken.....	27
Şekil 2- Herakles Lerne Ejderhasını Öldürürken.....	28
Şekil 3- Herakles Kyreneia Geyiğini Yakalarken.....	29
Şekil 4- Herakles, Erymanthos Yaban Domuzunu Yakarken.....	30
Şekil 5- Herakles, Kral Augeias'ın Ahırını Temizlerken.....	31
Şekil 6- Herakles Stymphalos Kuşlarını Kovalarken.....	32
Şekil 7- Herakles, Girit Boğasını Dizginlerken.....	33
Şekil 8- Diomedes'in Atları ve Herakles.....	34
Şekil 9- Herakles Hippolyte'nin Kemerini Eurystheus'a Teslim Ederken.....	35
Şekil 10- Herakles Geryoneus'un Sığırlarını Getirirken.....	36
Şekil 11- Hesperidlerin Altın Elmalarını Getiren Herakles ve Atlas.....	38
Şekil 12- Herakles Kerberos'u Yakalarken.....	39
Şekil 13- Herakles'in 12 Görevini Gösteren Roma Kabartması.....	40
Şekil 14- Ağlayan Kaya Niobe.....	42
Şekil 15- Herakleia Pontike Sikkesi Ön ve Arka Yüzleri.....	44
Şekil 16- Herakleia Pontike Sikkesi Ön ve Arka Yüzleri.....	44
Şekil 17- Herakles'in 12 Görevini Tasvir Eden Lahit.....	45
Şekil 18- Yorgun Herakles Heykeli.....	46

Şekil 19- Hercules Opera Temsilinden Görüntü.....	64
Şekil 20- Hercules Opera Temsilinden Görüntü.....	65
Şekil 21- Hercules Opera Temsilinden Görüntü.....	65
Şekil 22- Khiton ve Himetion.....	67
Şekil 23- Khiton ve Himetion.....	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1- “Hercules” Operasının Karakterleri.....	62
Tablo 2- Efsane ve Mitoloji Arasındaki Farklar.....	88

GİRİŞ

Opera, 16. yüzyılın sonunda, İtalya'nın Floransa şehrinde, Antik Yunan dönemindeki drama performanslarının özgün formunu yeniden canlandırmak amacıyla bir araya gelmiş ve müzik tarihinde “Florentine Camerata” grubu olarak adlandırılan şairler, müzisyenler ve bilginlerden oluşan hümanist bir çevrede ortaya çıkmıştır (Michels ve Vogel, 2015:1).

Operanın oluşma amacı, “müziği daha belirgin bir rolde kullanıp, drama ile birleştirmek ve böylece sahnede hikaye anlatımını güçlendirerek duygusal etkiyi arttırmaktır (Bardi, 1588: 10). Opera; libretto denen ve senaryo olarak düşünebileceğimiz şiirsel bir metin üzerine bestelenen müzik ile sahnelenmektedir. Operayı daha önceki müzikli oyunlardan ayıran en önemli özellik, müziğin oyuna daha sonradan dâhil edilen bir öge olmayıp metin ve sahnelemeyle kenetlenmesidir (İlyasoğlu, 2013: 47). Bir diğer önemli özellik ise “ses tekniğidir”. Opera eserleri seslendirilirken müzikallerden farklı olarak tamamen insanın çıplak sesi kullanılır. Bu da operayı özel bir ses tekniği ile sahneye koyma mecburiyeti doğurur. Ayrıca çoğu zaman kendi dilinde olmayan bir eseri seslendiren sanatçının, o dile çok hakim olması gerekir. Bu nitelikleri ile opera, gerçekten diğer sanatlardan zorluk derecesi ve kompleks olması bakımından ayrılır. Müzikli ara kısımların bulunduğu tiyatrodan farklı olarak, operada müzik, olay akışında, atmosferin ve duyguların aktarılmasında doğrudan görev alır (Michels ve Vogel, 2015: 133).

Rönesans Dönemi İtalya'sında kültürel, sanatsal ve entelektüel hareketlerin bir ürünü olan opera, döneminin yeni sanat formu olarak karşımıza çıkar. Geçmişten günümüze, müzik, şiir, tiyatro ve dekoratif sanatların bir araya gelmesiyle, hem müzikal hem de görsel olarak, izleyenlerine zengin bir deneyim sunmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda da insanlık tarihinde derin köklere sahip, evrensel ve etkileyici hikayelerin birleşimi olan mitolojiden sıklıkla yararlanmıştır. Richard Wagner (1813-1883), opera sanatına, tüm sanatların birleşimi anlamına gelen “Gesamtkunstwerk” terimini

kazandırmış ve bu terim dünyaca kabul görmüştür (Danışman ve Thorpe Millard, 2023:349). Gesamtkunstwerk kavramı, bütünsel yapıt, birleşik sanat eseri ya da topyekûn sanat deyimi diye de tanımlanabilen bir kavramdır (Haydaroglu, 2011: 3). Bu kavramdan yola çıkılarak farklı sanatların biraraya geldiği opera, sadece işitsel ya da görsel bir deneyim değil, duygusal bir şölen olarak kabul edilir.

İşte bu yüzdendir ki ilk oluşum sürecinden günümüze kadar uzanan süreçte, opera dünyasında, geçmiş kültürlerin ve medeniyetlerin izlerini taşıyan, geniş bir müzikal ve sahneleme imkanı sunan, büyüleyici atmosferleriyle mitolojik konular sıkça işlenmiş ve birçok ünlü operaya ilham kaynağı olmuştur.

Opera sanatında, geçmişten günümüze yer edinmiş mitolojinin önemini vurgulamak üzere seçilen bu tez çalışması, opera sanatı içerisindeki mitoloji kavramını G.F. Handel'in "Hercules" (Herakles) operası üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Herakles; tıpkı Anadolu'dan çıkıp Yunan ve Mısır kültürlerine de konu olan tanrıça Kibele gibi, bir efsane olarak Anadolu'da da yer etmiş, konusu gereği Dünya'nın birçok ülkesinde yer almıştır. Mitolojik karakter olarak da operalara konu olmuş nadir örnekler arasındadır. Bu bağlamda, tez çalışması efsane ve mitoloji arasındaki ilişkiyi anlayarak, "Hercules" operasının daha açıklayıcı bir şekle getirilmesi adına seçilmiştir.

Bunun için çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden yazılı doküman analizi kullanılmıştır. Yazılı döküman analizi "mevcut yazılı materyallerin incelenerek, belirli bir konu hakkında derinlemesine bilgi elde etme süreci" olarak tanımlanır. Bu bağlamda, Handel'in "Hercules" operasında geçen Hercules karakterinin özellikleri, operanın librettosunun alındığı Sophokles'in bir tragedyası olan "Trakhisli Kadınlar", Publius Ovidius Naso'nun "Metamorphoses" adlı kitabı ve Zonguldak Karadeniz Ereğlisi'nde geçen Hercules efsanesinde anlatılan Hercules karakterinin özellikleri incelenmiştir. Tüm bu incelemelerin sonucunda ortak bir Hercules profili ortaya çıkartmak adına metinlerarası analiz metotlarından yararlanılmıştır.

1. BÖLÜM

MİTOLOJİDE KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

1. BÖLÜM

MİTOLOJİDE KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

1.1. Mit- Mitoloji ve Efsane İlişkisi

İlkin söz vardı, der kitap. Bunu Platon duysa, “söz mü, hangi söz?” diye sorar. Çünkü eski Yunan dilinde söz kavramını vermek için bir değil, üç sözcük vardır: Biri “mythos”, öbürü “epos”, üçüncüsü “logos”. Mythos; söylenen veya duyulan sözdür, masal, öykü, efsane anlamına gelir (Erhat,1996:2). Diğer taraftan Epos; ölçülü ve dengeli söz olup tanrının insana armağanıdır. Logos ise; gerçeğin insan gözüyle görülmesi, doğruların keşfi, bilime giden yol olarak ifade edilmektedir (Öznülüer, 2018:143). Dr. Süheyla Sarıtaş’ın yazdığı “Mit, Mitoloji, Ritüel” başlıklı yazıda William R. Bascom’ dan aktarılan bilgiye göre; Mitlerin dogmalarla ve kutsal ayinler ile ilişkili olduğu belirtilir. Ana karakter olarak insanı temel almasa da, içindeki varlıklar insani özellikler gösterir. Mitler; dünyanın, insanların, bitkilerin ve doğada bulunan her olgunun kaynağını açıklayarak, niteliklerini ortaya koyar (Sarıtaş, 2006:13).

Geçmiş eski Yunan tarihi ve hatta çok daha eskilere dayanan mitler, savaş, adalet, din, iktidar ve mücadele gibi konularla anılır. Geçmişten bugüne aktarılacak süregelen mitler, tanrıların doğuşunu, özelliklerini ve aralarındaki ilişkilerini, insanların, şehirlerin ve dünyaların nasıl ortaya çıkmış olduklarını açıklamaya çalışır (Nar, 2014:56). Mythos (mit), kadim toplumlarca anılır ve evrenin yaradılışına yönelik duyguları, düşünceleri, doğadaki gerçeklik üzerine kurgular. Mit, belirli bir gerçekliğin yansıması olarak, bir olay örgüsünün nasıl yaratıldığı ya da nasıl var olmaya başladığını açıklamaya çalışır. Yani mit, bir olayın gerçekten var olup bitmiş, tam anlamıyla ortaya çıkmış olduğu şeyden söz eder (Eliade, 2001: 11-16). Bu cümleden anlamamız gereken aslında şudur; Mitler, insanların inandıkları ve yaşamlarında yer verdikleri kutsal varlıklar ile oluşur. İnsanlar onları kendilerinden üstün tuttıkları ve herşeye güç yetirebildiklerini düşündüklerinden mitik öyküler, bildiğimiz Dünya ve fizik kuralları ile bağdaşmasa da onların gerçek olduklarına inanılır.

Mitlerdeki doğaüstü varlıklar, özellikle dünyanın başlangıcındaki o eşsiz zamanda yaptıkları şeylerle tanınırlar. Böylece mitler, onların yaratıcı etkinliğini ortaya koyar ve yaptıklarının kutsallığını ya da bazen sadece doğa üstü olma özelliğini ortaya çıkarır. Mitleri, doğaüstü varlıkların heyecan verici akınlarını betimlemek için kullanılan bir araç olarak tanımlamak da mümkündür (Aça,2013:66).

Her kültürün kendine ait mitleri vardır. Bunların en ünlülerinden bazıları; Yunan, İskandinav, Rus, Anadolu ve İran mitleridir. Bu coğrafyalarda çıkan mitlerin birbirleriyle ortak veya farklı yönleri bulunabileceği gibi, aslında hepsinin, insanın doğaya bir açıklama getirme çabasından ileri gelerek zamanla geliştiğini anlayabilmekteyiz. Örneğin, Helios (Latince Helius), Yunan mitolojisinde “Güneş tanrısı”ydı ve onun batıdan doğuya doğru gökyüzünde altın bir arabaya binip Güneş’in doğmasını sağladığına inanılırdı (<https://www.worldhistory.org/Helios/> Erişim tarihi:17.10.2023).”

Güneşin hareketini açıklayan mitler, astronomi bilimindeki gelişmelere göre revize edildi. Aynı zamanda, mitler farklı kültürlerin etkileşimi sonucunda birbirleriyle kaynaştı ve yeni mitolojik sistemler ortaya çıktı. Böylece insanların hayal güçleri ve çevrelerini birleştirerek kendi ortak bilinçlerini oluşturdular (Arslan,1995:30).

Mitler bu ilk versiyonlarında animist¹ öğelerin bir anlatımı olarak yorumlanabilir. Animist öğelerin bulunduğu mit olgusu, doğa ve insan yaşamındaki her şeyi, kutsal güçlerden dolayı canlı olarak açıklar ve bütün eski toplumların evren üzerine ilk düşünceleri bu anlatımlardır (Arslan,1995:30).

Bu durumda, Mit söylenen söz; Logos ise bilimin keşfi olarak alınınca birbirinden farklı iki teşekkülün birlikteliği söz konusudur. Mythos ve Logos sözcüklerinin birleşimi olan Mythologia, “efsaneler bilimi “ya da “mit bilimi” demektir (Erhat,1996:2-3).

¹ Animist: İnsanın çevresindeki her nesnenin bir ruha sahip olması felsefesine dayanan olgudur.

Mit ve mitoloji terimleri pek çok kaynakta sık sık birbiriyle ilişkilendirilir. Ancak farklı anlamlara sahiptirler. Mitoloji, mitten daha geniş bir kavram olup, bir toplumun veya kültürün kolektif mitlerini, hikayelerini ve inançlarını inceler. Mitoloji, mitlerin kökeni, gelişimi, işlevi ve etkisi üzerine odaklanır. Bir kültürün mitolojisi, o kültürün inanç sistemini, tarihini, değerlerini ve dünya görüşünü anlamak için incelenebilir.

Her kültürün mitolojisi, kendi benzersiz özelliklerine ve sembollerine sahiptir. Ayrıca, sanat, edebiyat ve popüler kültürde büyük etkiler yaratmışlardır. Birçok sanat eserine ilham kaynağı olmuş ve kendilerini her çağda yenilemişlerdir. Bugünkü dini inanışlarımız, ahlaki değerlerimiz ve sanat anlayışımız, yüzyıllar önce oluşan mitolojinin birer ürünüdür. İnsanların bir kutsala ihtiyaç duyması ve doğaya üstün güçler atfetmesi ile oluşmaya başlayan unsurların başında, ilkel ve geleneksel toplulukların oluşumuna ilişkin sunduğu çözümler gelir. Diğer bir deyişle, insanların toplu halde yaşayabilmesi ve algıladıkları sorunlara karşı mücadele edebilmesine olanak sağlar (Armstrong,2005:8-11 ve Eliade,2001:20-22). Elwood'un (1999) da belirttiği gibi; mitolojiler tarih boyunca toplumların belleğinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bunun yanında, özellikle 20. yüzyılda entelektüel ve ruhsal açıdan da bu olguya kayda değer bir önem atfedilmiştir (Elwood,1999).

Mitoloji denilince, çoğu zaman Yunan ve Roma mitolojileri akla gelmektedir ve mitoloji, Yunan ve Roma toplumlarına mal edilmektedir. Azra Erhat (2010) "Mitoloji Sözlüğü" kitabında bu milletlere ek olarak Fenike, Girit, Sümer, Akad, Babil, Asur, Arami Mısır'dan, dolayısıyla Mezopotamya'dan da ayrıca söz etmek gerektiğini söyler. Aynı coğrafyada bulunan milletlerin bir kültür birliği oluşturmuş olduğunu ve bu nedenle aslında tek bir millettten değil, bir Akdeniz ve çevresi mitoloji topluluğundan bahsedilebileceğini belirtir. Çünkü mitoloji mirası, bu coğrafyanın ortak paydasıdır. "Bu efsanelerin sadece Yunanistan ve Roma'ya ait sanılması, onların Yunan ve Roma uyruklu yazarlar tarafından kaleme alınmasından ileri gelmektedir "diye ekler (Erhat, 1996: 11).

Mezopotamya uygarlıkları da her devirde olduğu gibi kendi coğrafyasındaki diğer ülkelerle siyasi ve kültürel iletişime geçmiştir. Bunun sonucunda kültürel anlamda

başka milletleri etkilemişlerdir. Bu etkileşim sırasında Sümerler’ in icat ettiği çivi yazısını da tanımış ve benimsemişlerdir. Bu yazı sisteminin komşu bölgelere geçmesi ile birlikte Mezopotamya’nın edebi, dini ve mitolojik metinleri de komşu halklar tarafından benimsenmiş, kendi din ve inanışlarına uygun olarak dillerine çevrilmiştir (Kılıç, 1997:6). Mezopotamya medeniyetinin ürünü olan bu edebi eserleri kendi dillerine tercüme eden milletler arasında Hurriler, Hititler, Urartular ve Suriye-Filistin hattındaki diğer halklar bulunur. Bu milletler mitleri sadece tercüme etmemiş ayrıca benzerlerini kendi kültürlerinde uyarlayarak taklitlerini oluşturmuşlardır. Yunanlılar da oluşturdukları kültürlerinde diğer milletler gibi bu medeniyetten etkilenmişlerdir. Böylece Yunanlılar, Mezopotamya’dan almış oldukları bazı tanrı ve tanrıçaların yanında onlarla ilgili yazılmış değerleri de almışlar, kendi kültür, din ve dil yapılarına uyarlamışlardır (Bilgiç, 1982: 108). Eski Yunan’lıların inançlarına göre, insanlar yaratılmadan önce tanrılar mevcuttu ve tanrılar insanların şeklinde idi. İnsanlar gibi, onların da meziyetleri, kusurları vardı. Kısaca söylemek gerekirse, Yunan tanrıları ve tanrıçalarının hayatları, âdeta insanların hayatı gibi idi (Ötüken,2011:14). Bu düşünce insanların tanrı ve din kavramlarını kendilerine yakın hissetmelerine ve benimsemelerine yardımcı olmuştur. İnsanın tanrıya ya da tanrının insana benzetildiği bu inanış biçimi, mitolojik kahramanların ve hikayelerin tanımının yapılabilmesi ve kökenleri ile ilgili mantık yürütülebilmesi açısından önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Mitoloji ile birlikte gelişen ve yakın şeyleri ifade eden “efsane” terimi, anlatıma dayalı bir halk edebiyatı türüdür. Kelime anlamı olarak bakılırsa; batı dillerinde “legend” (Türk Ansiklopedisi, 1966:394) kelimesiyle ifade edilmektedir. Yunancada ise efsane karşılığı olarak “mitos- mit” sözcükleri kullanılmaktadır (Erhat,1972:5-7). Efsane kelimesinin kendisi Farsça “fesane” kelimesinden gelir (Develioğlu,1962:312).

Efsaneler, mitler ile olan benzerlikleri ile dikkat çeken halk bilimi ürünleridir. Efsanelerin oluşum zamanının mitlerden sonra olduğu bilinmekle beraber efsaneler de oldukça eski hikayelerdir (Yılar,2005:384). Efsaneler bir tarife göre mitlerin modernleşmiş şekli olarak ifade edilmekte, çok eski hikayeler olduğu söylenmektedir (Seyidoğlu,1997:22). Efsane bir hikâyedir, küçük bir hikâyedir. Ancak özelliği, inanılan bir hikâye olmasıdır. Şahıslar, olaylar veya yerlerle ilgili olabilir. Bunların gerçek olması

da gerekmez, hayalî bile olabilir. Efsanenin en önde gelen özelliği ona inanılmasıdır (Alpaslan,1992:32).

Bilge Seyidoğlu (1998), modern toplumlar için mitik devir kapandığı halde efsane döneminin kapanmadığını belirtir ve ekler; “Efsaneler tarihi devirler içinde teşekkül etmişlerdir. Konusu bir olay, tarihi veya dini bir şahsiyet, yahut belli bir yer olabilir. Tarihi devirler içinde teşekkül ettikleri için efsaneler mitlerden bu konuda ayrılırlar. Mit (myth) lerde zaman başlangıç zamanıdır. Mitlerin kahramanları tanrılar ve yarı tanrılardır (Seyidoğlu,1998:421). Örneğin Atalanta’nın Kalidon’a gönderilen domuzları avlama hikayesi; yeri, zamanı, karakterleri belli olan ve içinde olağanüstü öğeler bulunmayan bir hikayedir. Zamanı tam olarak belli olmasa da tarihi devirler içinde geçer. Çünkü M.Ö.12.yy.’da gerçekleşen Truva Savaşı’ndan önce yaşandığı bilinir. Kahramanları mucizeler sergilemez ancak sadece normalin üstünde bir güce ve cesarete sahiptirler. Bu nedenle “efsane” tanımına uygundur. Buna karşın Uranos ve Gaia’nın hikayesi, bu karakterlerin birinin yükseklerde süzülerek gökyüzünü oluşturması, diğerinin ise aşağıda kalarak yeryüzünü oluşturması ve ikisinin evlenerek çocukları Okeanos’un yeryüzündeki deniz, nehir ve gölleri meydana getirmesi olaylarının tamamı doğaüstü olaylar olup “mit” tanımına uygundur.

Efsaneler mitlerin aksine genellikle kutsaldan ziyade sekülerdirler ve ana temaları insani karakter taşır. Genellikle göçlerden, savaşlardan, zaferlerden, geçmiş kahramanların, kralların, yöneticilerin ve komutanların eylemlerinden, hanedanların yönetim silsileleriyle başarılarından söz eder (Batuk,2009:36). Mitoloji ve efsane arasında fark olarak gösterilebilecek olan bir özellik konu akışı ve tek bir karakter üzerine olup olmamasıdır. Batuk (2009), “Mit, Tarih ve Gerçeklik Sorunu Üzerine Notlar” isimli yazısında; P. Grimal’in “kahramanlık sikli” ifadesinden söz eder. Bu ifade, konu akışının sadece bir tane baş kahramanın yaşadığı bir dizi hikayeden oluşan tarzın, aslında mit olmadığını söyler. Herakles, İason ve Theseus’un maceralarının da birer “kahramanlık sikli” olduğunu ifade eder. Bu maceralarda dünyanın düzeniyle ilgili bir yön bulunmaz ve yapılan işler evrenin işleyişini etkileyen kozmik boyutlarda değildir. Bu özellikleri ile “kahramanlık sikli” ifadesine uygun hikayeler efsane olarak tanımlanmaya uygun görülebilirler (Batuk,2009:36).

Mitler, mitoloji ve efsaneler, sadece geçmişe ait anlatılar değildir. Onlar aynı zamanda günümüzün kültürel ve toplumsal dinamiklerini anlamamıza da yardımcı olur. Bu anlatılar, kolektif bilincimizin ve kimliğimizin bir parçasıdır. İnsanlar, mitler ve efsaneler aracılığıyla kendilerini ve dünyayı anlamlandırır, varoluşlarına dair sorulara cevaplar arar. Bu anlatılar, tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de insanların düşünce yapısını, davranışlarını ve toplumsal ilişkilerini şekillendirmeye devam etmektedir. Toplumlar bir açıklama getirmek istedikleri hemen hemen her olguyu inançlarına dahil etmiş ve onlar ile ilgili hikayeler oluşturmuştur. Antik medeniyetler ile ilgili şu an bildiğimiz verilerin birçoğunu elde etmemizde toplumların mitoloji kültürünün büyük bir önemi vardır.

Görülüyor ki mit, mitoloji ve efsane aslında birbirinden ayrılmayan toplumların kültür hazineleridir.

1.2. Mitlerin Sınıflandırılması

Mitler anlatım olarak farklı sınıflara ayrılmışlardır.

Prof. Dr. Fuzuli Bayat'ın mitlerin sınıflandırılmasını anlattığı “Mitolojiye Giriş” (2023) adlı eserinde mitleri iki ana başlık altında toplamıştır ve bu başlıkları da dallara ayırmıştır.

A. Genel kategoriler

B. Özel kategoriler

Genel kategoriler, tüm halklarda görülen birbirlerine benzer veya birbirlerini tamamlar nitelikte olan mitolojik hikayelerdir. Bunlar da alt başlıklara ayrılırlar;

A. 1. Kozmogonik mitler: Dünyanın yaratılması ve evrenin oluşumu hakkında yazılmış mitlere denir. Evrenin oluşmasını kaos ile veya yumurta, su gibi doğadan nesneler ile ifade etmeye çalışır. Bu anlatılanların hepsinde maksat, evreni yaratan gücün

mutlak hakimiyetine övgü yapmaktır. İnsanların, düzenin sebepleri hakkındaki düşüncelerini mitler yoluyla sembolleştirmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

A. 2. İlk insanın yaratılması mitleri: Dağların, denizlerin, gök ve yer şekillerinin yaratımından sonra insanın yaratıldığını anlatan ve insanın yaratılışından övgü ile bahseden mitlerdir. İlk insanın yaratılmasını bir Tanrı veya demiurg (tanrısal özelliğe sahip olup, kültürel nesne ve olguların ilk kurucuları) a bağlar.

A. 3. Türeyiş mitleri: İlk insanın yaratılmasını insan toplumlarının, kabilelerin, soyların, boyların ortaya çıkışını ve boyların türemesini anlatan mitlerdir. Her kabile veya boyun kendi kurucu atası vardır ve isimlerini o kişiden alırlar.

A. 4. Takvim mitleri: Evrenin yaratımı ve zamanın oluşmasını anlatan mitlerdir. Zamanın ölçülmesi ve kozmos dahilinde varoluşunu anlatan mitlerdir.

Özel kategoriler olarak adlandırdığımız mitler, dünyanın her halkında bulunmayan veya birinde mevcut olmasına rağmen bir başkasında görülmeyen mitolojik kategorilerdir. Nitekim coğrafi şartlar, gelişim süreci, tarihî-kültürel özellikler özel mitolojik kategoriler oluşturmuştur. Bunların başlıcaları aşağıdakilerdir:

B. 1. Tanrılar hakkında (teogoni) mitler:

İlkel yaşam şartlarındaki kabilelerde görülmeyen bu tür mitler, tarihi zamana dahil olan toplumlarda görülür. Görülen veya görülmeyen tüm nesnelerin bir yaratıcısı olduğu inancına dayanır.

B. 2. Köken (etiolojik) mitleri:

Mitoloji, insanın kafasında oluşturduğu sorulara cevap verecek bir düzeyde oluşturulmuştur. Bu bağlamda mitolojinin bir görevi de soyut ve somut kavramların alegorik² izahını vermektir. İşte bu tip mitlere köken veya izah edici mitler denmiştir. Mitolojik inançlarla yaşayan iptidai³ kavimlerde, etiolojik mitler çok gelişmiştir. Ancak

² Sembollerle anlatılan metinlere verilen addır.

³ İlkel.

etiolojik mitlerin kalıntılarına hemen hemen dünyanın bütün halklarında rastlamak mümkündür. Aslında köken mitleri bu yönüyle genel kategoriye giren mitlere daha çok yakındır.

B. 3. Dünyanın sonu (eskatoloji) hakkında mitler: Dünyanın sonu, kıyamet anlayışı gibi özellikle monoteist dinlerin inanç sisteminde öne çıkan kavramlar hakkındaki hikayelerdir.

B. 4. Totem mitleri: Toplulukların hayvan, bitki veya cansız nesneye saygı duyması, bir soyun o toplum içinde ayrılarak kutsallaştırılmasına dayanır ve ona özgü bir toteme duyulan saygı ile oluşur. Daha çok avcı-toplayıcı, ilkel kabilelerde ortaya çıkar.

B. 5. Kahramanlık mitleri:

Bu mitler, toplumun beklentilerini karşılayan ve örnek olarak gösterilen kahraman karakterler ile öne çıkar. Bu nedenle kendi bireysel özelliklerinden uzaklaşırlar. Ancak Yunan mitolojisinde bu durumdan farklı olarak her kahramanın kendine has bir benliği, aile yaşantısı ve sosyal hayatta bir yeri vardır. Yunan hariç diğer mitlerde, bu kahramanlar ideal varlık olarak gösterilmiştir ve kusursuzdur.

1.3. Mitlerin Ortaya Çıkışında Kültürel ve Sosyal Nedenler

Yabanıl dünyada insan, kendisini doğadaki diğer varlıklarla eşit görerek, hepsinin bir ruhu olduğuna inandığı animist düşünceyi geliştirmiştir. Tarım dönemine geçip toplu yaşamaya başladıktan sonra, bu inanış, toplumların kendi içinde evrendeki kötülüklerden korunmak için sığındığı ve her toplumda benzer ya da farklı özellikler gösteren bir din hâlini almıştır (Özhancı,2022:514).

Mitoloji bu durumun kanıtıdır. Ayrıca mitoloji, toplumsal ritüellerin temelini oluşturur ve toplumun birlik ve dayanışmasını sağlar. Mitoloji, insanlığın tarih boyunca evrilen düşünce dünyasının ve kültürel mirasının önemli bir parçasıdır ve bu miras gelecek nesillere aktararak günümüze kadar ulaşır.

Çağlar boyunca insanın, bulunduğu çevreye ve diğer insanlara yönelik adaptasyon çabası, yaşamını formülize etmesine ve yaşadığı topluluğa/topluma uyumlanmasına yardımcı olmuştur. Tüm bu uyumlanma sürecinde doğa ve diğer insanlarla yaptığı alış-veriş ve paylaşım, bireyin sosyal hayata katılmasına ve kolektif yaşamı inşa etmesine olanak sağlamıştır (Özhancı,2022:513).

Bu alışveriş, zamanla düzenli ve gerekli bir hal almıştır. İnsanların toplumda yer edinme isteği ile birleşip aktarıma dönüşmüştür. İlerleyen dönemde birbiri ile alışverişte olan toplumun inanış ve yaşayış biçimleri, belirli alışkanlıklar halini almaya başlamıştır.

İnsanlar, yaşamları boyunca inanışlarını ve kültürlerini düzenlemeye çalışmıştır ve kültürel verileri öncelikle söz yoluyla sonra da yazılı olarak aktarmışlardır. İlkel insanlarda hayat, düşüncelerle değil, devinimlerle başlamıştır. İlkel toplumlardaki av ve büyü törenleri, insanlara fiziksel, zihinsel, pratik ve psikolojik açıdan dayanma noktası, eğitim ve güç vermeyi üstleniyordu (Şişman, 2006: 46). Devinim yani hareket kavramı, toplum kavramının oluşmaya yeni başladığı zamanlarda insanlar için büyük önem taşır. Düşünsel yetenekleri tam olarak gelişmemiş toplumlar için fiziki örnekler yol gösterici olmuştur. Bu sayede insanlar eğitilmiş ve birbirlerine uyum sağlamıştır. Din alanında da bu “somutlaştırma” eylemini net bir şekilde görebiliriz.

İlkel ibadetler insanların inanç sistemlerinde düşündükleri şeyi tam olarak yansıtamadığını veya soyut kavramları anlamakta zorlandıklarını ortaya koyar. Özellikle Doğu kültürleri ve primitif olarak nitelendirilen toplumlarda, inanç ve ibadetlerde yaşayan büyü kavramı ve uygulamaları, çeşitli nesne, figür, fetiş ve benzeri ikonografik tiplerin yaratılmasına yol açmıştır (Peker, 2011: 73-74). İnsanlar doğada en güçlü ve gündelik hayatlarını etkileyen figürleri kendilerine rehber olarak seçerek, başlangıçta inanç sistemlerini bu olgular üzerine inşa etmişlerdir. Mitolojinin oluşumunu incelemeye başlarken, kültürel çeşitliliğin önemini anlamak gereklidir. Dünya üzerinde birçok farklı kültür ve toplum bulunmaktadır ve her biri kendi benzersiz mitolojik geleneklere sahiptir. Bu kültürel çeşitlilik, mitolojilerin farklı formlar almasına ve farklı mitlerin oluşturulmasına yol açmıştır. Örneğin: Antik Yunan mitolojisi, Olimpos Dağı'ndaki tanrılar ve tanrıçaların hikayelerini içerir. Zeus, Athena, Apollo gibi tanrılar ve

kahramanlar, Yunan kültürünün önemli bir parçasıdır. (Peker, 2011: 73-74) Yunanistan'dan çıkan bir mitik hikayeler bütününün benzerini, kendisinden çok daha farklı bir coğrafya ve şartlarda yaşayan başka halklarda da görürüz. Örneğin; Hindu Mitolojisi: Hindu mitolojisi, binlerce tanrının ve tanrıçanın varlığını kabul eder. Bu mitoloji, reenkarnasyon, karma ve çeşitli mitik hikayelerle doludur (Peker, 2011: 73-74). İki kültür de farklı tanrılar, semboller ve inançlarla doludur. Hepsi kendi coğrafyasının değerlerini yansıtır. Bu çeşitlilik, mitolojileri zengin ve karmaşık bir hale getirir. Öncelikle mitin tanımlanıp kültürel yapılar içindeki ilişkisine bakmak gerekir. Mit, ilkel dünyada ortak kültürün yarattığı, simgesel yaşamla doğrudan bağlantılı ve yaşamı anlamlı kılmaya yönelik güçlü bir etkinliktir. Dayanacak bir güç arama isteği veya olup bitenleri açıklama çabası bu inanışların çıkışındaki temel düşüncelerden biridir. İnsan, mantık yapıtları olarak mitte, yer-gök, ölüm-hayat, doğa-kültür, gibi zıtlıklar üzerinden önemli mesajları farklı şekillerde dile getirir (Özhancı, 2013: 26).

Toplumu dini değerler haricinde düzenlemeye yarayan önemli bir kavram da “etik”dir. Etik, iyi ve kötüyü birbirinden ayıran çok temel tanımları içerir ve yazılı bir kural değildir. Mitolojiler, ahlaki ve etik değerleri aktarmak için kullanılan güçlü araçlardır. Mitlerdeki kahramanlar ve tanrılar, iyi ve kötü arasındaki mücadeleyi temsil eder ve topluma doğru davranış biçimleri hakkında öğütler sunar. Doğal olarak mitler kültürel ve sosyal açıdan toplumlardan etkilenmiş, nesilden nesle aktarılarak hikayeleri dallanmış, sonunda da inanışa dönmüş oluşumlardır.

Megill (1998) ‘e göre; “bir kültür mitolojiye inanarak, mitoloji de kültürü yaratarak başlar.” Mitolojinin yoğunlaş(tırıl)mış dünya imgesi ve kutsal öğretisi olmadan, hayatı düzenleyen kurallar silsilesi olmadan kültürün yaratımı, gerçekleştirilemez bir olgudur (Megill, 1998:126).

1.4. Antik Yunan ve Mitoloji

Antik Yunan Mitolojisi, Yunan tanrıları, tanrıçaları ve kahramanları hakkındaki hikâyelerden oluşan sözlü edebiyatla yaratılmış ve yaygınlaşmış bir mitolojidir. Antik Yunanda her Tanrının bir görevi vardır. Tanrılar her yerde ve her zaman bütün işlere hazırdir. Kendilerini simgelerle belli ederler ve birçok işlevleri vardır (Türk, 2018:6).

Hepsi, Yunan halklarının yaşadığı sitelerden⁴ sorumludur. Halk da onları çeşitli doğa olayları veya nesneler ile kutsallaştırarak inanın parçası haline getirmiştir.

Günümüze kadar ulaşan kaynaklardan Antik Yunan medeniyetinin bu kültürü hakkında detaylı bilgi sahibi olabiliyoruz. Bu konu hakkındaki en çok bilgi alabileceğimiz kaynak olan Homeros ve Hesiodos'un sayesinde Yunan mitolojisini çok daha iyi kavrayabiliyoruz. Homer dönemi tanrılarının dünyası, sosyal hayatın bir yansıması niteliğindedir. Zeus, tanrıların efendisidir ve otoritesini diğer tanrıların üzerinde kullanmaktadır. Bu konu, Athina'daki Kral Agamemnon'un diğer krallar üzerindeki hâkimiyetine benzer.

Tanrıların da tıpkı insanlar gibi sevmeye duyduğu, sevilme ihtiyacı, kin gütme gibi beşeri özellikleri vardır. İnsanlarla evlenerek yarı-tanrı olarak tanımladığımız çocuklar dünyaya getirmişlerdir. Tabi ki bu çocukların iradeleri ve güçleri insanlardan üstündür ve ölümsüzdür. Yunan inancında halkın her ferdi bütün tanrıları kabul eder hatta bazı bölgeler ve şehirler bazı tanrılar ile özdeşleşir. Örneğin; Tanrı Poseidon⁵, Ege'ye bağlıdır; Tanrıça Hera, Argos, Sparta ve Maysenay'a bağlıdır; Tanrı Hifastos⁶, Limnos'a bağlıdır; Tanrıça Aphrodite⁷, Kıbrıs'taki Bakos'a bağlıdır. (Şa'ra, 1982: 84-87). Her aile, kendi özel tanrılarının yanı sıra, ocak tanrıçası Hestia'ya ve Zeus'a tapmıştır. Aile üyeleri, anne ve babaya saygı gibi kendi aralarında istenilen ilişkileri sağlayabilirlerse, tanrıların koruması altına alınacaklardır. Ancak aile üyeleri bu ilişkilere zarar verirlerse, tanrıların öfkesi tüm aile üyelerini kuşatacaktır. Bu sebeple her topluluk, şehrinin veya bölgesinin

⁴ Sadece bir şehir ve ona bağlı bölgelerden oluşan bağımsız devlet.

⁵ Denizler ve depremler tanrısıdır.

⁶ Ateşler tanrısı.

⁷ Aşk tanrıçası.

kendi tanrısı, tanrıları veya tarihlerini temsil eden kahramanlarının yanı sıra, Tanrıça Hestia'ya da ayrıca tapmışlardır. Yunan tanrıları o kadar çeşitlenmiştir ki Yunanlıların yüzlerce tanrısı olmuştur. Bu tanrılar, farklı temellere sahiptirler ve hayatın alanlarını temsil etmektedirler. Ayrıca her mesleğin, güneşin, yerin, göğün, yağmurların, volkanların ve rüzgârların tanrıları vardır. Her nimet ve faydanın, rezil de olsa insan sıfatlarından her birinin tanrıları olmuştur (Yahya, 1978: 177-189).

Mitolojik kavramların sosyal hayatı düzenlediği bu yaşayış biçimi, Yunan kültürünü yüzyıllar boyunca etkilemiştir. Hristiyanlık dini yaygınlaşana kadar etkisini sürdürmüştür.

1.4.1 Doğa, Tanrılar ve Kahramanlar

Doğa, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde, kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, doğa canlı ve cansız varlıkları kapsayan ortak bir kavramdır. Doğanın canlı varlıklarından birisini oluşturan insan, tıpkı diğer canlılar gibi, yaşamını devam ettirebilmesi için doğayla bir bağ kurması ve bu ilişkiyi devamlı olarak sürdürmesi gerekmektedir (Kurt,2023:1). Doğa ile ilişkisini geliştiren insanlar, onun bir kontrol mekanizmasında çalıştığını düşünmüşlerdir. Bu da insanüstü bir varlık ile mümkündür. İnsanın doğa hakkında elde ettiği ilk bilgilerde doğa, çok tanrılı mitolojik güçlerin kontrolünde gerçekleşen süreçler olarak değerlendirilmiş ve insan yaşantısını bu güçlerin belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde şekillendirmiştir (Bahadır,2022:136).

Mitolojik anlatılar, doğayı sadece fiziksel bir varlık olarak değil, aynı zamanda derin, manevi ve sembolik anlamlara sahip bir bütün olarak görür. Örneğin; Eski Türk antropogonisine⁸ göre ilk insan doğa tarafından yaratılmıştır. Doğa, eskiden beri insanlık tarihinde çok önemli bir yer teşkil eder. IV. yüzyılda Ed-Devedarî tarafından yazıya geçirilen “Dürerü't-ticân ve ğureru tevârîhi'z-zamân” adlı bir Türk antropogoni mitinde, yeryüzünde hiç insan yokken şiddetli bir yağmur başlar. Bu yağmur, yeryüzündeki

⁸ Mitolojinin insanın yaratılışını anlatan alt daldır.

toprakları bir mağaraya sürükler. Sonra yağmur diner, rüzgâr başlar ve mağaranın içinde bulunan bir oyukta biriken topraklar kurumaya başlar (İnan, 2000: 21). Prof. Dr. Zeki Cemil Arda (2013) Güneş'in bu toprağı pişirdiğine ve pişen toprağın canlanarak ayağa kalktığına inanıldığını belirtir. Böylece dört unsur birleşmişir ve dokuz ay sonra bu yaratıktan insan şeklinde bir mahluk çıkar. Bu insana Türk dilince “Ay Atam” denilir bir diğer anlamıyla “Ay Baba” demektir. Bu inanişaya göre insan, en temelde doğanın bir yaratımıdır.

Daha birçok milletin mitolojisinde insanın yaratımı farklı şekillerde anlatılmıştır. Çeşitli kaynaklarda, Yunan mitolojisinde insanların nehir kenarında balçıktan yaratıldığı belirtilir. “Prometheus ilk insanı balçıktan yarattı. İlk insanın vücudunu yapmak için balçığı, bazılarının tahmin ettikleri gibi su ile değil, kendi gözyaşı ile karıştırdı ve insanı yarattı” (Buxton, 2016: 54; Can, 2011: 26, Cömert, 2015: 17, Hansen, 2017: 105).

Nijerya mitinde ilk insan topaklanan balçıktan yaratılmıştır (Rosenberg, 2006: 634). Balagansk bölgesindeki Buryatlar arasında üç yaratıcının (Şibegeni-Burkhan, Madari-Burkhan ve Esege-Burkhan) ilk insanı nasıl yarattıkları şöyle anlatılır; (Erdal,2017:116) İnsanın eti kırmızı balçıktan, kemikleri taştan ve kanı da sudan yaratılmıştır (Harva, 2015: 91). İnka mitinde sel suları çekildikten sonra ortaya çıkan balçığı kullanarak insan yapılmıştır (Urton, 2017: 55) şeklinde çeşitli anlatılar mevcuttur.

İnsan yaratımında olduğu gibi, gezegenler de mitolojide farklı tasvirlerle uğramıştır. En eski mitolojilerde genellikle eril olarak tasvir edilen Ay, Yunan mitolojisinde dişil özellikler ile ön plana çıkmıştır. En önemli örneği Selene'dir (<https://yildizsiz.net/doga-mitolojik-bir-bakis/> Erişim Tarihi: 21.11.2023). Ay tanrıçası olan Selene birçok sanat eserinde de kendisine yer bulmuştur. Yunan mitolojisini doğa ile ilişkilendiren bir başka kaynakta McMahon'un, M. (2022) “In Mythology, Who is Pan?” adlı kitabında; tanrı ve tanrıçaların, gök, su, toprak (orman ve kıy) gibi elementlerin temsili olduğunu aktarır. Örneğin; Zeus bir gök tanrısı iken, Posedion su, Aristaeus'da toprak tanrısıdır. Pan'da “toprak yani doğa tanrıları kategorisinde anılmaktadır” diye geçer. Pan'ın kırların ve ormanların tanrısı rolünde olduğu aynı zamanda arıcılık yaptığı

anlatılır (<https://www.wise-geek.com/in-mythology-who-is-pan.htm> Erişim tarihi 16.09.2024).

Murat Bahadır'ın "Mitolojiden Felsefeye Doğa İnsan İlişkisi" başlıklı makalesinde insanın doğa ile inançlarının birleşme sürecini şu şekilde anlatır;

"İnsanın doğa ile ilk ilişkisi, kendi yaşamını ve benliğini doğanın bir parçası olarak görmesi ile başlar. İnsan, bir parçası olduğu doğa hakkındaki bilgisi sınırlı olduğundan ve ihtiyaçlarını karşılamak için doğanın sunduklarına muhtaç olduğundan dolayı, doğa ile uyumlu bir yaşantı sürmeye mecbur kalmıştır. Açlık ve soğuk ile mücadele etmenin yanında, müdahale edemedikleri yağmur, şimşek, kar gibi doğa olayları karşısındaki çaresizlik, onun doğa ile uyumlu olmasına, doğaya boyun eğmesine neden olmuştur. Bu durum insanı, toplumsal hayatta sorumluluk almaya zorlamıştır. Aksi takdirde, doğa tarafından cezalandırılma tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak insan zamanla göçebe hayatı terk edip yerleşik hayata geçmeye başladığında, doğa ile kurmuş olduğu ilişki biçimi de değişmiştir. İnsan, her doğa olayına bir tanrı atfederek bu doğa olaylarını mitolojik güçlerin kontrolünde gerçekleşen süreçler olarak değerlendirmiş ve yaşantısını bu güçlerin kontrolünde şekillendirmiştir" (Bahadır,2022:136).

Bu sebeptendir ki, mitolojik öyküler konularını doğadan alırlar. Dört elementin etrafında (Ateş, su, hava, toprak) biçimlenen ve kurgulanan mitoslar; doğa olaylarını, gök cisimlerini, hayvanları, bitkileri, dağları ve denizleri kişileştirmiştir. Öyküler, bu kişiliğe bürünen doğa fenomenleri etrafında gelişir (Atalay,2016:6).

Doğadaki her şeyde ruhların yaşadığı inancını benimseyen insan, zamanla tüm bu ruhları tek bir ruhta birleştirip tanrıya dönüştürmüştür. Eski ruhların yerini alan bu tanrıların ya göklere ya da yerin altına yerleştirildiği için artık insanların arasında yaşamadığına, ancak zaman zaman yeryüzündeki olaylara müdahale ettiğine inanılmıştır (İlin ve Segal, 2001: 97).

Toplumlar, tarih içinde doğa olaylarını da kendi fiziksel durumlarından aldıkları fikirle, zihinlerinde somutlaştırmaya çalışmışlardır. Örneğin; gök gürültüsünü bir tanrının öfkesi olarak adlandırırken, depremleri, volkanların patlamasını, açlığı, bereketi, ayı, güneşi, tufanları ve anlamlandıramadığı diğer her şeyi başka tanrılara atfederek doğadaki yaşam döngüsüne açıklamalar getirmişlerdir (<https://www.evrensel.net/haber/305920/mitoloji-ve-doga-iliskisi> Erişim tarihi:20.06.2024).

Herodot der ki, tanrı soylarını sayıp döken, tanrılara adlarını veren, niteliklerini tanımlayan ve efsanelerini anlatan, Homeros'la Hesiodos'tur (Erhat, 1996:8). Onlar, Yunan mitolojisinin temelini oluşturan “tanrılar sistemi”ni yazılı hale getirip düzenlemiş; tanrılara ad ve lakaplarını vermiş ve görevlerini belirlemişlerdir. Yunanlılar, tüm Akdeniz mitolojilerinde olduğu gibi tanrılarına sınırsız insani özellikler vermişlerdir. Tanrılarını, acımasız, inatçı, kibirli, güçlü vb. olarak göstermişlerdir. Hastalık veya ölüm gibi olumsuz kavramların hiçbiri tanrılar için geçerli olamaz. Kısıtlanamazlar, onlara hiçbir güç etki edemez. Her bir tanrının hükmettiği doğa olayı veya gücü konusunda yetkisi sınırsızdır. Yunanlıların inanç sisteminde en üst kategoride bulunurlar. Ancak, insanlar tanrılarını kendilerinden o derece uzak tutmamışlardır. Öyle ki, bir ölümlüye aşık olup çocukları olan tanrılar bile vardır. Bu kavrama da “yarı-tanrı” denilmiştir. Yarı-tanrılar insanüstü güçlere sahip ve gençlik yıllarından itibaren kahramanlıklarıyla ünlü karakterlerdir. Onların tanrılardan sonra bir alt katmanda yer aldıklarını söyleyebiliriz.

Yarı-tanrılardan sonra gelen hatta bazen yarı-tanrılara da atfedilen bir diğer ünvan ise “kahraman”dır. Antik Yunan’da kahraman, bu dünyadaki yaşamıyla tanrıların takdirini kazanmış olan kimsedir. Kahraman, günlük kaygıların ve isteklerin peşinde koşan kimse değildir. Ancak gününbirlik yaşamları aşarak, onların üzerine çıkabilenler, kahramanlara özgü ölümsüz yaşama kabul edilebilirler (Yıldız, 2010: 125). Mitlerde kahramanlık konusunda, tanrılar ve insanlar arasında bir çekişme göze çarpmaktadır. İnsan ırkı her zaman kendisini o varlıklar ile aynı konuma getirebilmek adına, kendilerini tehlikeye atar. Cesaret ve onunla kazanılan istisnai bir paye olarak ‘kahramanlık’, insanların dünyasına da aynen aksettirilir. Tanrılara özenen insanlar, tanrısal bir meziyet olarak cesareti, insanları değerlendirmede en önemli ölçütlerden biri olarak kabul ederler (Yıldız, 2020: 125).

Homeros, İlyada’da, Olympos’lu Zeus’un kendisine ün bağışlamasını dileyen kahraman Akhilleus’u tanrıya benzetir. Onun bir tanrıçadan doğduğunun kabul edildiğini belirterek, onu yarı-tanrısal bir varlığa dönüştürür (Homeros, 2019: ss. 7, 14, 122). Aynı şekilde bu sefer ateşin arındırıcı özelliğine vurgu yapılan bir efsanede, Herakles’in eşinin

onu kendisine bağlamak için yarı insan yarı at olan Kentaur ⁹(sentor)'un kanından bir iksir hazırlatması ve bu iksiri Herakles'in gömleğine sürerek onu zehirlemesi anlatılır. Herakles, oğlu Hyllos'tan odun toplamasını ve bu odunlar üzerinde yakılmasını istemektedir. Antik Yunan tarihinde kişi öldükten sonra yapılan bu tören, Herakles henüz hayattayken yapılmaktadır. Herakles zehrin etkisiyle çürüyen bedenini ateşle arındırarak tanrısal bir forma ulaşmaktadır (Frazer, 2021, s. 199-200).

Ancak yine de insanların en imrendikleri ve kahramanlıkları ile ulaşmak istedikleri merteye ölümsüzlüktür. Ölümsüzlere benzeme, onların ölümsüzlüğünden pay kapma arzusu, ölüm korkusunun sürekli hissettirilmesiyle olaylar örgüsünün tamamına serpiştirilir. Ölüp yok olup gitmek, dönem insanının kabullenebileceği bir durum değildir (Erdemli, 2017: s. 130).

Tanrısal bir varlık olmak, genelde tanrıların soyundan gelmeye dayandırılır. İnsanlar veya yarı-tanrılar için farklı şekillerde de tanrısallaşmak mümkündür (Rank, 2016: s. 58). Mesela Girit Kralı Minos'un kızı olan Ariadne, Theseus'a Minotaur'u yenmesinde yardımcı olmuştur. Daha sonra kendine Dionysos tarafından ölümsüzlük verilmiş ve onun eşi olmuştur.

Yıldız (2020), antik medeniyetlerde yaşamış olan insan için kahramanlığın, ister tanrıların tuzaklarıyla mücadele ederek, isterse de savaş meydanlarında çarpışarak olsun her ihtimalde ölüme karşı bir mücadeleyle kazanıldığını söyler.

Hercules ya da Theseus gibi kahramanların maceralarına ilişkin anlatılar ya da mitler bir bakıma insanı var olan dünyanın ötesine taşımıştır ve gerçeklikten uzaklaştırmıştır. Ancak eski dönemlere ait bu anlatılar bir yandan da insanlara cesaret vermiştir. Yunan mitolojilerinde kahramanlar yani “heros” kavramı insanlardan üstün, tanrılardan zayıf bir olgu olarak aktarılır. “Heros” kavramı daha sonra mezarında da olsa iyilik veya kötülük için çalışan kişi olarak adlandırılmıştır. Kahramana özel olarak ayrılmış heroon (ήρώον) olarak adlandırılan heros mezarları, diğer gömütlerden farklı olarak sınırları çizilmiş belirli bir bölgenin içinde yer almaktadır” (Burkert, 2008:203).

⁹ Yunan mitolojisinde yarı insan yarı at formundaki yaratıklardır.

Ayrıca kendisine kurbanlar getirilir, adaklar sunulur ve bir de onlar için inşa edilmiş özel bir anıtları vardır. Furnell'e göre; bu kahramanlara yapılan tapma ritüelleri, mezarına ya da belirlenmiş tapınağına "gündüz değil gece vakti, kurbanlarla değil kansız sunularla, yüksek bir sunakta değil düşük bir ocakta" gerçekleştirilmektedir (Russell, 1982:25). Mitolojide bu kadar önemli olan ve tanrılardan sonra en büyük yeri kaplayan kahraman kavramı içinde yer alan karakterlerin, hepsinin ayrı ayrı bir yaşam öyküsü, aile hayatı, gösterdiği kahramanlıklar detaylı şekilde mitlerde yer bulmuştur. En ünlüleri; Herakles, Perseus, Theseus, Achilles, Odysseus ve Jason'dur.

1.4.1.1. Perseus

Perseus, Herakles'in ataları arasında yer alır ve Argos'ludur. Babası Zeus, annesi ise Argos kralının kızı Danae'dir. Birçok kahramanlık sergilemiştir ancak bunların içinde en bilineni Medusa'yı öldürmesidir. İkincisi ise Andromeda'yı kurtarmasını konu alan macerasıdır.

Murat Turgut'un (2016) "İbrahim Hakkı Konyalı'nın Çalışmalarında Geçen Mitolojik Efsaneler" makalesinde anlatıldığı üzere; Hermes ve Athena'nın rehberliğinde Medusa ile mücadele eden Perseus, onun başını keserek öldürmüştür. Roman'a (2010) göre "Greek and Roman Mythology" kitabında Persues'un bir diğer hikayesi olan Andromeda'yı kurtarması ise şöyle anlatılır;

"Andromeda'nın annesi Cassiopeia, kendisinin (veya kızının) üstün olduğunu iddia ederek Poseidon'un kızları olan Nereid'lere ¹⁰hakaret eder. Ceza olarak Poseidon ülkeyi yok etmesi için bir deniz canavarı gönderir. Bir kahin, canavarı yalnız kızının kurban edilmesi ile yatıştırabileceğini Cepheus'a¹¹ bildirir. Yakın zamanda Gorgon Medusa¹²'nin kafasını alan Perseus, Andromeda'nın bir kayaya bağlı ölümü beklediğini görür ve ona aşık olur ve babasından onunla evlenme rızası aldıktan sonra deniz canavarını kılıçla ya da Gorgon Medusa'nın kafasını kullanarak öldürür. Böylece Andromeda'yı kurtarır.

Sonunda Perseus ve Andromeda, Argus'tan Tiryns'e giderler ve orada kalırlar." (Roman,2010:65-66). Mitoloji tarihinde bu iki olay ile anılan Perseus, daha sonra Miken kralı olur ve eşi Andromeda ile beraber yaşamına devam eder.

¹⁰ Denizlerin sakin yüzeylerinde yaşayan güzel genç kızlar olarak tasvir edilirler.

¹¹ Etiyopya kralıdır.

¹² İnsanı taşlaştırma özelliğine sahip bir yaratıktır..

1.4.1.2. Theseus

Theseus, Atina'nın bütün Eskiçağ kahramanları arasında kendisine en çok hürmet edilen kahramanlardandı ve hepsi içinde en ünlüsüydü. Onun başarıları sayısız sanat yapıtında betimlendi ve anlatıldı ya da sayısız yazar tarafından ona göndermede bulunuldu (Mutlu, 2011: 57). Herakles'in soyundan gelen krallar tarafından yönetilen Dor'ların, Herakles'i ataları olarak kabul ettiği ve önemseydiği gibi, Theseus'da Atina için çok önemlidir. Dorlar için Herakles ne ise, Atina için de Theseus odur. Dağınık ve küçük kasabaları aynı çatı altında birleştirmiş (synoikismos¹³) olduğundan siyasal bir yanı da vardır. Theseus sadece synoikismosu gerçekleştirdiği için değil aynı zamanda kentte demokrasiyi inşa ettiği için haklı olarak değer görmüştür (Güzel, 2017: 51).

1.4.1.3. Achilles (Akhilleus)

Homeros'un İlyada'sının en önemli kahramanlarından birisi Akhilleus'tur. Akhilleus, Yunanlıların Troia halkına karşı yaptıkları savaşlarda mücadele eden kahraman bir askerdir. Annesi tanrıça Thetis'tir (Kuzubaş,2007:308). Thetis bir rivayete göre o dönemde, ışığın tanrısı Apollon'un sözcüsü olarak bilinen ve kehanetleri ile ünlü olan Delphi kahini Pythia'dan oğlunun büyük bir savaşa gideceğini ancak canlı dönemeyeceğini öğrenir. Troia Savaşı çıkmak üzere iken savaşa katılmaya hazırlanan Perseus annesi tarafından uyarılır.

Şehnaz Eraslan'ın (2013) "Roma Dönemi Duvar Resmi ve Mozaiklerde Akhilleus Skyros'ta Sahnesi: Efes, Pompeii ve Zeugma Örneği" makalesinde anlatıldığı gibi İlyada destanında, Akhilleus'un Troia savaşına katılırsa öleceğini bilen Thetis, oğluna bu durumu anlatır ve şu cevabı alır;

"İki ayrı kader götürecek beni ölüme: Burada kalır, savaşırsam Troia çevresinde tükenmez bir ün var, dönüş yok. Dönersem yurduma, sevgili baba toprağına, ünüm

¹³ Antik Yunan'da, dağınık halde yaşayan insan topluluklarının birleşerek şehir oluşturmaları veya bir kaç şehrin birleşmesi.

olmasa da çok yaşayacağım, ölüm öyle çabucak gelip çatmayacak” der ve savaşa gider (Eraslan, 2013:34). Ancak savaşta tek zayıf noktası olan topuğundan vurularak ölür.

Achilles’in topuğu, onun öldürülebileceği ve zayıf noktası olan tek bölgesidir. Çünkü annesi doğduğunda onu, içinde yıkananların ölümsüz olacağı Styx nehrinde yıkarken topuğundan tutmuştur ve oraya nehrin suyu değmemiştir. Bu nedenle Achilles sadece buradan vurulursa öldürülebilir ki ölümü de tam olarak böyle olmuştur.

Bu olay daha sonra tıp literatüründe bile kendisine yer bulmuştur. İnsan vücudunda ayakta bulunan bir kas grubuna “Aşil” adının verilmesi, bu kas grubunun insan vücudundaki en güçlü kas gruplarından biri olması, aynı zamanda yaralanmaya çok açık bir konumda bulunmasından gelmektedir.

1.4.1.4. Odysseus

Azra Erhat’ın Mitoloji Sözlüğü (2010) eserinde Odysseus’un hayatı ve yaşadığı maceralar şöyle özetlenir;

“Odysseus, kuzeybatı Yunanistan kıyılarının karşısında bulunan İthaka (Homeros destanlarında İthake diye geçer) adasında doğmuştur. Babasının adı Laertes, anasının ki Antikleia’dır. Odysseus, Troya savaşından önce İthake adasının tahtına çıkar. Kendisine eş olarak da İkarios¹⁴’un kızı Penelopeia’yı ister. Odysseus Penelopeia ile evlenir. Telemakhos diye bir erkek çocukları olur, ama çocuk daha kundakta iken Sparta kralı Menelaos’un eşi Helena’nın kaçırıldığı haberi duyulur. Odysseus savaşa gitmemek için elinden geleni yapar: Delirmiş gibi davranır, ama Palamedes¹⁵’ı yüzüne vurur, yiğit de Palamedes’e karşı ilerde korkunç bir öç almayla sonuçlanacak derin bir kin besleyerek sefere çıkmak zorunda kalır. Mysia’ya çıkarma ile sonuçlanan ilk seferde Odysseus büyük bir rol oynamaz. Savaşın ilerleyen safhalarında Troya önündeki on yıllık savaş süresi boyunca Odysseus’un hem savaşçı, ordu komutanı, hem danışman, elçi, arabulucu olarak oynadığı rol, gösterdiği canlılık ve atılganlık anlatılmakla bitmez. İlyada’nın hemen her sayfasında adı geçer. Troya şehrinin savaşla ele geçirilemeyeceğini anlayarak, tahta at fikrini ileri sürer ve bu düzenin gerçekleşmesinde öneyak olur. Odysseus’un bu yiğitlikleri, yararlıkları İlyada’da bütün ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Savaşa hazırlığı bile on yıl süren kahramanımız dönüşte de birçok zorluk ile karşılaşır. Kral olduğu ülkesinde mallarını sömürenler olur. Odysseus’un yurduna dönüp, tahtına kavuştuktan, malını, mülkünü sömüren asalaklardan öç alıp evini ve ailesini düzene kavuşturduktan sonra ne yaptığı

¹⁴ Girit Adası’nda Kral Minos’un emrinde çalışan yetenekli zanaatkar ve mucit Daidalos’un (Daedalus) oğludur.

¹⁵ Palamedes, Yunan mitolojisinde bilgeliği, zekâ ve icatlarıyla tanınan bir kahramandır.

Odyseia'da bildirilmez. Odysseus'un bilinen öyküsü bu şekildedir" (Erhat,1996 ss: 713-723).

1.4.1.5. Jason (İason)

Jason, İolkos kentinin kralı olan Aeson'un oğludur. Altın Post'u aramak için yola çıkan Argonotların lideridir. Mitolojide ona atfedilen en önemli özellik budur. Felicity Brooks'un (2008) "Jason and The Argonauts" kitabında bu olay şöyle anlatılır; "

"İason, İolkos isimli bir diyarın meşru kralıdır. Henüz bir bebekken gözlerden uzak büyütülmek üzere bir köye gönderilir. Zira İason'un annesi ve babası, diyarın kontrolünü ele geçiren ve İason'un üvey amcası olan Pelias'ın bebeği öldüreceğinden endişelidir. İason yıllar sonra İolkos'a döner ve zaten onun olan tahtı geri almak ister. Pelias bu talebi bir şartla kabul eder: İason, Kolkhis'teki meşhur Altın Post'u diyara getirmek zorundadır. Pelias bunun imkânsız bir görev olduğuna inanır ve İason'un bu görevi kabul etmeyeceğini ya da görevi yerine getirmeye çalışırken öleceğini düşünür. İason, Kolkhis'e yelken açmak üzere Yunan kahramanlardan oluşan bir topluluk kurar. Topluluğun adı Argonotlar'dır. Bu isim, kahramanların bindiği geminin adı olan Argo'dan gelir. Kahramanlar birçok zorlu görevi başardıktan sonra "Altın Post"a ulaşırlar." (Brooks,2008).

Baran Bucak (2010), "Milli Saraylar" dergisindeki yazısında maceranın devamını ve kahramanın sonunu şöyle anlatır; "Dönüş yolculuğunda Argonotlar'ın gemisi Tuna Nehri'ne oradan da Adriyatik Denizi'ne (o zamanki coğrafya görüşlerine göre Tuna, Karadcniz'i Adiyatik Denizi'ne bağlayan bir su yolu olarak bilinir) çıkar. Daha sonra çıkan bir fırtına onları Libya kıyılarına oradan da Girit'e atar. Birkaç zorluk ile daha karşılaşan Argonotlar sonunda İolkos'a döner ve İason Altın Post'u amcası Pelias'a ulaştırır" (Bucak, 2010: 24-27).

Jason, ömrünün son zamanlarında seferi gerçekleştirdikleri Argo gemisini karaya oturttuğu Korinth Adası'nda günlerini geçirir. Bir gün geminin çürümüş bir parçası kafasına düşer ve ölür.

1.4.2. Mitolojide Hercules (Herakles- Herkül).

Yunan mitolojisinde Herakles, tanrıların kralı Zeus ve ölümlü Alkmene'nin oğludur. Zeus, Alkmene'yi eşi Amphitryon'un yaşadığı Thebai kentinde görür. Alkmene'nin güzelliğini fark eder ve ona ilgi duymaya başlar. Bir hileye başvurarak Alkmene'nin kocası Amphitryon'un şeklini alır ve Alkmene ile beraber olur. Herakles, bu beraberlikten dünyaya gelmiştir.

Asıl adı Alkides, yani dedesi Alkaïos'tan gelme bir soyadıdır (Erhat,1996:438). Grimal (1997)'e göre, "Herakles" adı, Işık tanrısı Apollon'un kâhini olan Pythia tarafından verilmiştir ve "Hera¹⁶'nın ünü, zaferi" anlamına gelmektedir. Tanrıça Hera, Zeus'un bir ölümlüden olan çocuğuna düşmandır. Pythia'nın, ona düşman olmasına rağmen kahramana bu ismi vermesi bir ironi içerir. Herakles'in Hera'nın çıkardığı zorluklara rağmen yükseleceğini bilen kahin, ona bu ismi vererek en büyük düşmanının adını taşıırken zaferler kazanmasını sağlar. Herakles, yaşamının ilk yıllarından itibaren çok güçlü ve dayanıklı bir yapıya sahiptir. Henüz bebekken Hera, Zeus'u Alkmene'den kıskandığı için Herakles'i öldürmek ister ve onun beşiğine iki tane yılan gönderir ancak kahraman, daha o yaşta bu yılanları öldürmeyi başarır.

Herakles, gençliğinde çok eğitilmiş ve bilgili bir yarı-tanrı olarak yetiştirilmiştir ve çevresindeki herkes, ona gelecekte ihtiyaç duyacağı özellikler kazandırmıştır. Özel eğitimler sonrası Herakles, at sürmeyi ve güreşmeyi kusursuz şekilde uygular duruma gelmiştir. Efsaneye göre, Herakles 18 yaşına geldiğinde, Kitharion ormanlarındaki ünlü aslanı öldürmeyi başarmıştır. Bu nedenle, kendisine ödül olarak, Thebai Kralının kızı Megara verilmiştir (Hamilton, 1990: 120).

Bu evlilikten üç çocuğu olan Herakles, Hera'nın kurduğu oyunlara¹⁷ inanarak eşini ve üç çocuğunu öldürmüştür. Bu sebeple, günahlarından arınmak için, Miken Kralı Eurystheus'un hizmetine girer (Grimal, 1997: 257). Kral ondan oldukça zor olan işleri

¹⁶ Zeus'un hem eşi hem de kız kardeşidir.

¹⁷ Hera, Herakles'i delilik ile lanetlemiştir. Böylece kendisini kaybetmesini sağlar.

başarı ile tamamlamasını ister. Miken Kralı Eurystheus'un yaptırdığı bu işler kaynaklarda “Herakles’in 12 görevi” olarak geçer.

Bu görevlerden sonra da Herakles’in gösterdiği kahramanlıklar devam etmiştir. Prometheus’u kurtarmak ve Argonot’ların seferine katılmak bunların bazılarıdır. Daha sonraki dönemde Herakles Kalidon¹⁸’a gider ve Kalidon prensesi “Deianeira” (bazı kaynaklarda Dejanira diye geçer) ile evlenir. Kalidon ülkesinin kralı Oineus’un şarap sunucusu olan Eunomos’u istemeden öldüren Herakles, kral onu affetse de kendini affedemez ve karısı ile beraber sürgüne gider. Yolda önlerine bir nehir çıkar ve orada yarı insan yarı at formundaki Kentaur Nessos ile karşılaşır. Sürgünde kendilerini taşıyan Nessos’un, karısına sarkıntılık etmesi üzerine dayanamayıp onu zehirli bir ok ile öldürür (Başaran ve Korkmaz, 2023:45).

Kentaur Nessos ölmeden önce Deianeira’ya; “Yaramın pıhtılaşmış kanını avuçlarınla topla; kocan Herakles’in bir gömleğini bu kanla ıslat ve onu Herakles’e giydir. Bu iksir O’nun seni hep sevmesini ve sana sadık kalmasını sağlayacaktır” der (Preller, 1861: 244). Bu olaydan sonra Herakles, Oikhalia kralı Eurytus’un kızı olan Iole’yi de kendine eş olarak alır ve Deianeira’ya sadık kalamaz. Bu durumu kıskanan Deianeira, Zeus’a yapılan bir kurban töreni sırasında Nessos’tan aldığı kanı, bir gömleğe sürer ve kocasına gönderir. Herakles, gömleği giydiğinde acılar içinde kıvranmaya başlar. Bu acıya dayanamayan Herakles, kendini ateşe atar ve yanarak can verir. Böylece Deianeira, Nessos’un kendisini kandırdığını anlar ve bir hançer ile intihar eder. Herakles’in oğlu Hyllos, babasının vasiyeti üzerine cesedini Oita Dağı’na götürür ve yakar. “Ardından Zeus, oğlu Herakles’i, ateşin içerisinde kaçırarak, Olympos’a götürür ve Hebe¹⁹ ile evlendirerek ölümsüzler arasına alır (Estin ve Laporte, 2013: 157).

“Heraklesoğulları²⁰” olarak bilinen Yunan Yarımadası halkının atası kabul edilen ve insanüstü yeteneklere sahip Herakles, Yunan sanatında akıl, fizik- beden ve moral gücünün sembolü kabul edilmiştir (Howatson, 2013: 380.). Hem kahramanlık öyküleri, hem de özel hayatı dikkate alındığında Hercules karakteri, Yunan mitolojisinde

¹⁸ Yunanistan'ın batısında, Aetolia bölgesinde yer alan antik bir şehirdir.

¹⁹ Yunan mitolojisinde gençlik tanrıçasıdır.

²⁰ Herakles’in çocukları ve onun soyundan gelenler.

çok büyük öneme sahip ve ilham alınmış bir karakterdir. Hikayeleri edebi eserlere tiyatro ve operalara konu olarak hala güncelliğini korumaktadır.

1.4.3. Herakles'in 12 Görevi (Dodekathlon)

İlk eşi Megara ve üç çocuğunu Hera'nın onu delirten laneti yüzünden öldüren Herakles, Miken kralı aynı zamanda kuzeni olan Eurystheus'un hizmetine girer.

Eurystheus, Hera'nın Herakles'e karşı düşmanlığını bildiğinden ve Herakles'in günün birinde tahtını elinden almasından korktuğu için günahlarından arınması bahanesi ile ona asla sağ dönemeyeceğini düşündüğü çok tehlikeli görevler vermiştir (Grimal, 1990:185). Herakles bütün görevleri başarı ile yerine getirir. Görevler şu sıra ile gerçekleşmiştir;

1.4.3.1. Nemea Aslanını Öldürmek

Herakles'in ilk görevi Yunanistan'da Nemea Bölgesi'ni kasıp kavurmakta olan Nemea Aslanı'nı öldürmektir (Grimal, 1990:185,186).

Nemea Aslanı, üç gövdeli dev Geryon'un sürülerini koruyan Orthos ile, yarı yılan yarı kadın olan Ekhidna canavarlarının oğludur. Hiçbir silahın etkilemediği aslanı oklarıyla ve topuzuyla alt edemeyince Herakles, aslanı elleriyle boğarak öldürmüştür. Sonra da, Herakles onun pençelerini kullanarak derisini yüzüp, postunu da kendisine zırh yapmıştır (Can 1994:168).

Şekil 1- Hercules Nemea Aslanını Öldürürken. (<https://eaomag.com/mit-101-herakles-ve-12-gorevi-bolum-2/>) Erişim Tarihi:31.08.2023.

1.4.3.2. Lerne Ejderhası Hydra'yı Öldürmek

Herakles'in bir sonraki görevi dokuz başlı Lerne ejderhasını öldürmektir. Herakles bu kafaları kestikçe yerine iki tane daha çıkmaktadır. Uzun bir süre uğraştıktan sonra Herakles, yardımcısı ve yeğeni olan Iolaus ile beraber yaratığın bütün kafalarını kesip gömmeyi başarır.

Yeğeni Iolaos, canavarın kesilen başların yerine yenilerinin çıkmaması için boyun kısımlarının meşale ile yakılmasını söylemiş ve yaktığı meşaleyi Herakles'e vermiştir. Böylece Herakles Hydra'yı öldürmeyi başarmıştır (Grimal, 1990:186).

Şekil 2- Herakles Lerne Ejderhası Hydra'yı Öldürürken

(<https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/>) Erişim Tarihi:31.08.2023.

1.4.3.3. Kyreneia Geyiğini Getirmek

Erhat (1993)'ın kitabında da anlatıldığı gibi; Herakles'in bir diğer görevi Yunanistan'da bir şehir olan Arkadia'daki Kyreneia Dağı'nda yaşayan altın boynuzlu, tunç ayaklı dişi geyiğin diri olarak getirilmesidir. Kyreneia adlı bu geyik Artemis²¹ ve Apollon²²'un koruduğu sihirli bir hayvandır.

Herakles, ismini Peleponnesos'taki bir ırmaktan alan Kyreneia geyiğini bir sene boyunca kovalamış ve en sonunda onu okuyla yaralayarak yakalamıştır. Eurystheus, bu görevde, Herakles'in, geyiği korumak ile görevli olan Artemis ve Apollon'un gazabından kurtulamayacağını düşünmüştür. Herakles bu tuzağa düşmez ve geri dönerken ormanda

²¹ Yunan mitolojisinde avcılık, vahşi doğa, ay ve doğumun tanrıçasıdır. Apollon ile ikizdir.

²² Işığın, müziğin, sanatın, şiirin, kehanetin, tıbbın ve hastalıkların tanrısı olarak bilinir.

karşılaştığı Artemis ile Apollon’a Eurystheus’un verdiği görevden bahsedip suçu üstünden atarak onların gazabından kurtulur. Yaralı olarak yakaladığı hayvanı omzuna atarak Eurystheus’a götürür (Erhat,1993:441).

Şekil 3- Herakles Kyreneia Geyiğini Yakalarken

(<https://www.friendz10.com/mitoloji/artemisin-kutsal-hayvani-kyreneia-geyigi-19220>)

Erişim Tarihi: 31.08.2023.

1.4.3.4. Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalamak

Nabilou “Analyzing the Labours of Hercules” makalesinde (2014) bu görevi şöyle anlatır;

“Herakles’in dördüncü görevi bu domuzu yakalamaktır. Oraya giderken Herakles, nazik, misafirperver bir at adam ve eski bir dost olan Pholus’u ziyaret eder. Herakles, onunla beraber mağarasında yemek yer ve şarap ister. Pholus’un elinde yalnızca bir kavanoz şarap vardır. Bu Dionysos’un Erymanthos Dağı’ndaki tüm at adamlara hediyesidir. Herakles, Pholus’u kavanozu açmaya ikna eder ve koku diğer at adamların ilgisini çeker. Şarabın suyla kıvamlandırılması gerektiğini bilmedikleri için sarhoş olurlar ve at adamlar tarafından saldırıya uğrarlar. Sonunda Herakles bütün sentorları öldürür.” (Nabilou,2014:878).

Erhat'a (1996) göre daha sonra yaban domuzunun peşine düşer ve onu bir ağ içine alarak yakalar. Eurystheus'a götürdüğünde ise kral korkudan bir fiçinin içine saklanır.

Şekil 4- Herakles, Erymanthos Yaban Domuzunu Yakarken

(<https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211>) Erişim Tarihi:31.08.2023.

1.4.3.5. Kral Augeias'ın Ahırını Temizlemek

Daha önceki görevlerde gösterdiği başarılar nedeniyle Eurystheus bu kez Herakles'e aşağılayıcı bir görev vererek küçük düşürmek istemiştir. Görevi Elis kralı Augias'ın ahırlarını temizlemek olan Herakles, ahırın sahibi Augias ile bir anlaşma yapar. Anlaşmaya göre Herakles ahırını temizlerse Augias kendisine hayvanların onda birini verecektir (Erhat,1993:138-139).

Herakles, Alpheius²³ ve Peneus²⁴ ırmaklarının akış yönünü değiştirerek, sularını ahırlardan geçirip bu görevi de başarı ile tamamlamıştır (Carpenter 2016:126). Gübreler,

²³ Yunanistan'ın güneyinde Pelepones yarımadasında bulunan ırmak.

²⁴ Yunanistan'ın merkezinde, Thessaly bölgesinde yer alan ırmak.

hızla akan nehir suları ile ahırlardan kısa sürede temizlenmiştir. Ancak Kral Augias sözünü tutmamış ve Herakles de onu oğulları ile birlikte öldürmüştür (Erhat 1993:139).

Şekil 5- Kral Augeias'ın Ahırını Temizleme Görevi (<https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211> Erişim Tarihi: 22.06.2024).

1.4.3.6. Stympthalos Kuşlarını Yaşadıkları Gölden Kovalamak

Altıncı görevi Stympthalos Gölü civarındaki ormanlık araziye dadanan, gagaları, pençeleri tunçtan olan, insan etiyle beslenen, savaş tanrısı Ares'in kan dökücü, korkunç kanatlı kuşlarını kovalamak olan Herakles, Tanrı Hephaistos'un yaptığı ve tanrıça Athena'nın kendisine armağan ettiği tunç zilleri kullanarak bu kuşları kovalamıştır (Graves 1981:158).

Bu zillerle o kadar çok ses çıkarmıştır ki kuşların tunçtan olan gagaları da sestten titreşmeye başlamıştır. Herakles de yuvalarından çıkıp havalanan kuşları oklarıyla teker teker öldürmüştür (Demirtaş ve Pınarcık,2016: 76).

Şekil 6- Herakles Stymphalos Kuşlarını Kovalarken

(<https://www.friendz10.com/mitoloji/insan-yiyen-kuslar-stymphalian-kuslari-19221>)

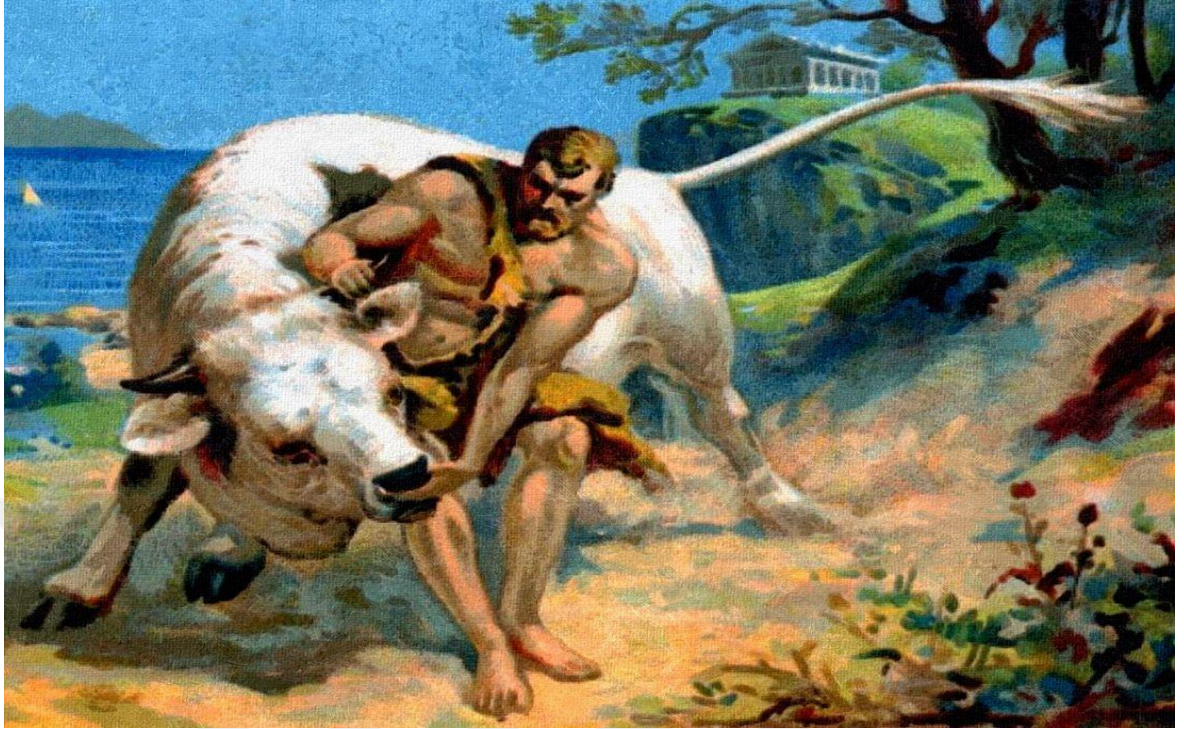
Erişim Tarihi:31.08.2023.

1.4.3.7. Girit Boğasını Dizginlemek

Herakles'in yedinci görevi olarak bilinir ve Grimal'e (1990) göre hikayesi şöyledir;

Girit Kralı Minos bir beyaz boğasını denizler tanrısı Poseidon'a kurban etmemiştir. Poseidon'da bunun öcünü almak için boğayı sinirlendirip ekinlerin üzerine salmıştır. Boğa ekinleri yok etmiş ve ülkeyi açlıkla karşı karşıya getirmiştir. Herakles'in görevi bu Girit Boğasını etkisiz hale getirmektir (Grimal 1990:188). Herakles bu boğa ile mücadele etmiş en sonunda onu boynuzlarından yakalayarak Atina'ya Eurystheus'a götürmüştür.

Eurystheus onu Hera adına kurban etmek istemiş ancak Hera, Herakles'in ününe ün katmasın diye bunu kabul etmemiştir (Demirtaş ve Pınarcık, 2016: 77).

Şekil 7- Herakles, Girit boğasını Dizginlerken (<https://wannart.com/icerik/8737-herkul-ve-on-iki-gorevi>) Erişim Tarihi:31.08.2023.

1.4.3.8. Diomedes'in Kısraklarının Getirilmesi

Nabilou (2014), bu görevi şöyle anlatır;

“Girit boğasını ele geçirdikten sonra Herakles’in bu kısrakları çalması gerekmektedir. Herakles, Podagros (hızlı), Lampon (parlak), Xanthos (sarışın) ve Deinos (korkunç) olarak adlandırılan atların vahşi oldukları için bronz bir yemliğe bağlı tutulduklarından habersizdir. Onların çılgınlığı, insan eti ile doğal olmayan bir şekilde beslenmelerinden dolayıdır. İnsan yerler ve kontrol edilemez durumdadırlar. Herakles, Diomedes’le kısrakları almak için savaşılmaya başladığında en sevdiği arkadaşı Abderus’u kısrakların başına bırakır ve onun yenilip öldüğünü öğrenir. Herakles intikam almak için Diomedes’i kendi atlarına yedirir daha sonra da kısrakları Miken’e götürür” (Nabilou, 2014: 878).

Şekil 8- Diomedes'in Atları ve Herakles (<https://ancientmythology.org/tr/diomedekisraklar/>) Erişim Tarihi:22.06.2024.

1.4.3.9. Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Getirmek

Eurystheus'un kızı Admete, Herakles'den Amazon (Karadeniz'de yaşadığı söylenen savaşçı kadın topluluğu) kraliçesi Hippolyte'nin büyülü kemerini istemiştir. Böylece Herakles'in dokuzuncu görevi, Ares²⁵'in Hippolyte'ye armağanı olan bu kemeri almak olmuştur.

Herakles, Amazonlar ülkesine doğru yola çıkar. Hellaspontus (Çanakkale Boğazı)'u geçerek, Propontis'in (Marmara Denizi) kuzey kıyısında şimdiki Tekirdağ'ın Marmara Ereğlisi ilçesindeki Herakleia²⁶'yı ele geçirir (Can 1994:172). Buradan Karadeniz kıyılarına doğru devam eder. Sonunda Herakles ve yanındaki arkadaşları

²⁵ Savaş tanrısıdır. Roma'da Mars olarak da bilinir.

²⁶Bizans döneminde Herakleia adını almış bir antik kent. Perinthos olarak da bilinir.

Themiskyra²⁷ koyuna ulaşırlar ve Amazonlar ülkesine ayak basarlar (Schefold ve Jung,1988:155). Bu yolculukta ona Atina kralı Theseus, Salamis kralı Telamon, Herakles'in yeğeni İolaos gibi arkadaşları eşlik eder. Amazon Kraliçesi onları iyi karşılar ve onlara ziyafetler verir. Herşey yolunda gider ve kraliçe kemeri vermeye ikna olur. Fakat tanrıça Hera bir Amazon kılığına girip Olympos Dağı'ndan inerek Amazonları, Herakles'in kemeri almaya değil kraliçelerini kaçırmaya geldiğini ileri sürerek kandırır (Schefold ve Jung, 1988:156).

Bunun üzerine Herakles Amazonlar ile savaşır onların elinden kurtulur. Daha sonra kraliçeyi öldürüp kemeri alır ve Eurystheus'a götürür.

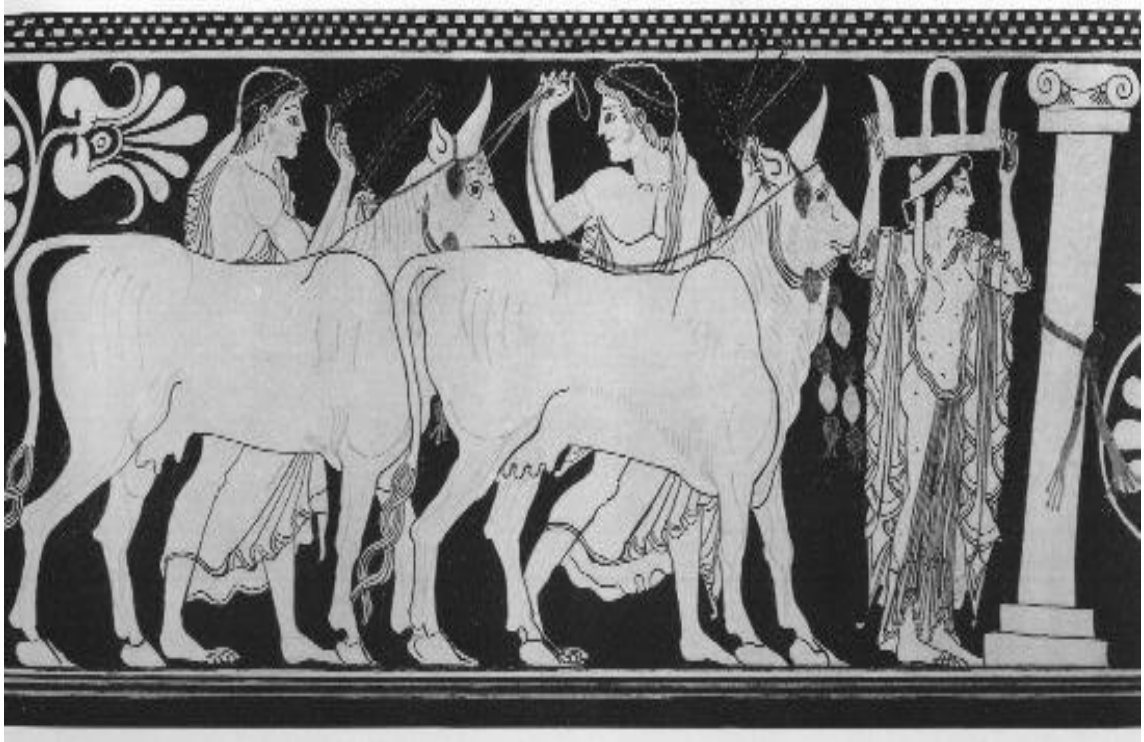
Şekil 9- Herakles Hippolyte'nin Kemerini Eurystheus'a Teslim Ederken.

(<https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/>) Erişim Tarihi:31.08.2023.

²⁷ Günümüzde Samsun ili Terme ilçesine denk gelen bölgedir.

1.4.3.10. Canavar Geryoneus'in Sığırlarını Getirmek

Herakles'in 10. görevi, mitolojide üç bedenli dev bir yaratık olarak bilinen Geryoneus'a ait olan sığırları Atina'ya getirmektir. Buraya gidebilmek için Herakles çok sıcak olan Libya çölünden geçmek zorundadır. Sıcağa çok sinirlenen Herakles, Helios'a (güneş) ok atar ve bu cesaretinden dolayı Helios'da ona altın bir kayık hediye eder. Herakles bu kayık ile Akdeniz'i geçer (Morford ve Lenardon 1999:527). Herakles, canavar dev Geryoneus'u ve sığır sürülerinin diğer bekçilerini öldürür. Sığırlarla birlikte yola çıkan Herakles, İtalya, Galya ve Trakya yoluyla Yunanistan'a döner. Onları Eurystheus'a teslim eder (Erhat 1993:139). Eurystheus'da bu sığırları Hera'ya kurban olarak sunar (Grimal 1990:189).

Şekil 10- Herakles Geryoneus'un Sığırlarını Getirirken

(<https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211>) Erişim Tarihi:01.09.2023.

1.4.3.11. Hesperidlerin Altın Elmalarını Kazanmak

Herakles'in yeni bir görevi, Hera'nın Zeus'la evlenirken düğün hediyesi olarak aldığı Hesperid²⁸lerin bahçesinde bulunan altın elmalardan getirmektir. Bu değerli meyveler Uzakbatı'da gizemli bir bahçede, Nympheler²⁹ve Typhon³⁰ ile Ekhidna³¹'nın oğlu olan yüz başlı ölümsüz ejderha tarafından korunmaktadır (Grimal 1990:190). Bu ejderhanın adı Ladon'dur. Bu görevin iki tane sonu olduğu söylenir. Birincisi Herakles, Nympheler ve Ladon'u öldürerek elmaları alır. İkinci versiyonunda ise; Herakles Nereus³²'tan izlemesi gereken yolu öğrendikten sonra, oraya gittiğinde ise dünyayı omuzlarında taşıyan bir titan olan Atlas ile karşılaşır. Elmaları bahçeden çalmak konusunda Atlas'ı ikna eden Herakles, sırtında taşıdığı yükü bir süreliğine almak karşılığında bunu kabul eder. Ancak Atlas yükü tekrar sırtına almak istemez. Herakles bu yükün onun sırtına tam olarak yerleşmediğini söyleyerek onu kandırır ve elmaları alıp Athena'ya adar (Erhat 2011, 139).

²⁸ Yunan mitolojisinde "Akşam Kızları" olarak bilinen, yaratıklardır.

²⁹ Yunan mitolojisinde doğadaki varlıkların koruyucularıdır.

³⁰ Yunan mitolojisinde tanrıların ve insanların en büyük düşmanı olarak bilinen, devasa ve korkunç bir canavardır.

³¹ Yunan mitolojisinde yarı kadın yarı yılan bir canavar olarak bilinir.

³² Denizlerin tanrısıdır. Daha sonra yerini kızı ile evlenen Poseidon alır.

Şekil 11- Hesperidlerin Altın Elmalarını Getiren Herakles ve Atlas
(<https://www.antiktarih.com/2018/05/04/herakles-herkul-ve-on-iki-gorevi/>) Erişim
Tarihi:01.09.2023.

1.4.3.12. Üç Başlı Köpek Kerberos'u Yakalamak

Herakles'in on ikinci ve son görevi ölümler diyarının kralı Hades'in bekçi köpeği üç başlı ve yılan kuyruklu olan Kerberos'u Atina'ya getirmektir. Herakles, Hermes ve Athena'nın yardımıyla hiçbir ölümlünün gidip de geri dönmediği yeraltı dünyasına gider (Erhat 1993: 139). Oraya gittiğinde Hades'in, eşi Persephone'yi kaçırmaya çalışmasından dolayı yakalayıp esir ettiği Atina Kralı Theseus'u kurtarır. Sonra Hades'e köpeği ödünç almak istediğini söyler. Hades ise ona, silahsız bir şekilde kendisini yenebilirse Kerberos'u vereceğini iletir. İkisi arasındaki mücadelede Herakles galip gelir. Kerberos'u da alıp yeryüzüne kaçan Herakles, Kral Eurystheos'a köpeği götürdüğünde, Herakles'in bu zor işi de başardığını gören kral şaşırır ve çok korkar. Orada bulunan bir fıçının içine saklanarak köpeği yeraltına geri götürmesini emreder (Erhat 1993: 139).

Şekil 12- Herakles Kerberos'u Yakalarken

(<https://www.antiktarih.com/2018/05/04/herakles-herkul-ve-on-iki-gorevi/>) Erişim

Tarihi:01.09.2023.

Bu 12 görevi de başarı ile tamamlayan Herakles, gücünü ve cesaretini bir kez daha göstermiştir. Bu görevlerin başarı ile tamamlanması ayrıca Herakles'in Hera'nın onu delirtmesinden sonra öldürdüğü eşi ve çocuklarından dolayı duyduğu vicdan azabından kurtulmasına sebep olmuştur. Bu görevler Herakles'e tanrıların gözünde saygınlık kazandırmıştır. Herakles'e düşmanlığı ile bilinen Zeus'un eşi Hera ise artık onu alt edemeyeceğini anlayıp düşmanlığını bitirmiştir.

Yaşamının bundan sonraki döneminde de birçok zorlukla karşılaşacak olan Herakles, böylece ne kadar güçlü ve dayanıklı bir kahraman olduğunu da ispatlamış olur.

Şekil 13- Herakles'in 12 Görevini Gösteren Roma Kabartması

(https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/#google_vignette). Erişim Tarihi:01.09.2023.

Tanrı Zeus ve insan Alkmene'nin çocuğu olarak Yunanistan'ın Thebai kentinde dünyaya gelen Herakles, yarı-tanrı olarak kabul edilir. Bu 12 görevden de anlaşılacağı gibi, gerçekten çok güçlü ve cesur bir karakterdir. Ayrıca fiziksel olarak çok atıktır. Bir Tanrı'nın soyundan gelmesinin kusursuzluğunu ve bir insanın karnından doğmanın kusurlarını birlikte barındıran bir yarı-tanırdır. Halk arasındaki yaygın tasvirlerinde onu hep uzun boylu, kaslı, uzun saç ve sakala sahip olarak görürüz. Çocukluk yıllarından itibaren olağanüstü yetenekleri ile karşımıza çıkar. Hem savaş becerisi hem de kültürel anlamda iyi bir eğitime sahip olduğu mitlerde anlatılır.

Herakles, hem mitoloji kültürünün bir değeri hem de sanatsal ürünlerin ilham kaynağı olarak hayatımızda yerini almıştır. Onunla ilgili sanat ürünlerinin kesinlikle bundan sonraki yıllarda da artması muhtemeldir.

1.5. Anadolu’da Mitoloji ve Herkül Efsanesi

Anadolu, bugünkü Türkiye topraklarını kapsayan bölgedir. Burada M.Ö. 3000'lere kadar uzanan çok eski medeniyetler bulunmaktaydı. Hititler, Hurriler, Luvi, Frigyalılar gibi çeşitli halklar bu bölgede yaşamıştır. Yunan mitolojisinden daha eski köklere sahip Anadolu, birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Anadolu mitolojisi, bu uygarlıkların inanç sistemlerini içerir. Örneğin, Hitit İmparatorluğu'nun (M.Ö. 1600-1178) mitolojisi, hem yerel inançları hem de Mezopotamya gibi komşu bölgelerin etkilerini yansıtır. Bu mitolojinin unsurları arasında tanrılar, tanrıçalar, efsaneler ve dini ritüeller bulunur (Bryce, 2005).

Yunan mitolojisi, erken dönemlerinde Anadolu mitolojisinden etkilenmiştir. Örneğin, Yunan mitolojisindeki bazı tanrı ve tanrıçaların, Anadolu kökenli olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Kybele'nin Yunan mitolojisindeki Rhea ile benzerlikleri bu etkileşimin bir göstergesidir. (Mellink,1978).

İlk Çağlarda Anadolu’da çok tanrılı bir din anlayışı hâkimdir. MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Programının Güçlendirilmesi Projesi) kapsamında çıkarılan “Anadolu Mitolojisi Modülü’nde Anadolu için “Bin Tanrı İli” denilmiş, Kibele, Artemis, Apollon, Daphne gibi birçok tanrıya inanıldığı anlatılmıştır. Anadolu topraklarında medeniyet kurmuş Hitit, Frigya ve Lidya gibi uygarlıkların kendi sembollerini ve inanışlarını miras bırakarak oluşturdukları kültürden, heykeller ve doğal anıtlar (ağlayan kaya Niobe gibi) vasıtasıyla bahsedilmiştir (MEGEP Anadolu Mitolojisi Modülü 2012: 7-19).

Şekil 14- Ağlayan Kaya Niobe (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Niobe>) Erişim Tarihi: 05.11.2024.

Anadolu’ya yansıyan en önemli kültürlerden biri Yunan kaynaklı olduğu için, Yunan mitolojisinin tanrı kavramı ve çıkış noktaları anlatılmıştır. Yunan ve Anadolu mitlerinde ortak payda olarak yer alan en önemli figürler, Zeus ve Herakles’tir. Zeus’un bir ölümlü olan Alkmene’den dünyaya gelen oğlu Herakles, Anadolu coğrafyasında bulunan ve antik çağda Marindyn halkının yaşadığı Kdz. Ereğli’inde son zorlu görevini gerçekleştirmiştir.

Bülent Öztürk (2016), “Karadeniz Ereğli Müzesi’nden Herakles Aleksikakos’a Sunulan Bir Adağın Düşündürdükleri” isimli makalesinde olayı şöyle anlatır;

“Pontos ve Bithynia coğrafi bölgelerinin tam ortasında bulunan ve Dor kökenli Hellenler’in kurduğu varsayılan Herakleia’da Herakles’e duyulan saygı, anlaşılacağı üzere, Herakles’in; bu kentin kurucusu, koruyucusu ve isim babası olmasından ileri gelir. Bu durum, tüm Antik Çağ boyunca Herakleia’lıların hem yönetici sınıfının hem de halkının, dini ve kültür hayatı üzerinde etkili ve belirleyici olmuştur. Herakles’in buradaki asıl önemi; Argonautlar Seferi ve Herakles’in, Miken kralı Eurystheus için üstlendiği 12 görevden birisinin burada geçtiği düşüncesidir. Hatta Herakles’in, bölgede Hellen kolonizasyonu öncesi dönemde yaşayan yerel halkın (Mariandynlerin) koruyucusu ve müttefiki olduğu fikri gene Apollonius’un eserinde yansıtılmaktadır. Atinalı yazar Ksenophon’un kaleme aldığı Anabasis (Dönüş) adlı eserinde, Herakles’in 12 görevinden birisi olarak yeraltına, Hades’in diyarına inip üç

başlı Bekçi Köpek Kerberos'u çıkarttığı yer olarak Herakleia Pontike yani bugünkü Karadeniz Ereğli'deki mağaralar gösterilir." (Öztürk,2016 ss: 683-684).

Ksenophon'un eseri Anabasis'in beşinci kitap ikinci bölümünde Argonotlar'ın Ereğli'ye gelişi ve halkın karşılaması şöyle anlatılır;

"Ertesi gün demir aldılar ve kıyı boyunca on iki günlük bir yolculukla Harmene'den hafif bir esinti ile yola çıktılar. Kıyı boyunca ilerlerken Jason'un kumsalını gördüler. Hikayede söylendiği gibi "Argo" gemisi burada demirledi. Sonra nehirlerin ağızlarını geçerek Mariadyn'lerin topraklarında yer alan bir Helen kenti ve Megaralı'ların kolonisi olan Herakleia'ya ulaştılar. Böylece Herakles'in köpeği Cerberus'u getirmek için indiği söylenen Acherusian Chersonese³³ açıklarında demir atmak için geldiler. Bu noktada Herakles'in inişini gösteren iki milden daha derin bir yarık duruyordu. Burada Herakleotlar³⁴ Helenlere misafirperverlik hediyesi olarak üçbin ölçek arpa ve iki bin kavanoz şarap ayrıca yirmi sığır ve yüz koyun gönderdiler." (Anabasis 5. Kitap II. Bölüm).

Herakles'in on ikinci işi sayılan bu eşsiz başarısı Kdz. Ereğli'sindeki Cehennemağzı Mağaraları'nda gerçekleşmiştir. Herakles, bu seferlere (Argonaut Seferi) cihangirlik şöhretini arttırmak amacıyla iştirak etmiş ve Cehennem Köpeği Kerberos'u yakalamak için Maryandin ülkesine uğramıştır (Aygün: 1960 : 13-14).

Herakles'in başardığı en zor iş budur. Hermes ve Athena'nın yardımıyla, hiçbir ölümlünün geri gelmediği yeraltı ülkesine iner, orada bağlı bulunan Theseus'u kurtarır ve Kerberos köpeğini alıp yeryüzüne kaçırır. Eurystheus bu azmanı görünce ödö kopar, yiğit de köpeği Hades'e geri götürüp bırakır (Erhat:1989,150).

Kdz. Ereğli Kent Müzesi müdürü Ahmet Mercan ile yapılan sözlü görüşmede ise, kendisi Herakles efsanesi ile ilgili şu bilgileri vermiştir;

"Mitolojiye göre "Altın Post", M.Ö. 1300 yıllarında, Boitia Kralı Athamas'ın çocukları Phriksos'la Helle'yi sırtına alıp, Yunanistan'dan Karadeniz'deki Kolkhis³⁵ ülkesine kaçırarak kanatlı koçun pöstekisidir. Phriksos, daha sonra koçu Zeus'a kurban ederek, postunu da Güneş Tanrısı Helios'un oğlu Aietes'e sunar. Altın Post'u geri almak üzere yola çıkan Argonotlar, şu an Karadeniz Ereğlisi olan Mariandyn ülkesinde demir atar. Efsanevi Argonotlar Seferi sırasında buraya gelen Herakles, burada kral Eurystheus'un isteği üzerine Tanrı Hades'in cehennemi bekleyen köpeği olan üç başlı Kerberos'u yeryüzüne çıkarır. Mağara çevresinde şu an halen bulunan akonil (haşhaş)

³³ Cehennemağzı Mağaraları'nın antik dönemdeki ismi.

³⁴ Mariandynler Herakles'i ataları olarak kabul eder.

³⁵ Bugünkü Gürcistan'ın batısında kurulmuş Antik Çağ krallığıdır.

bitkisinin, Kerberos'un havlaması üzerine ağzından çıkan köpükler ile oluştuğuna inanılır. Herakles ayrıca o dönemde Karadeniz Ereğlisi'nin yerel halkı olan Mariandyn'leri, zorba yöneticileri olan Tiranlar'ın elinden kurtarmıştır. Mariandyn kentinin adı bu olaydan sonra Herakles'in şerefine "Herakleia" olmuştur. Ancak halk, bu bölgeyi Herakles adını taşıyan diğer yerlerden (Muğla Herakleia antik kenti gibi) ayırmak adına şehrin adını Pontos bölgesi yakınlarında bulunduğu için "Herakleia Pontike" olarak değiştirmişlerdir. Argonotlar Seferi esnasında dümende olan denizci Tifys'in Ereğli'ye demir atıldığı sırada hastalanıp öldüğü ve mezarının şehrin içinde olduğu söylenir.

Bu bölgede Herakles'in etkisi kendisinden sonraki devirlerde de devam etmiştir. Herakleia Pontike'de M.Ö. 394-364 yılları arasında Herakles'e ithafen onun adının yazılı olduğu sikkeler basıldığı arkeolojik kazılarda ortaya çıkmıştır."

Şekil 15 ve 16- Herakleia Pontike Sikkesi Ön ve Arka Yüzleri (Kdz. Ereğli Kent Müzesi'nde çekilmiştir).

Hikayesi Anadolu coğrafyasından da geçmiş olan ve Dünya tarihinde büyük bir öneme sahip Herakles efsanesinin, Zonguldak ilimizin Ereğli ilçesi ile bağlantısı bu şekilde kurulmuştur. "Herakleia" ismi zamanla Ereğli'ye dönmüştür. Dolayısıyla kentin "Ereğli" ismini alması doğrudan Herakles ile bağlantılı bir anlam taşır.

Giresun ilinden yaklaşık 1,5 km açıktaki bulunan Giresun Adası'nda Amazonların yaşadığı düşünülen bölgelerden bir diğeri olmasının yanı sıra, Altın Post Efsanesi veya bir başka adıyla Argonot Efsanesi'nin de geçtiği yerlerden biri olarak da bilinir. Efsaneye göre aralarında Herakles'in de bulunduğu ve "Argonotlar" olarak bilinen denizci

kahramanlar, sahibine Iolkos tahtında hak kazandıracak “Altın Post”u aramak için Giresun Adası'na da gelmiştir”

(<https://www.turizmekstra.com/haber-detay/karadenizde-amazonlarin-ve-heraklesin-izleri-656a35d77bca5> Erişim tarihi: 13.07.2024).

Sadece Karadeniz Ereğlisin’de değil, Anadolu’nun birçok kentinde Herakles’in izlerine rastlanır. Bu izler genellikle dönemin sanat eserlerine yansımış ve daha sonradan yapılan kazılar ile keşfedilmiştir. Örneğin günümüzde Antalya sınırlarında bulunan Perge antik kentinde yapılan kazı çalışmalarında Herakles’in 12 görevinin tasvir edildiği bir lahit bulunmuştur.

Şekil 17- Herakles’in 12 Görevini Tasvir Eden Lahit.

(https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/perge-antik-kentinden-kacirilan-herakles-lahdi_3_1381582.html Erişim tarihi: 13.07.2024).

Aynı şekilde Antalya’da yapılan bir başka kazıda yine bir Herakles heykeli bulunmuştur. Bu heykel de Perge antik kenti sınırlarındadır.

Herakles'in büyüleyici figürü, Lysippos'un muhteşem Herakles Farnese heykelinin Roma Dönemi'ne ait bir replikasıdır. Orijinali bronzdan yapılmış olan bu eser, M.Ö. 330-320 yıllarında şekillenmiştir. Ancak zaman, bu sanat eserini yitirmenin acımasızlığını göstermiştir. Perge topraklarında bulunan heykelin üst yarısı, belirsiz bir tarihte Amerika'ya taşınmıştır (<https://www.antalyaekspres.com.tr/yorgun-heraklesin-yolculugu> Erişim tarihi: 13.07.2024). Heykelin adı, “Yorgun Herakles” olarak geçer.

Şekil 18- Yorgun Herakles Heykeli (<https://listelist.com/yorgun-herakles/> Erişim tarihi: 13.07.2024).

Efsane anlatımlarına göre Herakles’in doğrudan bağlantılı olduğu bölgelerden biri, Lydia ve İda Dağı'dır (Kaz Dağı). İda Dağı, Herakles'in on iki görevinden biri olan, Hesperidlerin altın elmalarını bulma görevi ile ilişkilendirilir. Hesperidler, mitolojik bahçelerinde altın elmalar yetiştiren periler olarak bilinir ve bu bahçenin İda Dağı'nda olduğu düşünülür.

Herakles adının ve simgelerinin başta Karadeniz Ereğlisi olmak üzere Anadolu'nun birçok şehrinde izlerinin olduğu görülmüştür. İki efsaneye birden ev sahipliği yapan Ereğli için Herakles'in her zaman ayrı bir yeri vardır. Şehrin isim babası olmasının yanında, oluşturduğu kültürün izlerini taşıyan doğal ve insan yapımı eserler ile her zaman araştırma konusu olmuştur. Karadeniz Ereğlisi'nde hala bu kahramanı daha iyi tanıtmak amaçlı arkeolojik kazılar ve kültür turizm faaliyetleri devam etmektedir.

2.BÖLÜM

OPERA TARİHİNDE MİTOLOJİNİN YERİ

2.BÖLÜM

OPERA TARİHİNDE MİTOLOJİNİN YERİ

2.1. Mitoloji ve Opera İlişkisi

Mitoloji ve opera arasındaki ilişki 15. Yüzyılda temellerini oluşturmaya başlamıştır. Bu dönemde opera sanatı henüz tam anlamıyla bir forma ulaşmamış olsa da, mitoloji ve sahne sanatları arasında güçlü bir ilişki kurulmuştur. Rönesans dönemi, antik kültür ve mitolojiye olan ilgiyi yeniden canlandırmıştır. Bu ilgi ile, tiyatro ve müzikli gösterilerde mitolojik temalar konu olarak seçilmeye başlanmıştır. Özellikle İtalya’da, soylu ailelerin ve kraliyetlerin düzenlediği şenliklerde mitolojik hikayelerin anlatıldığı sahne eserleri büyük ilgi görür. Bu dramatik sahnelemeler, 16. yüzyılda temellerini sağlamlaştıracak olan opera sanatına ilham kaynağı olmuştur. (Pirrota, 1982). “A Short History of Opera” adlı kitapta Grout ve Williams, pastoral temaların ve mitolojinin, operanın gelişimine zemin hazırladığını belirtir (Grout ve Williams, 2003).

Müzik sanatında 1600’lü yıllara kadar dinsel eserlerin hakim olduğu, 1600’lü yıllardan sonra ise din dışı eserlerin bestelenmeye başlandığı ve din dışı müzik eserlerine konu olarak ise mitolojinin önemli bir kaynak olduğu görülmektedir (Sungur ve Gorgoretti 2024: 179). İlerleyen süreçte opera, mitolojik hikayeler, karmaşık duygusal durumlar, trajediler ve kahramanlıklar gibi sahneleme ve ifade imkanlarını zenginleştiren konulara yönelmiştir. Mitolojik olayların içerdiği tanrılar, tanrıçalar, yarı tanrı insan veya periler, ruhlar, hayvanlar ve ağaçlar, destanlar, efsaneler vb. gibi hikâyeler, dönemin gösteriş merakına oldukça uymakta ve saray ahalisini tatmin etmektedir (Danışman ve Thorpe de Millard,2023:351). Savaşlar, ölümler gibi toplumları üzen ve unutulmayan olaylar karşısındaki duygu ve düşünceler de, bugünkü opera sanatında kullanılan öncül formlar aracılığı ile kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir etkidir. (Aydın O’Dwyer, 2015: 21-22). Floransa’daki Camerata grubu gibi topluluklar, bu dramatik ve pastoral etkinlikleri izleyerek “Yunan trajedisi” başlığı altında eserler vermiş ve 16. yüzyılda opera formunun temellerini atmışlardır.

16. yüzyılda pastoral yani doğa temalı dramaların, mitolojiyi işleyen temalarla birleşmesine örnek olarak Jacopo Peri'nin "Dafne" (1594) adlı eseri gösterilebilir. Bu eserden sonra yine aynı besteci 1600 yılında "Euridice" operasını bestelemiştir. 1609'da ise Monteverdi, "Orfeo" isimli operayı bestelemiştir.

"Daphne", "Euridice" ve "Orfeo"dan sonra, mitolojik figürleri içeren, "Le nozze di Teti e di Peleo" (Teti ve Paleo'nun Düğünü) operası Francesco Cavalli tarafından 1639 yılında bestelenmiştir. Yine aynı besteci, 1649 yılında Argonotlar Seferi'nde adı geçen kahramanlardan biri olan Iason'u konu alan "Iason" (Il Giasone) adlı bir opera daha bestelemiştir. Bestecinin 1662 yılında bestelediği "Ercole Amante" (Herakles'in Aşk) isimli bir operası da bulunmaktadır. Bu opera da "Trakhisli Kadınlar" ve "Metamorphoses" eserinin 9. Bölümünden ilhamla yazılmıştır.

Bunun dışında 1693 yılında Marc-Antoine Charpentier tarafından Yunan mitolojisinden ilham alınarak bestelenen "Medea" isimli bir oyun da 1600'lü yılların sonunda mitoloji konulu operalara örnektir.

1700'lü yıllara gelindiğinde, opera ve mitolojinin ilişkisi devam eder. Bu dönemde G.F. Handel'in mitolojik konuları ele aldığı "Acis ve Galatea" (1731), "Hippolit ve Aricie" (1733), "Hercules" (1744) ve "Semele" (1744) eserleri vardır.

1762 yılında Gluck'un "Orfeo ve Euridice" (1762) operası, daha sonra Mozart'ın Handel'den esinlenip, onun bestelediği "Hercules" gibi, Ovid'in "Metamorphoses"undan ilham alarak bestelediği "Apollo et Hyacinthus" (1767) eseri, klasik dönemde mitolojinin etkilerine sunabileceğimiz örneklerdendir. Bunun dışında Mozart'ın "Mitridate: Pontus Kralı" (1770) ve "Sihirli Flüt" (1791) operaları da mitolojiden türemiştir. Charpentier'in bestelediği "Medea" operası gibi Luigi Cherubini'de 1797 yılında aynı adla bir opera bestelemiştir. Dönem dönem pekçok besteci, operalarında konu olarak mitolojiden yararlanmıştır.

Aytimur (2022)'a göre; opera ve mitoloji ilişkisindeki bir başka sebep ise; operanın diğer sahne sanatlarıyla birleşerek (Gesamtkunstwerk) güçlenmesi ve bütüncül bir hal alması ayrıca sahnede mitik öğelerin, fantezinin, doğaüstü varlıkların ve olayların

oyunmasına fırsat tanınmasıdır (Aytimur, 2022:1245). Bu kavramı ortaya atan Wagner de, 1800’lerde Alman halk efsanelerinden ilhamla; “Uçan Hollandalı” (1843), “Tannhauser” (1845), Lohengrin (1845-1848), “Tristan ve Isolde” (1859), “Nibelung Yüzüğü Dörtlemesi” (1853-1869), ve “Parsifal” (1882), operalarını bestelemiştir.

20. yüzyılda ise Richard Strauss’un bestelediği “Ariadne Naksos’ta” (1916), ve yine aynı bestecinin, Sophokles’in Elektra trajedisinden ilhamla bestelediği “Elektra” (1909) operası, mitolojik konulu operalardandır. 20. ve 21. Yüzyıllarda Türk opera sanatında da mitolojiden esinlenerek yazılan eserler vardır. “Özsoy” (1934), “Midas’ın Kulakları” (1969), “Karyağdı Hatun” (1983), “Yusuf ile Züleyha” (1990), “Ali Baba ve Kırk Haramiler” (1989), “Ağrı Dağı Efsanesi” (1976), “Gülbahar” (1972), “Gılgameş” (1963), “Başka Bir Dünya” (2015), “İnanna” (2001), “Ninatta” (2017) ve “Troya Efsanesi” (2018) operaları konularını masallar, destanlar ve mitolojiden almış ve sahnelenmiş olan, Türk besteciler tarafından yaratılmış Türkçe operalardır. “İnanna”, “Gılgameş” ve “Özsoy” operaları Mezopotamya mitolojisinden, “Midas’ın Kulakları” operası ise Yunan mitolojisinden esinlenerek yaratılmış Türk operalarıdır (Danışman, 2020)

Antik Yunan mitolojisinden başlayarak, Roma, Anadolu, Çin ve diğer kültürlerle ait tüm mitolojiler, ilk operalardan günümüz operalarına kadar halen kullanılmaktadır. Mitoloji, müzikle ve tiyatroyla vurgulanan sanatsal değerlerin daha üst seviyede seyirciye yansıtılmasında ve operanın etkisinin zenginleştirilerek artırılmasında önemli bir olgudur (Sungur ve Gorgoretti,2024:179-180).

2.2. “Hercules” Operasının Oluşumuna Katkı Sağlayan Edebi Metinler

G.F. Handel’in bestelediği ve Thomas Broughton’un librettosunu yazdığı “Hercules” operası, konusunu, Romalı şair Publius Ovidius Naso (Ovid) in yazdığı “Metamorphoses” eserinden ve Yunan tragedya yazarı Sophokles’in “Trakhisli Kadınlar” hikayelerinden ilham alır. “Metamorphoses” kelimesinin Türkçe karşılığı “Dönüşümler”dir. Sophokles’in “Trakhisli Kadınlar” oyunu ise kendisinin günümüze kadar ulaşan 7 eserinden biridir. Opera, içindeki çoğu sahneyi bu oyundan alır ancak Metamorphoses eserinde geçen olaylardan alıntılar da içerir.

2.2.1. Publius Ovidius Naso (Ovid) ve “Metamorphoses”

Sin R. Guanci (2018), “Ovid's Metamorphoses: Book One A new text reader” kitabında Publius Ovidius Naso’nun hayatını şöyle anlatır;

“Publius Ovidius Naso, çoğunlukla Ovid olarak bilinir, M.Ö. 43, 20 Mart'ta doğmuştur. Memleketi, şu anda Abruzzo olarak adlandırılan Sulmona'dır. Zengin bir binicilik ailesinden gelen Ovid, Roma'daki en iyi okullara gider. Hukuk ve siyasette çok başarılıdır. Kariyere giden bir yola çıkarak, eğitimini tamamlamak için Yunanistan'a gider. Roma'ya döndükten sonra, birkaç küçük siyasi görevde bulunur ve ardından siyasi hedeflerinden tamamen vazgeçerek çok geçmeden Roma'nın en seçkin edebiyat çevrelerinde yoğun bir şekilde yer alıp en ünlü şairlerle ilişkiler kurar. Üç evlilik yapar. Eşlerinin isimleri bilinmemektedir. Üçüncü eşiyle kırk yaşındayken evlenir. MS. 8 yılına gelindiğinde, bir şair olarak kariyeri başarısının zirvesindedir. Bu dönemde oldukça ani bir şekilde, Ovid, imparator Augustus tarafından Roma'dan, şu anda Costanza (Köstence) olarak bilinen Karadeniz kıyısındaki bir şehir olan Tomi'ye sürülür. Bu sürgünün sebebinin Ovid'in erkeklere ve kadınlara aşk ile ilgili öğütler verdiği “Ars Amatoria” kitabı olduğu ileri sürülür. Sürgün, doğrudan sürgünün aksine, vatandaşlığını ve mal varlığını koruyabileceği, ancak Roma şehrine asla geri dönemeyeceği anlamına gelen bir cezadır. Ovid'in ölüm tarihi net değildir. MS. 17 veya 18'de sürgüne gönderildiği Tomi'de öldüğü bilinir” (Guanci,2018:5).

Ölmeden önce yazmış olduğu ve toplam 15 kitaptan oluşan “Metamorphoses” isimli derleme, genel olarak tanrıların, hayvanların ve nesnelerin sürekli birbirinin şeklini alması temasına dayanır. Tanrıların ve evrenin oluşumunu, mitolojik kahramanların maceraları ile birleştirerek anlatır. 9. kitabında ise “Hercules” konusu özet olarak şu şekilde anlatılmıştır;

“Sonradan Herkül’ün eşi olacak olan Deianeira, adını taşıyan aynı adlı nehrin tanrısı olan Achelous’un da dikkatini çekmektedir. İkisi de Deianeira’nın babası olan Kalydon kralı Oineus’a niyetlerini açıklarlar. Achelous, Herkül’ün henüz bir tanrı olmadığını ve kızının kendisine verilmesinin çok daha uygun olacağını krala söyler. Herkül onun sözlerine sinirlenip onu bir düelloya davet eder. Düello alanına geldiklerinde Herkül onun yüzüne kum fırlattıktan sonra üzerine saldırır. Onu alt etme girişimi üç kere başarısız olur ancak dördüncüde Achelous’u boynundan yakalayarak sıkmaya başlar. Achelous, güçsüz düşünce bir yılan şeklini alır ve Herkül’ün kollarından kurtulur. Daha önce Lerneia Hydra gibi üç başlı bir yaratığı bile alt ettiğini ve kendisinin onun karşısında hiç şansı olmadığını söyleyen Herkül, bu sefer de onu boynundan yakalar. Achelous, son şans olarak boğa formuna dönüşür. Ancak bu sefer de Herkül onun boynuzunu kırarak etkisiz hale getirir. Daha sonra Herkül, eşi Deianeira’yı da alıp Kalydon’dan ayrılırken Euneus Nehri’nin hızlı akan sularına geldiklerinde, orada bulunan kentaur Nessos (yarı insan yarı at) u görür. Kendisinden karısını karşıya geçirmesini ister. Kentaur, kadını alır. Herakles de onların arkasında beklemektedir. Birden Kentaur hızlanıp kadını kaçırmaya çalışır. Herkül arkasından bağırırsa da aldırma. Bunun üzerine Herkül, daha önce alt ettiği Hydra canavarının zehri

ile kaplı oku Kentaur Nessos'a atar. Ok, Nessos'un göğsünü delip geçer. Tam ölmek üzere iken Deianeira'ya yarasının pıhtılaşmış kanından almasını, bir gün buna ihtiyacı olacağını söyler. Aradan uzun yıllar geçer. Herkül ve Deianeira'nın mutlu bir evlilikleri vardır. Ancak Herkül, Eurytus'un kızı Iole'ye ilgi duymaya başlar. Amphityron'un oğlu olan Iphikles bu haberi Deianeira'ya getirdiğinde kadın çok üzülür. Ancak sonra Nessos'tan aldığı zehirli kan aklına gelir. Bir gömleğe bu kanı sürerek haberci Lichas'a verir ve yapılacak olan bir tören sırasında kocasına hediye olarak gönderilmesini ister. Herkül gömleği giyer giymez acılar içinde kıvranmaya başlar ve ölür. Zeus, diğer tanrıların da onayı ile Herkül'ü tanrılaştırarak yeniden var eder” (Nasone, Metamorphoses IX).

2.2.2. Sophokles ve “Trakhisli Kadınlar”

Sophokles, M.Ö. 497 veya 496 yılında Atina'nın banliyösü³⁶ Kolonos'ta doğmuş olan ünlü bir tragedya yazarıdır. Felsefe ve mantık alanlarında eğitim almıştır. Aynı zamanda müzik ve dans konusunda da yeteneklidir. Tiyatro alanında ilk defa M.Ö.468 yılının “Büyük Dionisia” bayramında bir yarışmaya katılmış ve Aiskhylos'u yenerek birinci olmuştur. Aynı zamanda başarılı bir askerdir. General sıfatıyla iki tane isyan bastırmıştır. Bir dönem rahip olarak görev yapmış olan Sophokles, birçok alanda tanınmış bir bilge olarak öne çıkar. Tabi ki Sophokles'in en çok öne çıkan özelliği yazdığı tragedyalardır. Kendisinin 130 tane oyun yazdığı söylenir. Bunlardan yedisinin kendisine ait olduğu şüpheli olsa da bu durum kanıtlanmamıştır (Çokona,2019: v-vi).

Tüm Antik tragedyacılar gibi Sofokles de anlatıyı bol miktarda kullanır. Oyunlarında haberciler, koro ve kahramanlar vardır. Anlatım sürekli, diyalog veya ikisinin birleşimi şeklinde, ikincil olarak kendilerinin veya başkalarının deneyimlerini ilişkilendirme veya oyun içi anlatıcılar şeklindedir (De Jong: 2017,255). 130 tane tragedya yazan Sophokles'in tragedya yazımına getirdiği yenilikler, Aristoteles'in “Poetika” isimli eserinde şu şekilde geçmektedir;

“Aktör sayısını ikiden üçe çıkararak kurgunun daha karmaşık olmasını sağlamıştır.

İlk kez sahne dekorlarını kullanmış ve o zamana kadar 12 olan koro üyesi sayısını 15'e çıkartmıştır.

³⁶ Bir kentin yakın çevresinde bulunan, kentle sıkı bağlantısı olan yerleşim yeri.

Aiskhylos'un getirdiği üçleme oyunlarda konu birliği olması kuralını kaldırarak, konuları birbirinden bağımsız üçlemeler geleneğini başlatmıştır.

Sophokles gerçekten tragedya yazarlığı ve ozanlık konusunda çok yetenekli birisidir. Bu yeteneğinden dolayı ona arı anlamına gelen "melissa" adı takılmıştır.

Sophokles, tanrıların üstünlüğünü benimsemiş ve insanoğlunun onların karşısında aciz olduğunu söylemiştir. Karakterleri hikayelerinde olağanüstü tutkulara sahiptir ama sonunda ilahi bir güç, düzeni yeniden sağlar. Kendisi bu ve daha birçok özelliği ile çeşitli sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Richard Strauss "Elektra" operasını, Igor Stravinsky "Kral Oidipus" oratoryosunu ondan esinlenerek yazmıştır" (Çokona, 2019:v-ix). Sophokles M.Ö. 406 yılında Atina'da ölmüştür.

Sophokles'in M.Ö. 450 ile 425 yılları arasında yazıldığı tahmin edilen "Trakhisli Kadınlar", adlı eserinin konusu özet olarak şöyledir;

"Eserin başlangıcında, Herakles bir sefere çıkmıştır ve eşi Deianeira onun yolunu gözlemektedir. Çok uzun süredir gelmediğinden dolayı başına bir şey gelmiş olmasından endişe duymaktadır. Bu nedenle oğlu Hyllus'u babasını bulması için gönderir. Ancak daha sonra haberci Lichas gelerek Herakles'in dönüş yolunda olduğunu söyler. Deianeira bu habere çok sevinir ancak Lichas onun yanında savaş ganimeti olarak aldığı bir kadın getirdiğini söyler. Iole adındaki genç kız Oechalia kralı Eurytos'un kızıdır. Hikâyeye göre Herakles, Oechalia kralı Eurytos'un kızı Iole'ye aşık olur ama babası onların beraber olmasına engel olur. Bu duruma sinirlenen Herakles, kralın oğlu İphistos'u uçurumdan atarak öldürür. Zeus onun böyle bir ölüme sebep olmasına kızar ve onu Likya Kraliçesi Omphale'nin yanına köle olarak gönderir. Herakles kraliçenin hizmetinde çalışmak zorunda kalır. Sonunda kurtulur ve hemen Eurytos'un ülkesine giderek ona saldırır ve öldürür. Kızını da esir alarak Trakhis'deki sarayına getirir. Eşi Deianeira Herakles'in Iole'ye aşık olduğunu anlar ve buna çok üzülür. Çünkü kendisi yaşlanmaya başlamıştır ve eşinin ilgisi kendisinden daha genç ve güzel olan Iole'ye yönelmiştir. Deianeira aslında Iole'ye karşı kötü bir duygu beslemez hatta onun durumuna üzülmemektedir. Sadece eşi Herakles'in sevgisini tekrar kazanmak ister. Bu durumda ne yapabileceğini düşünürken Sentor Nessos'un zehirli kanı aklına gelir. Olay şöyle gelişmiştir; Herakles Deianeira'yı ülkesine kaçırırken karşısına çıkan bir nehri geçmek üzere orada bulunan Sentor Nessos'dan yardım ister. Nessos onları karşıya geçirirken Deianeira'yı taciz etmeye çalışır. Bunun üzerine Herakles onu öldürür. Tam ölmek üzereyken Nessos Deianeira'ya yarasının pıhtılaşmış kanından almasını, bu kanı kullanarak eşini sonsuza kadar kendisine bağlayabileceğini söylemiştir. Deianeira'da kocasını Iole'den geri almak için bu yöntemle başvurur. Herakles'e Nessos'un kanına bulanmış bir gömlek hazırlar ve bir tören sırasında hediye olarak gönderir. Herakles bu gömleği giyer giymez acılar içinde kıvrınmaya başlar ve bu acısını dindirmesi için oğlu Hyllus'a bedenini Oeta dağında yakmasını söyler. Oğlu, babasının bedenini Oeta dağına götürüp yakar. Herakles ölmeden önce oğluna kendi eşi olan Iole ile evlenmesini ve mutlu olmasını vasiyet eder. Deianeira ise Nessos'un kendisine oyun oynadığını anlar ve bu üzüntüye dayanamayarak intihar eder" (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Rolf Tiedemann, "American Journal of Applied Psychology" dergisinde 2024 yılında yayımlanan "The Women of Trachis Jealousy, Hatred and Revenge in Sophocles"

Tragedy Intrafamilial Marriage and the Husbands' Widow's Wills the Famous Oracle” isimli yazısında, Iole’nin savaşta Herkül tarafından ganimet olarak alınmasını örnek göstererek Sophokles’in bu eserindeki gerçek temanın, "ganimet kadınları"nın davranışları ile bunların Atina'daki, dolayısıyla Yunanistan’daki geleneksel aile yapısına ve toplumun psikolojisine olan etkisi olduğunu söyler. "Trakhisli Kadınlar", "Kral Oidipus" ve "Oidipus Kolonos'ta" eserlerine bakıldığında, Sofokles'in günümüz terimleriyle son derece iyi bir psikolog ve sosyolog olduğunun anlaşılabilirliğini belirtir. M.Ö. 5. yüzyılda Yunanistan’ın, yaptığı birçok savaşta esir düşenler köle haline getirilmiştir. Antik Yunanistan’ın yapısında kölelik kavramının gelişmiş olduğunu ve “ganimet kadınları”nında bunun bir parçası olduğunu söyleyen Tiedemann, “Trakhisli Kadınlar”da Sofokles’in anlatmak istediği konuyu, bir eşin kıskançlığı ve bunun sonucunda ortaya çıkan eylemler olarak özetler. Bununla birlikte eser, evliliğin zorlanmasını, kıskançlığın yıllar içinde artan hakaretlerle nasıl tetiklendiğini anlatmaktadır. Eserde nefretin ve intikamın Deianeira’yı nasıl ele geçirdiği ve nihayetinde ölüme yol açtığı anlatılmaktadır diye ekler. (Tiedemann,2024:9).

Sophokles, “Trakhisli Kadınlar” eseri ile, Yunan mitolojisinde yer alan birçok karakteri bize tanıtmıştır. Mitolojide yer bulan Hercules hikayesinin detaylarını anlamamızı sağlamıştır. Antik Yunan’ın dini, kültürel ve toplumsal hayatı ile ilgili çıkarımlar yapmamıza imkan sağlayan bilgiler vermiştir. Tanrısal varlıkların insani özelliklerini ön plana çıkararak, olaylarda insanların kendine pay çıkarabilecekleri mesajlar vermeye çalışmıştır.

3. BÖLÜM

G.F. HANDEL VE “HERCULES” OPERASI

3. BÖLÜM

G.F. HANDEL VE “HERCULES” OPERASI

3.1. G.F. Handel’in Hercules Operasını Besteleme Süreci

George Friderich Handel'in "Hercules" (Herakles) adlı opera eseri, 1744 yılında bestelenmiştir. “Hercules”, Ocak 1745'te Londra'daki “King's Theatre” da prömiyer yapmıştır. Eserin bestelendiği dönem, besteci Handel'in hayatının sağlıklı bir dönemine denk gelmemiştir. Handel bu operayı yazdığı süreçte hastalanmıştır ve bu da operanın başarısını olumsuz yönde etkilemiştir. “Hercules” hiçbir zaman tam olarak tutmamıştır. Handel'in yaşamı boyunca sadece altı performans gerçekleşmiş ve bunlardan bir tanesinde kendisi şef olarak bulunamamıştır. (<https://muse.jhu.edu/article/39200> Erişim tarihi: 30.09.2024).

“Canadian Opera Company”nin 2013-2014 sezonunda çıkardığı “Explore& Learn” (2013) isimli dergide anlatıldığı üzere operanın soğuk karşılanmasının nedenleri tamamen açık değildir. Bu durumun sebebi olarak dönemin Londra tiyatrolarının kendi aralarındaki rekabet olduğu tahmin edilmektedir. Handel'in, “Hercules”i besteledikten bir yıl önce bazı aristokrat impresariolarının kendileri için bir çift yeni opera yazma isteğini reddederek kızdırmış olabileceği ve bu durumun da “Hercules”in bilet satışlarını etkilediği de eserin tutmaması ile ilgili diğer bir görüştür. “Hercules”in tür olarak daha yakın olduğu opera yerine oratoryo olarak sunulmasının ona zarar verdiğini söyleyenler de vardır. (Explore&Learn, 2013:12).

Todd S. Gilman (1997) “The Musical Quarterly” adlı eserinde, 20. yüzyılın ünlü müzikologlarından Winton Dean'ın “Hercules” operası hakkındaki şu yorumlarına yer vermiştir;

“Dean Herkül'ün 1745'de başarısızlığa uğradığına inanır, çünkü bu ona göre Handel'in gerçek bir ortamda sunmadığı bir operadır. Buradaki amacım Dean'a uyararak, Herkül'ü orijinal olarak tasarlandığı ve icra edildiği şekilde incelersek; onun yalnızca kutsal, dramatik İngiliz oratoryosu ile İngiliz operası arasında değil; aynı zamanda

İngiliz operası ile İtalyan operası arasında da konumlanan ayrı bir müzikodramatik tür olarak öne çıktığını ileri sürmektir. Opera, metin, nota ve performans açısından genel olarak opera ile oratoryo arasında bir yerde yer aldığından, sahnelenmemiş müzikal dramının sınırlarını genişletme çabasını oluşturur. Bu özel çalışmanın başarısızlığına ilişkin dış kanıtlar sınırlı olsa da, 1745'teki başarısızlığın hem opera hem de oratoryo müdavimlerinin hayal kırıklığına uğramış beklentilerinin bir sonucu olduğunu öne sürüyorum.” (Gilman, 1997:449).

Buradaki eleştirinin asıl amacı, eseri belirli bir türün çerçevesine sokamamaktan kaynaklı doğan belirsizliktir. Konusu Handel'in zamanındaki oratoryo konularına uymaz. “Handel'in zamanında oratoryo, İncil'deki bir konuya dayalı müzikli eğlence anlamına geliyordu. İngilizce söylenir ve bir konser olarak icra edilirdi. Dekorsuz, kostümsüz, sahne aksiyonu olmayan ve koroya İtalyan operasından daha fazla yer verilen bir türdü. Bu sebeple eserin ne opera ne de oratoryo tanımına tam olarak uymadığı görüşleri vardır” (Gilman,2013:11). Çünkü eser, opera niteliklerini tamamen barındırır ayrıca sabit bir koro ile sahnelenmektedir. Tabi ki bir opera eserinde olması gereken temel unsurlar olan libretto, içinde yer alan arya ve reçitatifler; ayrıca performanslar incelendiğinde sanatçıların sabit bir şekilde durmayıp rol yapması, dolayısıyla içinde “oyun” unsuru barındırmasından dolayı opera tanımına uygundur. Bu belirsizlik operanın ilk çıktığı dönemde besteci için zayıf bir üretim gibi görülmüştür. Ancak bestecinin yaratıcı üretimlerinde düşük bir nokta gibi görünen şey, daha sonra modern müzikologlar tarafından ilerici ve şaşırtıcı derecede yeni bir müzik kavramı olarak kabul edilmiştir. Belki de Herkül'ün karısı Dejanira'nın çılgın sahnesiyle taçlandırılan Handel, müzik tarihinde böylesine büyük ölçekli, yürek parçalayıcı bir bölüm yaratan ilk bestecilerden biri olmuştur (https://oper-frankfurt.de/media/pdf/Hercules_engl.pdf Erişim tarihi: 22.08.2024).

Bu dönüşüm ile operanın gelişimini sürdürdüğü; klasik, romantik ve çağdaş dönem boyunca sanat anlayışının değişmesi ile iki önemli sahne sanatını bir araya getiren ayrıca mitolojinin önemli bir karakterinin sahneye yansımaları sağlayan eserin değerinin anlaşıldığını görürüz. Türünde yaşanan anlaşmazlık ile oluşan kötü izlenim tersine dönmüştür. Konu akışı ve karakterler arasındaki ilişkinin çok iyi kurgulanmış olmasına odaklanan eleştirmenlerin esere karşı bakışını değiştirmiştir. Eser hakkında daha sonra yapılan olumlu yorumlar ve analizler de mevcuttur. Örneğin, İngiltere'de yayımlanan

“Gramophone” dergisinin internet sitesinde “Hercules” ve besteci “Handel” ile ilgili olumlu yorumlar içeren detaylı bir analiz yapılmıştır. Bu analiz özet olarak şu şekildedir;

“Hercules, Handel'in en güçlü dramatik müziklerinden bazılarını içermektedir. Bu durum, Barok opera ile ilgili çalışmaları ile dikkat çeken Fransız orkestra şefi Marc Minkowski tarafından kesinlikle anlaşılmaktadır. Esere yönelik bir yorum olarak, üvertürün ilk notalarında, diğer Handel yorumlarında duymadığı türden bir retorik (ikna edici, etkileyici) tonun belirginleşmekte olduğunu söyler ve devam eder. Üvertür boyunca orkestra çalımı güçlü bir dramatik içerik taşımaktadır. Örneğin, Iole'nin do minör tonundaki “My father! Ah! methinks I see” parçasındaki yoğunluğu veya son perdenin birçok müziğinin esere getirdiği sertliği dinleyin. Burada Hercules büyük acılar çekerken, Deianira derin bir pişmanlık yaşamaktadır. Onun “Where shall i fly?” adlı büyük sahnesindeki zıtlıklar pişmanlık ve kıskançlık arasındaki duygu geçişleri ile süslenmiştir. Minkowski, eserin keşfettiği tutkuların yoğunluğu konusunda sizi şüpheye düşürmemektedir. Şef Minkowski eserin aynı zamanda dramın temposunu korumaya ve duyguların çeşitliliğini vurgulamaya özen gösterdiğini söyler. Birinci perdenin finalindeki hareketli ritimlerde ya da ikinci perdenin sonlarına doğru Deianira ile Iole'in uzlaşmalarını kutladıkları “Joys of freedom!” düetindeki hafif, ve neredeyse sıradan kutlamalarının dikkate alınması gerektiğini vurgular. Ayrıca Minkowski'nin kendi yönettiği “Hercules”de, Dejanira'nın alaycı “Resign thy club and lion's spoils” ariasındaki keskin vurguları ve Hercules'ün müziğinin çoğuna kattığı gösterişli hava ile dramatik içeriğe ne kadar hakim olduğunu görebiliriz”

(<https://www.gramophone.co.uk/review/handel-hercules-1>) Erişim tarihi: 23.08.2024).

Türü, librettosu, sahnelenişi ve konusu ile dönem dönem aynı kendi içindeki duygu değişimleri gibi zıt yorumlara sebep olan "Hercules" operası, bugün hala klasik müzik sahnesinde önemli bir yere sahiptir. Handel'in birçok operası gibi “Hercules”de opera izleyicisinin ilgisini çekmeye devam eder.

3.2. Thomas Broughton'un “Hercules” Librettosunu Yazım Süreci

“Hercules” operasının librettisti olan Thomas Broughton eseri iki kitabın birleşimi olarak meydana getirmiştir. Librettistin yaşamındaki ilk büyük oyun yazımı olarak nitelendirilebilecek bu süreç, Leslie Michael Martyn Robarts (2008)'in “A Bibliographical And Textual Study Of The Wordbooks For James Miller's Joseph And His Brethren And Thomas Broughton's Hercules, Oratorio Librettos Set To Music By George Frideric Handel, 1743-44” başlıklı tezinde özet olarak şu şekilde geçer;

Thomas Broughton bir din adamının oğludur, Eton ve St. Paul okullarına ve ardından matematik ve modern diller okuduğu Cambridge Üniversitesi'ne gitmiştir. Handel'in oratoryo librettistleri arasında dereceye sahip olan ilk kişidir. Broughton, 1743'te şair John Dryden'in şiirlerinin ve çevirilerinin bir baskısını üretir ve Dryden'in şiirsel sesiyle yakın tanışıklığı, şüphesiz birkaç ay sonra "Hercules" in librettosunu yazmasını etkiler. (Dryden, 2010). Broughton, gençliğinde iki yayımlanmamış trajediyle uğraşmış olmasına rağmen, Herkül'ü bilinen hiçbir dramatik deneyimi olmadan yazar. Muhtemelen Handel'in uzun süre librettistliğini yapan beyefendi yazar Charles Jennens ile bir teması vardır (Burrows ve Dunhill, 2002).

Broughton'ın zamanında İngiliz sahnesinde klasik trajediyi sahneleme konusunda bir tiyatro geleneği yoktu. Handel, Yunan trajedisini Londra tiyatrosuna ilk olarak "Joseph" ve aynı yıl sahnelenen "Semele" ile 1744'te; ikinci olarak da "Hercules" ile tanıttı. Broughton, "Hercules" için kaynaklarının Ovid'in "Metamorphoses" ve Sophocles'in "Trachis'li Kadınlar"ı olduğunu kabul eder. Bunların olay örgüsü öğelerini ustalıkla iç içe geçirmiştir. <http://www.theoi.com/Text/SenecaHerculesOetaeus2.html> (Erişim tarihi: 12.11.2024). Herkül'ün Juno'nun nefretini yatıştırma anlatımını ve skandal söylentilerin Trachis'e, şehrin Jüpiter'e kurbanlar hazırladığı sırada ulaştığı fikrini benimsedi, ancak bunu Herkül'ün dönüşünden önceye yerleştirdi. Dejanira'nın Herkül'ün Iole'ye olan aşkına olan inancını dahil etti, ancak eylemi için daha fazla motivasyon sağlamak amacıyla Nessus'un kanı ile zehirlenmiş cübbenin Herkül'e teslimini, Dejanira ile sözde rakibi Iole arasındaki etkileşimden sonraya erteledi (Miller, 1984).

Broughton, Ovid'den yaptığı seçimi "Trachis'li Kadınlar" dan aldığı ayrıntılarla zenginleştirdi. Trachis'li Kadınlar'da, Dejanira'nın Hyllus'a kahinin ölümcül uyarısını anlatması gerekirken, Herkül'de Dejanira'ya bunu söyleyen Hyllus'tur. Bu, Broughton'ın Dejanira'yı olaylardan uzaklaştırmak için kullandığı akıllıca bir araçtır. Çünkü eylemin dışında düşünülebilir ve yanlış yorumlanabilir. Broughton Sofokles'in dadı ve Lichas rollerini ulak rolüyle ustaca birleştirerek, Dejanira'nın sıkıntısını Sofokles'ten daha sonraki bir zamana taşıdı. Usta bir şekilde, Dejanira'yı Herkül'ün geri dönme ihtimaliyle aniden coşkuya sürükledi, ancak daha sonra kocasının yalancılığının tartışılmaz kanıtı olan dedikodular ile bu duyguyu hızla söndürdü. Broughton'un Dejanira'sı, Trachis'li

Kadınlar'daki isim babası gibi, Iole'nin Herkül'ü sevip sevmediğiyle değil, Herkül'ün Iole'yi sevip sevmediğiyle ilgilenir. Broughton, Trachis'li Kadınlar'dan bir başka Sofoklesçi birleştirici araç almıştır. Bu araç, evdeki eşin içe dönük kadınsı dünyası ile dışarıdaki dışa dönük kahraman-koca arasındaki karşıtlık ve dengede yatar (Davies, 1991: xix).

“Trachis'li Kadınlar” ve “Hercules” ikisi de kadınlara odaklanır, Broughton Iole'yi önemli bir role genişletirken, Trachis'li Kadınlar'da Iole daha sessizdir. Sofokles'in Deianeira'sı tutsak kadınları acınası durumlarında gözlemler, ancak Herkül'de tutsakların düştüğü acınası durumu anlatan Iole'dir. Herkül'ün utancına yapılan dolaylı gönderme, Broughton'un bir librettist olarak dramanın teğetsel bölümlerine değinmek yerine onları anlatmak ihtiyacına uygundur. Kadere boyun eğmeye dair ikonik göndermesinin, o zamanın edebiyatında bir klişe olmasına rağmen, ironiyle dolu bir bağlamı vardır. Kötü karakterlerin iyiye dönüşmesini bekleyen on sekizinci yüzyıl izleyicileri, bunun Dejanira'nın tahmin edilebileceği gibi korkunç sonuçları olan aşk, kıskançlık ve öfke gibi savaşı tutkulara teslim olmasının uğursuz bir habercisi olduğunu anlayacaktır. Dejanira ahlaki bir öfkeyle haykırır: “*Beni zincirleyin, ey Furies³⁷, demir yataklarınıza! Ve suçlu hayaletimi akrep kırbaçlarıyla kırbaçlayın!*” Sahnenin kelime dağarcığı, Broughton'un zamanında bunamış hastaları bitkinliğe kadar cezalandıran araçlara atıfta bulunarak çağdaş hapsetme yöntemlerinin acımasızlığını, canlı bir şekilde ayrıntılı olarak anlattığının bir göstergesidir. Broughton'un kullanımına tanık olmuş olabileceği akrep kırbacına ve demir yatakların işlevine yaptığı göndermeler, delilerin gözaltında tedavisindeki gerçek çileleri tasvir eder. Kelime seçimlerinin unsurları ayrıca Dryden'in “Aeneid”inin VI. Kitabında (1697) bulunur. Aeneas, babası Anchises ile buluşmak için Yeraltı Dünyası'na doğru yolculuk ettiğinde, Öfkeliilerin demir yataklarını ve zincirlerini görür: Öfkeli ses çıkaran kırbacı sallar ve yılanlarını savurur ve Tisiphone'un zincirleri vardır (Robarts,2008: ss:142-158).

³⁷ Gaia ve Uranos'un kızları ve mitolojide cehennem tanrıçaları.

Thomas Broughton, böylece birden fazla edebi eserden etkilenererek, ayrıca kendi yaşamında tanık olduğu üzücü olaylardan aldığı ilham ile “Hercules”in librettosunu meydana getirmiştir.

3.3. “Hercules” Operasının Karakterleri

<u>Karakter Adı</u>	<u>Ses Türü</u>
HERCULES	BAS
DEIANIRA (Hercules’in Eşi)	MEZZOSOPRANO
IOLE (Kral Oechalie’nın Kızı)	SOPRANO
HYLLUS (Hercules’in Oğlu)	TENOR
LICHAS (Haberci)	KONTRALTO

Tablo 1- Hercules Operasının Karakterleri

3.4. Operanın Konu Özeti

“Trakhis Kralı Herkül’ün karısı Dejanira, kocasının savaşta olmasından ve uzun süren yokluğundan yakınıdır. Oğlu Hyllus, kahinin kasvetli kehanetini iletir: Herkül ölecektir. Dejanira, kocasını ancak ölümler diyarında tekrar görebileceğinden korkar. Hyllus babasını aramaya karar verir. Haberci Lichas, Herkül’ün zaferini duyurur. Öldürdüğü Oechalia Kralı’nın kızı olan prenses Iole’de dahil olmak üzere bir dizi esirle geri döner. Herkül, Iole’nin Trachis’de serbestçe hareket edebileceğini söyler, ancak teselli edilemez, babasının ve evinin kaybının yasını tutmaya devam eder. Herkül, karısının sevgisini dört gözle bekleyerek silahlarını sonsuza dek bırakmaya yemin eder. Ancak Dejanira kıskançlıkla doludur: Oechalia’ya yalnızca Iole’yi kazanmak için saldırdığını ve onu yok saydığını düşünür. Iole bu iddiayı reddeder. Lichas, Dejanira’yı, ona işkence eden düşüncelerinden kurtarmaya çalışır ama o kocasının sadakatsizliğine ikna olmuştur. Hyllus da Iole’ye aşık olmuştur ama Iole babasını öldüren ve vatanını yok eden adamın oğlunu reddeder. Herkül zafer kutlamaları için ayrılmadan önce, Dejanira onu sadakatsizlikle suçlar. Herkül suçlamayı reddeder ve ondan yersiz kıskançlığını unutmamasını ister. Çaresizlik içinde, Herkül’ün ölümcül şekilde yaralamasının ardından sentor Nessos’un ona verdiği bir giysiyi hatırlar. Nessos, kanına bulanmış gömleğin sönmüş aşkı yeniden alevlendireceğine söz vermiştir. Dejanira, Lichas’a gömleği uzlaşma hediyesi olarak Herkül’e teslim etmesini söyler. Kocasının artık tekrar kendisine ait olacağına ikna olan Dejanira, Iole’den kendisini affetmesini ister. Lichas, Herkül’ün kurban töreni sırasında gömleği Dejanira’dan nasıl aldığını ve giydiğini anlatır: sunaktaki ateşten gelen ısı, cübbedeki zehrin erimesine ve vücuduna akmasına neden olmuştur. Herkül, ölümcül maddeyi vücudundan koparmaya çalışırken yere yığılmıştır. Cehennem azabı içinde Herkül, karısını suçlamış ve Hyllus’tan vücudunu Oeta dağının tepesine götürmesini, daha sonra bir cenaze ateşinde yakmasını istemiştir. Nessos’un intikamını gerçekleştirmiş olmaktan dehşete düşen, deliren Dejanira, suçlu ruhunun öfke Tanrıçaları tarafından kovalandığını görmüştür. Iole, kendi talihsizliklerine rağmen Herkül’ün ailesi için üzülmemektedir. Jüpiter’in (Zeus) rahipleri, bir kartalın Herkül’ün vücudunu ateşten alıp onunla birlikte Cennete uçtuğunu ve şimdi Tanrılarla birlikte orada yaşadığını ilan ederler. Jüpiter’in isteği Hyllus’un Iole ile evlenmesidir” (<https://www.komische-oper-berlin.de/en/what/a-z/hercules/>) Erişim tarihi: 17.10.2024).

3.5. Hercules Operasındaki Mitolojik Öğeler

“Hercules” operası, içerisinde konusunu aldığı Antik Yunan kültürünü, performanslarda kullanılan dekorlar ile o dönemin sanat anlayışını, mimari yapısını ve hatta inanç sistemlerini dahi yansıtan ayrıntılar barındırır. Bu ayrıntılar bizim hem dönem hakkında bilgi sahibi olmamızı hem de opera karakterlerini daha iyi betimlememizi sağlar. Buna örnek olarak operayı izlediğimizde; sahnelemesinde kullanılan dekorların Antik Yunan mimarisini yansıtan sütun ve heykeller olduğunu görürüz. Eserin geçtiği mekan olan Trakhis, Antik Yunan’da bir bölgedir. Spercheios nehrinin güneyinde yer

alır. Aynı zamanda bir polis (şehir devleti)dir. Ana şehri M.Ö. 426'ya kadar Trachis olarak adlandırılrsa da daha sonra Sparta kolonisi olarak yeniden kurulmuştur ve “Heraclea Trachinia” adını almıştır. Yunanistan’da bir kasaba olan Thermopylae'nin batısında yer alır (<https://dbpedia.org/page/Trachis> Erişim tarihi:23.08.2024). Bu bilgi eserdeki mitolojik öğelerin, gerçek tarihsel mekanlarla birleştirici bir özelliği olduğunu gösterir.

Eserdeki mitolojik unsurların belirlendiği bir diğer alan ise sahnedir. Sahne konusunda yapılan çıkarımlarda, “Hercules” operasının internet üzerinden erişim sağlanabilen üç tane opera temsili incelenmiştir. Bu temsillerden alınan görüntülerden anlaşıldığı üzere eserin sahnelemesinde dekor olarak Antik Yunan mimarisini anımsatan heykeller, ayrıca gökyüzü ve gezegen figürleri görülmektedir.

Şekil 19- Hercules Opera Temsilinden Görüntü.

<https://www.youtube.com/watch?v=BxjsjVvICrQ&t=9047s>

Erişim tarihi 03.08.2024.

Şekil 20- Hercules Opera Temsilinden Görüntü.

<https://www.youtube.com/watch?v=Dpt7U-NmuN0&t=1611s>

Erişim tarihi 03.08.2024.

Şekil 21- Hercules Opera Temsilinden Görüntü

<https://www.youtube.com/watch?v=3JFvWUIUfzc&t=1981s>

Erişim tarihi:01.10.2024.

Ayrıca temsiller incelendiğinde sahne kostümlerinde de Antik Yunan geleneksel kıyafetleri olan “khiton” ve “himetion” isimli kıyafetler göze çarpar.

Şekil 22 ve 23- Khiton ve Himetion

<https://kimmygutierrezart2130.wordpress.com/2016/09/15/greek-himation-dress/> Erişim tarihi: 03.08.2024.

Habif (2008)'in, “Antik Yunan’da Oyunculuk ve Çağdaş Uygulamalar” isimli yüksek lisans tezinde belirttiği gibi; Yunan tragedyelerinin dünyaları sıradan insanlardan daha yüce, idealize edilmiş kahramanlar ve tanrılarla dolu olduğundan dolayı, sıradan insanların gündelik duygularının ve tutkularının doğal bir biçimde ifade edilmesi, sahne üzerinde yaratılan bu olağanüstü dünyanın karakterlerine uygun değildir. Oyuncunun hareketleri de bu ideal dünyayla uyumlu olarak heykelvari bir zariflik ve yücelik içinde olmalıdır. Oyunun oynandığı sahnede figürler akılda kalıcı resimler oluşturacak şekilde yerleştirilerek seyirciye belli sahnelerde birtakım tablolar serisi sunulur. Bu makul ve sınırlı oyunculuk biçemi daha çok Aiskhylos ve Sophocles tarafından geliştirilmiş ancak zamanla gerçekçiliğe doğru bir eğilimle birlikte nitelik değiştirmiştir (Habif, 2008: 44). Sophocles’in “Trakhisli Kadınlar” oyununda, bu oyunculuk biçiminin yansıtıldığını görürüz.

Librettoda o dönemin dini inancını yansıtan öğeler vardır. Örneğin tapınaklarda rahiplere dua edilip adak adanması, Hyllus'un, babası Herakles'i kutsal Eta (Oeta) Dağı'nda yaktıktan sonra ruhunun Zeus ile beraber yaşayacağını söylenmesi buna örnektir.

RAHİP

“Kendi emriyle, Oeta'nın tepesine taşındı,

Bir cenaze yığınının üzerine uzanmış, kahraman yatıyordu.

Çıtırdayan alevler uzuvlarını çevreliyordu,

İşte, bulutlardan eğilen bir kartal,

Hızlıca yanan yığına doğru uçuyordu!

Bir an orada aydınlanıyor, sonra, hızla kanatlanıp,

Gökyüzüne geri uçuyordu. Şaşkınlıkla, izledik.

Kutsal korudan, kehanet seslerinin olduğu yerden

Sesli meşelerden Jüpiter³⁸'in iradesi açığa çıkıyordu.

Burada büyük baba, yavrularının kaderini ilan ediyor.

Ölümlü kısmı ateşleri yiyerek tükendi,

Ölümsüz kısmı Olimpos'a taşındı,

Orada toplanmış olan tanrılar ile yaşamak için!” (Hercules libretto sf:25).

Librettoda mitik bir öge olarak, mitolojide “öfkenin temsilcisi” olan üç kız kardeş Alesto, Megara ve Tisiphone'den bahsedilir;

³⁸ Roma mitolojisinde Zeus ile denk olan tanrı.

DEIANEIRA

“Zavallıyım! Benim yüzümden Alcides ölüyor!

Bu dinsiz eller yaralı efendimi zamansız bir şekilde gölgelere gönderdi!
Delirmeme izin verin!

Beni zincirleyin, ey öfkeli, demir yataklarınıza,

Ve suçlu hayaletimi akrep kırbaçlarıyla kırbaçlayın!

Bakın, bakın, geliyorlar! Yılanlarıyla Alesto,

Megaera ve siyah Tisiphone!

Korkunç kız kardeşlerin yükseldiğini görün,

Onların uğursuz varlığı gökyüzünü lekeliyor!” (Hercules libretto sf:22-23).

Mekansal açıdan da mitik ifadeler yansıtılmıştır. Yunan mitlerinde kahramanlık gösterenlerin gittiği yer olarak kabul edilen “Elysium” dan bahsedilir.

DEIANEIRA

“Orada, mersin ağaçlarının gölgesinde uzanmış,

Elysium rüzgarından akan derelerin yanında,

En tatlı birliktelikte, sonsuz mutluluk ve sevgiyi deneyeceğiz” (Hercules librettos sf:4).

Hercules'in, eşinin onu bulduğu sahnede mitolojide evlilik tanrıçası olarak bilinen "Juna"nın öfkesinin geçtiği belirtilmiştir.

HERCULES

"Yukarıdaki güçlere teşekkürler, ama en önemlisi sana,

Tanrıların Babası, ölümsüz elinden

Doğumumu aldım! Şimdi uzun uğraşlarım sona erdi,

Ve Juno'nun öfkesi yatıştı. Şimdi zevkle,

Dinlenerek, çeşitli emeklerimi gözden geçiriyorum" (Hercules libretto sf:8).

Tüm bu bilgiler ışığında Handel'in "Hercules" operası, bestecinin antik Yunan mitolojisindeki unsurlara en fazla değinen ve mitolojik karakterlerin çokça yoğun olduğu eseridir diyebiliriz.

3.6. "Hercules" Operasının Metinlerarası İlişkiler Bağlamında İncelenmesi

3.6.1. Metinlerarasılık

Metinlerarası kavramı, 1960'lı yılların başından itibaren kullanılmaya başlanan ve bir metnin oluşumunda olmazsa olmaz olarak sayılabilecek bir kavramdır. Kubilay Aktulum (1999) bu tanıımı; iki ya da daha çok metnin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak tarif etmiştir. Fransız yazın kuramcısı Gerard Genette'nin tanımı ile bir metnin başka bir metindeki somut varlığı denilebilir (Aktulum, 1999: 83).

Metinlerarasılık, bir yeniden yazma işlemi olarak da anlaşılabilir. Metin, konusu, yazım biçimi, üslup gibi birçok değişime uğrayabilir. Kendinden önceki metine göndermeler yaparak okuyucuya anımsama imkanı sunabilir. Çünkü metinlerarasında, her metnin kendinden önce yazılmış öteki metinlerin alanında yer aldığı, hiçbir metnin

eski metinlerden tümüyle bağımsız olamayacağı düşüncesi öne çıkar (Aktulum,1999:18). Bu kavram, bir bakıma yazarın kendinden önceki eserlere öykünmesi sonucu çıkan benzer veya farklı fikirlerin türlerinin açığa çıkarılmasıdır. Metinlerarasılık bu özelliği ile La Bruyere'nin “her şey daha önce söylenmiştir” cümlesini tarif eder.

Metinlerarasılık kavramı, hem tanım olarak hem de uygulanması bakımından birçok önemli ismin çalışma alanına girmiştir. Ancak bunlardan birkaçı kesinlikle öne çıkmaktadır. Mihail Baktin, Julia Kristeva, Roland Barthes, Gerard Genette gibi eleştirmenler, terimin bugüne kadar gelişmesine ve yorumlanmasına büyük katkı sağlamışlardır.

Aktulum (1999), metinlerarası kavramının yaratıcısı ve kuramcısı olarak, 1969 yılında yazılan “Semeiotike recherches pour une semanalyse” (Bir semanaliz³⁹ için göstergebilim araştırmaları) adlı yapıtıyla Julia Kristeva'nın genel anlamda kabul gördüğünü ancak metinlerarasılık kavramının özünü Rus eleştirmen Mihail Baktin'den aldığını aktarır (Aktulum,1999: 24).

Baktin'e (1975, s.102'den aktaran Aktulum, 1999, s. 27) göre; nesneye olan tüm yollar üzerinde, tüm yönlerde söylem “ayrışık” bir başka söyleme rastlar ve onunla yoğun ve canlı bir etkileşime girmekten kendini kurtaramaz. Metinlerarasılık her gösteren dizgesinin, yazınsal söylemin içsel bir niteliğidir (Aktulum, 1999: 42).

Metinlerarasılık, postmodern yazarların da çok sık kullandığı bir yöntemdir. Virginia Wolf, Franz Kafka, Albert Camus; Türk edebiyatında Orhan Pamuk, Oğuz Atay gibi isimler metinlerarası özellikleri de kullanarak eserler vermişlerdir (Filiz, 2019: 8). Postmodern söylemi (yazıyı) geleneksel söylemden (yazıdan) ayıran temel özellik onun metinlerarasına yani farklı alanlara açılabilir olma özelliğidir. Postmodern söylem içerisinde birer metinlerarası yöntemi olan yazınsal, yine yazınsal olmayan metin-dışı araştırmalara, alıntılara çokça yer verilir (Aktulum, 1999: 9). Julia Kristeva, Roland Barthes gibi eleştirmenler bu düşüncüyü benimsemişlerdir.

³⁹ İdeolojik olarak özgür anlamlandırma kavramını reddeden ve metnin ne anlama geldiğine değil, metnin nasıl anlam yarattığına odaklanan geç dönem bir göstergebilimsel analiz biçimidir.

Bir hikaye, efsane veya olaydan uyarlanan bir sanat eserinde dönemin özelliklerine, halkın tepkisine, librettiste ve bestecinin anlatım şekline veya müzikal ifadelerine dayalı olarak ilham alınan asıl hikaye, belirli ölçülerde değiştirilmiş veya bazı ayrıntılarına yer verilmemiş olabilir. Ancak bu durumun boyutu ve sanat eserindeki olayın, sanatsevere geçmesini ne ölçüde etkilediği önemli bir etkidir.

Sofokles'in "Trakhisli Kadınlar" ve Publius Ovidius Nasus'un "Metamorphoses" eserleri ile bu eserlerden uyarlanmış olan G.F. Handel'in "Hercules" operası arasında da metinlerarası yöntemlerden bazıları bulunmaktadır. Librettist bu yöntemlerden Kubilay Aktulum'un (1999) "Metinlerarası İlişkiler" kitabında tanımlanan "indirgeme", "gizli alıntı (aşırma)" ve yansılama (parodi) tekniklerine başvurmuştur. Bu ifadeleri tanımlamak gerekirse indirgeme; çeşitli biçimlerde uygulanabilen ve metinden bir parçayı kesip çıkarmak olarak açıklanan bir yöntemdir. Yazar, indirgemenin metnin yapısına ve anlamına en fazla zarar veren yöntem olduğunu da belirtir. Gizli alıntı (aşırma); bir sözcenin ayraçlar veya italik yazı kullanılmadan, sözcenin geldiği yapıt ya da yazarın adı belirtilmeden yapılan alıntıdır. Bir yazarın kendi düşünsel çabasının sonucu olmayan bir yapıttı, kimi bölümleri ya da bütünü ayraçlarla belirtmeden, aşırıya varacak derecede, olduğu gibi kopyalaması yazarın adının yerine kendi adını yazması, böylelikle bir başkasının metnini kendi metniymiş gibi göstermesi, onu sahiplenmesi olarak da tanımlanabilir. (Aktulum,1999:103). Yansılama ya da parodi ise; bir metni başka bir amaçla kullanmak ona yeni bir anlam yüklemektir (Aktulum, 1999: 117). Bir başka deyişle, bir metnin başka bir metinde yeniden inşa edilmesi ama orijinalinin tam anlamıyla taklit edilmemesi durumudur. Yine aynı kitapta biçimsel dönüşümler altında incelenen "koşuklaştırma" da eserin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Düzyazı biçiminde yazılmış bir metni dizeler halinde yeniden yazma yöntemi koşuklaştırma olarak adlandırılır (Aktulum,1999:143). Bu yöntem ve gizli alıntı (aşırma) yöntemi, Broughton'un librettosunun tamamında kullanılmıştır. Ancak bu tez, tam bir metinlerarası analiz çalışması değildir. Yalnızca librettonun daha anlaşılır olması adına iki kitapta da bahsedilen veya birebir alınan olayları da göstermek için en temel örnekler seçilmiş ve opera daha anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır.

Metinlerarasılık kuramının alt başlığı olarak düşünebileceğimiz bu dalları libretto ve iki kitaptan bölümler ile örneklendirerek açıklamak mümkündür.

a) İndirgeme Metodu İçin Örnekler

Öncelikle Sofokles'in "Trakhisli Kadınlar" hikayesinin başlangıç noktası ve okuyucuya hikayenin devamı ile ilgili ön bilgi verme özelliği opera librettosunda olduğundan çok daha fazladır. Burada librettist Broughton, metinlerarası yöntemlerden "indirgeme" yöntemine başvurur. Burada da belirtildiği gibi Sophokles, Herakles ve Deianeira'nın çocuklarından, Herakles'in yabancıların hizmetine girmek zorunda kalmasından veya İphistos ile yaşadıklarından bahsederek aslında okuyucuyu hikayeye hazırlayan ön bilgiler verir.

"DEİANEIRA

Sonunda şansım yaver gitti. Zeus ile Alkmene'nin şanlı oğlu" onunla mücadele etti, beni kurtardı.

Nasıl bir kavgaydı tutuştukları göremedim, bilemiyorum.

Yüreği titremeden seyredenler anlatsın.

Güzelliğim felaketler getirecek korkusuyla nutkum tutulmuş izliyordum olan biteni.

Yarışmaların koruyucusu Zeus iyi sonuçlandırdı kapışmalarını, bu sona iyi denebilirse.

Herakles zaferinin ödülü olarak eş aldığından beri beni,

Korkularımı korkuyla besleyerek onun için endişeleniyorum.

Bir gecenin getirdiği acıyı ertesi gece götürüyor. Çocuklarımızı, mülkünü ekimden hasada gören,

Kısmetine sapa tarla düşmüş çiftçi misali az görüyor.

Erkeğim gidip geliyor ve her zaman, bir yerlerde, birilerinin hizmetinde.

Yapmakla yükümlü olduğu kahramanlıklar bitti ya, şimdi daha da çok korkuyorum.

İphitos'u" öldürdüğünden beri sürgün yaşıyoruz Trakhis'te ve bir yabancının evinde konuk edilmekteyiz.

Kimse bilmiyor erkeğimin nerelere çekip gittiğini. Kayboldu beni endişeye boğarak. İçime doğdu, başı büyük belada olmalı!

Az buz değil, on beş ayı geçiyor haberini almayı. Başı büyük belada olmalı! Giderken bıraktığı kehanet öyle kötü ki bütün kalbimle dua ediyorum, tanrılar sonunu iyi etsin diye" (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

"İndirgeme" metoduna başvurulmuş librettoda ise bunlar detaylı olarak verilmezken; yalnızca sahnenin genel teması olan hasret, merak ve üzüntü temaları Dejanira'nın üzerinden birkaç kelime ile anlatılmıştır;

"DEJANIRA

Günün sonu geldiğinde, Dünya karanlıkta yok olan Güneş'in yasını tutar,

Ben de göğsümü ısıtan ve görüşümü neşelendiren o sevgili ışıktan mahrum kaldım.

Kederin en kalın kasvetinde üzüliyorum,

Yiğit şefin yokluğuna" (Handel, Hercules libretto).

Trakhisli Kadınlar" kitabında Herakles'in Iphistos'u öldürdükten sonra Zeus tarafından Trakhis'e sürgüne gönderildiği ve bir yıl boyunca Lidya'lı bir kadının kölesi olarak kaldığından söz edilir. Bu sürgün olayından sonra cezasından kurtulup Euboia şehrinde bir ordu kurmaya hazırlandığı bilgisi de ayrıca verilir. Opera librettosunda ise böyle bir ayrıntı yoktur. Bu, indirgeme yönteminden ikinci bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

“HYLLOS

Söylentilere inanırsak, ona neler olduğunu biliyorum.

DEİANEİRA

Neler diyormuş söylentiler, nerelerdeymiş baban?

HYLLOS

Geçen yıl, uzun bir süre boyunca Lidyalı bir kadının"" kölesiymiş, diyorlar.

DEİANEİRA

Daha neler duyacağız? Bu da mı gelmiş başına?

HYLLOS

Söylentilere göre, daha sonra tekrar özgürlüğüne kavuşmuş.

DEİANEİRA

Neredeymiş peki? Yaşıyor mu, yoksa ölü mü?

HYLLOS

Euboia’da, Eurytos’un” şehrindeymiş. Şehri kuşatıyor, ya da kuşatmak üzereymiş” (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Libretto da ise olaylar Eurysteus’un ülkesi olan Oechalia’yı fethedip Iole’yi esir olarak getirdiği bilgisi ile gelişir.

“LICHAS

Korkularını kov! Soylu Herkül yaşıyor ve kollarının gücü ile yere indirdiği yağmalanmış Oechalia’dan bir fatih olarak geri geliyor.” (Handel, Hercules libretto sf:5).

Yine aynı şekilde Deianeira'nın kocasının öldüğünü düşünerek endişelenmesine sebep olan bir kehanet, Herakles'in Euboia 'ya gittiğinde ya çok mutlu olarak döneceği ya da öleceğini bildiriyor.

“DEIANEIRA

Oğlum, babanın bu şehirle ilgili korkunç kehanetini biliyor musun?

HYLLOS

Nasıl bir kehanetmiş bu, benim haberim yok.

DEIANEIRA

Hayatı burada sona erecekmiş, ama son sınavdan alınının akıyla çıkarsa, kalan ömrünü huzur içinde geçirecekmiş. Bunca zor durumda olduğuna göre, babanın yardımına koş oğlum. O kurtulursa bizler de kurtuluruz,yoksa mahvoluruz onunla birlikte.

HYLLOS

Gidiyorum anne, daha önceden bilseydim bu kehaneti, çoktan yanındaydım şimdi. Babamın hep yaver giden talihi yüzünden, daha önce onun için endişelenmeye gerek duymamıştık. Şimdi biliyorum ve hakkında bütün gerçekleri öğrenene kadar araştırmayı sürdüreceğim (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Ancak opera librettosuna bakıldığında yine indirgeme metoduna başvuru başka bir bölümde bu konu ile ilgili bilgi yok. Sadece oğlu Hyllos'un babasını aramaya gitmeyi arzulaması operada anlatılıyor.

“HYLLUS

Umutsuzluğa kapılma,

Ama yükselen umudun sevgili babamın yazgısının kesinliğini öğrenene dek

Kederin aşırılığını askıya almasına izin ver.

Yarının güneşi Hyllus'un ağır adımlarını eğdiğini görecek,

Kahramanı aramak için seyahat eden dünya boyunca.

Eğer hala yaşıyorsa onu sana geri getireceğim,

Ya da ararken öleceğim!" (Handel, Hercules libretto).

Ovid'in "Metamorphoses" adlı eserinde ve ayrıca Sophokles'in "Trakhisli Kadınlar" eserinde Herakles'in Nessos'u neden öldürdüğü konusu açıkça ifade edilir. Herakles, eşi ile beraber kendi ülkelerine dönerken, Euenus nehrinde duraksarlar ve karşılarına yarı insan yarı at olan Nessus çıkar. Onları nehirden geçirebileceğini söyleyerek Dejanira'yı sırtına alır. Karşıya geçeceklerini düşünürken Herakles, karısının sentor tarafından kaçırıldığını görür. Librettoda yer almayan bu bölüm, Ovid'in eserinde şu şekilde anlatılır;

"HERCULES

Onu nereye taşıyorsun, seni vahşi hayvan

Hızlı toynaklarına boşuna mı güveniyorsun

Sana söylüyorum, Nessus, seni çift biçimli canavar.

O yüzden beni dinle! Hakkım olanı alıp kaçma.

Bana duyduğun saygı seni dizginlemiyorsa,

Bir at olarak güçlerine güveniyor olsan da, seni ayaklarımla değil, bir okla yakalayacağım." (Ovid, Metamorphoses).

Daha sonra ise Nessus, Herakles'in oku ile vurulur. Ölmeden önce Dejanira'ya zehirli kanından toplamasını söyler. Bu kanı kocasını kendisine bağlamak için kullanabileceğini ve bir gün ihtiyacı olacağını söyler. Opera librettosunda olayın öncesi ile ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Bu da olayın anlaşılmasını zorlaştıran etkenlerden biridir. Operada bu bölüm yalnızca şu şekilde geçer;

“DEJANIRA

Ah şanslı düşünce! Nessus’un kanına batırılmış bir giysim var.

Alcides⁴⁰’in eliyle gönderilen dikenli mili yarısından çıkardığı zaman,

Aşkın sönen ateşini canlandırmak için harika bir erdeme sahiptir.

Nessus’un bana söylediğine göre ölürken elime güvenmiş.

Herkül’ü onu giymesi için ikna edeceğim ve sihirli gücünü kanıtlayacağım.”

(Handel, Hercules libretto).

Görüldüğü gibi librettoda Nessus’un kanından ve ona batırılmış bir giysiden bahsediliyor. Ancak okuyucuya Herakles ile Nessos arasındaki mücadeleden ve o zehirli kanın nasıl Deianeira’ya ulaştığından bahsedilmiyor. Bu durum,” Trakhisli Kadınlar” ve “Metamorphoses” hikayeleri bilinmediği takdirde, librettonun izleyicinin kafasında soru işaretleri bırakmasına sebep olan bir etken olarak ele alınabilir.

“Trakhisli Kadınlar” hikayesinde belirtilen, Herakles’in Zeus’u sinirlendirip sürgüne gönderilmesinin bir sebebi olarak gösterilen ve sonradan asıl sebebin bu olmadığı anlaşılan Iphitos ve Eurysthus’un ölümü ile ilgili yine “indirgeme” metoduna bağlı olarak önemli yerler atlanıp operada sadece Eurysthus’un Herakles ile teke tek dövüşte öldüğü aktarılmaktadır.

“HABERCİ

Herakles’in yaptıkları, Lidya’da Omphale’nin kölesi olarak gururunun incinmesiyle ya da Iphitos’u yardan iterek öldürmesiyle ilgili değil.

Senden gerçekleri gizliyor, sana yalan söylüyor.

Kızıyla gizlice aşk yaşama isteğini Eurytos’a kabul ettiremeyince, saçma bir bahane uydurarak ülkesine saldırdı.

⁴⁰ Herakles’in bir diğer adıdır.

Orada kral Eurytos'tu, onu öldürüp şehri yağmaladı. Gördüğün gibi, şimdi geri dönüyor ve kızı senin yanına, saraya gönderiyor.

Kızı kölen olması için gönderdiğine inanma. İkisi tutkuyla kıvrılırken bu pek mantıklı değil.

Tesadüfen Likhas'tan duyduklarımı sana bildirmek görevimdi hanımım" (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Librettonun ilerleyen bölümlerinde ise bu ölüm ile ilgili yine Sophokles'in hikayesi kadar ayrıntılı olmasa da asıl sebep kısaca belirtiliyor.

“DEIANEIRA”

Bana anlatılana göre Alcides'i Oechalia sarayına getiren şey,

Senin güzelliğinin ünüdür!

Gördü, sevdi, seni babandan istedi.

Talebi reddedilince öç almak için,

Kibirle kenti yerle bir etti,

Ve ganimeti aldı götürdü.

Ama uğruna savaştığı ve fethettiği şey, Iole idi.” (Handel, Hercules libretto).

b) Gizli Alıntı (Aşırma) Metodu İçin Örnekler

Handel'in “Hercules” operasında libretto metninde kullanılan metinlerarası yöntemlerden biri olduğunu belirttiğimiz “gizli alıntı (aşırma)” tekniğinin örneklerini de görebiliriz. Gizli alıntı yöntemi üç farklı şekilde uygulanabilir;

1. Doğrudan Alıntı Yapma: Bir metnin cümlelerini veya bölümlerini birebir almak ve kaynak belirtmemek.
2. Parafraz Yapma: Başka bir yazarın cümlelerini kendi kelimelerinizle ifade ederek değişiklik yapmak, ancak orijinal kaynağı belirtmemek.

3. Fikirleri Sahiplenme: Başka bir yazarın teorilerini, düşüncelerini veya analizlerini kendi görüşünüz gibi sunmak, yani bunların kaynağını belirtmeden kullanmaktır.

Operanın librettosunun tamamı aslında bir gizli alıntı örneği olarak görebiliriz. Broughton gizli alıntı yapma yöntemlerinden ise “parafraz yapma” türünü tercih etmiştir.

Librettoda, Deianeira’nın Herakles’i kendisine bağlamak için bulduğu yöntem, Ovid’in Metamorphoses eserinde de anlatılmıştır. Broughton, bu bölümü olduğu gibi ancak kendi cümleleri ile anlatır. Bu bölüm okuyucunun alıntıyı farkedebilmesi için Metamorphoses kitabını bilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarır.

Metamorphoses’da bu sahne şu satırlar ile anlatılmıştır;

ANLATICI

“Zihni farklı seçenekleri gözden geçirdi,

Ve hepsinden Nessos’un kanıyla ıslatılmış gömleği

Kocasının solmakta olan aşkının

Gücünü geri kazanması için

Göndermeyi seçti.

Farkında olmadan gömleğin,

Kendisini perişan edeceğini düşünmeden

Gömleği şüphelenmeyen Lichas’a verdi” (Ovid, Metamorphoses).

“Hercules” operasında ise Broughton, bu bölümden ilham alarak şu satırlar ile sahneyi anlatır ve gizli alıntı metodunun parafraz yapma türüne bir örnek oluşturur.

“DEIANEIRA

Ah şanslı düşünce! Nessos’un kanına batırılmış bir giysim var.

Alcides'in eliyle gönderilen dikenli milin,

Yarasından çıkarttığı kan.

Aşkın sönen ateşini canlandırmak için,

Harika bir erdeme sahiptir.

Nessos'un bana söylediğine göre,

Ölürken elime güvenmiş.

Herkül'ü onu takması için ikna edeceğim ve

Sihirli gücünü kanıtlayacağım.

Bak haberci, amacımı gerçekleştirmek için uygun bir araç.” (Handel,Hercules libretto).

Bir başka “gizli alıntı”, dolayısıyla “parafraz” örneği ise Herakles'in ölmeden önce oğlu ile olan diyalogunda anlaşılabilir. Sophokles'in Trakhisli Kadınlar eserinde Herakles'in oğlundan kendisini yakarak acılarını dindirmesini istemesi şu şekilde anlatılır;

“HERAKLES

Zeus'un kutsal dağı Oite'nin en yüksek tepesini bilir misin?

HYLLOS

Bilirim! Orada çok kurban sundum daha önce.

HERAKLES

Seçeceğin arkadaşlarının yardımıyla ve kendi ellerinle taşıyarak beni oraya götür.

Kökleri derine inen meşeden ve yabani erkek zeytin ağacından dallar keserek beni üzerlerine yatır. Sonra da çam dalından bir meşaleyle dalları tutuştur.

Bütün bunları yaparken, hiç kimsenin gözünden tek bir damla yaş süzülmesin.

Eğer benim oğlumsan ağlayıp dövünmeyeceksin, yoksa yerin altından okuyacağım lanet üzerinden hiç eksik olmayacak” (Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Operanın librettosunda ise Broughton bu bölümü kendi cümleleri ile şu şekilde anlatır

“HYLLUS

Eyvah babam!

HERAKLES

Oğlum ölmekte olan babanın isteğine uy!

Henüz yaşıyorken beni Eta Dağı’nın tepesine götür.

Orada bulutlarla kaplı dağın zirvesinde

Yükselen meşelerin arasından bir cenaze yığını yükselt.

Üzerine beni koy ve sonra çıra yığını ateşleyin.

Alevden kanatlarla tanrılarının arasına karışayım!” (Handel,Hercules libretto).

c) Yansılama (Parodi) İçin Örnek

Opera librettosuna baktığımızda Herakles’in, oğlu Hyllus’a kendisi öldükten sonra Iole ile evlenmesini söylediği kısım, Trakhisli Kadınlar kitabındaki gibi ayrıntılı anlatılmaz. Sadece operanın sonundaki koro bölümünde kısa bir şekilde bahsedilir. Önceki bölümlerde de bu konuyla ilgili bir detay verilmemesi operada önemli sayılabilecek bu olayın anlaşılmasını zorlaştırır. Ayrıca Hyllus Trakis’li Kadınlar kitabında Iole ile evlenmek zorunda olmaktan dolayı hiç mutlu değilken, librettoda iki taraf da durumdan gayet memnun şekilde yansıtılmıştır. Burada, bir metnin başka bir metinde yeniden inşa edilmesi ancak orijinalinin tam anlamıyla taklit edilmemesi durumu

olarak daha önce de tanımladığımız “yansılama” bir başka deyişle “parodi” nin örneğini görebiliriz.

“HERAKLES

Bunlar bana fazlasıyla yeter. Şimdi, bunca büyük ricadan sonra küçük bir şey isteyeceğim senden.

HYLLUS

İsteğin büyük de olsa ona itaat edeceğim!

HERAKLES

Eurytus’un kızını tanıyorsun sanırım

HYLLUS

Iole’dan bahsediyorsun galiba?

HERAKLES

İyi anlamışsın! Oğlum, senden özellikle rica ediyorum! Yeminlerine sadık kalmak, babanın anısına saygı göstermek istiyorsaneğer, dileğime kulak ver! Evlen onunla!

Beninle gerdeğe girdikten sonra

Başkasına yar olmasın,

Senin eşin olsun.

Ne olursun, çıkma sözümünden. Büyük

İsteklerimi kabul ettin, son isteğime hayır deme,

Yoksa seni hiç affetmeyeceğim.

HYLLUS

Acıdan kıvranan bir hastaya kızmak mümkün mü?

Ama böyle bir isteğe nasıl katlanılır?

HERAKLES

Mırıldandığına bakılırs isteğimi reddedecek gibisin.

HYLLUS

Annesinin ölümüne, babasının da bu hallere

Düşmesine neden olan bir kadınla hangi erkek

Evlenmek ister, aklını tamamen yitirmemişse!

Düşmanlarımla aynı evde yaşamaktansa,

Şimdi seninle birlikte ölmeyi yeğlerim baba.”

(Sophokles, Trakhisli Kadınlar).

Opera librettosunda aynı sahneye baktığımızda ise şu diyalogları görüyoruz;

“HYLLUS

Ne mutlu Hyllus’a eğer o güzel Iole tanrının armağanını onaylarsa!

IOLE

Zeus’un emrettiği şeye Iole karşı koyabilir mi?

Ey erdemlerine herkesin hayran olduğu prens!

Zeus her engeli kaldırdığından beri,

Yenilmiş kalbimin

Tanrının onayladığı bir alevi taçlandırmak için

Komplo kurduğunu hissediyorum.

HYLLUS

Ey prenses! Yüce cazibesi hırsın üstünde göğsümü ateşleyen,

O kolları doldurmak ne büyük sevinç.

Bir anda aşkla ve imparatorlukla kutsanan!

Artık üzülmiyorum çünkü

Bütün mutluluğu sende yeniden görüyorum.” (Handel, Hercules libretto).

Trakhisli Kadınlar kitabı ve “Hercules” opera librettosu arasında, anlatım ve biçimsel dönüşümler olarak inceleyebileceğimiz metinlerarası unsurlar bu şekildedir.

3.7. Sophokles’in “Trakhisli Kadınlar” Tragedyası ile Handel’in “Hercules” Operasındaki Herakles’in Benzerlik ve Farklılıkları

3.7.1.Fiziksel Görünüm

Sophokles'in Trakhisli Kadınlar eseri ve Ovid'in Metamorphoses eserinde Herakles, savaşçı bir kahraman olarak tasvir edilir. Handel'in operasında ise Herakles, hem savaşçı hem de kral olarak tasvir edilir. Bu nedenle, operanın çeşitli temsillerinde Herakles'i hem savaşçı ekipmanlarıyla hem de kraliyet cübbesiyle görebiliriz.

Her iki eserde de Herakles, olağanüstü gücü ve kaslı yapısıyla tasvir edilir. Ancak, bu tasvirlerin detaylarında bazı farklılıklar vardır. Trakhisli Kadınlar ve Metamorphoses'da Herakles, daha kaba ve vahşi bir şekilde tasvir edilirken, Handel'in operasında ise daha zarif ve idealize edilmiş bir şekildedir.

Trakhisli Kadınlar ve Metamorphoses'da, Herakles'in fiziksel gücü defalarca vurgulanır. Örneğin, bir haberci Herakles'in, Titanların lideri Omphale'nin kölesiyken bile aslanlarla savaşmaya devam ettiğini ve onları yenilgiye uğrattığını söyler (104-108).

Ayrıca Herakles, daha kaba ve vahşi bir şekilde tasvir edilir. Bu tasvir, Herkül'ün savaşçı kimliğine ve fiziksel gücünün yıkıcı potansiyeline vurgu yapar. Örneğin, oyunun bir sahnesinde Herkül, öfkeyle Likya Kralı Eurytos'u öldürür (320-325). Bu olay, Herakles'in fiziksel gücünün kontrolsüz ve tehlikeli olabileceğini gösterir. Bu betimlemeler, Herkül'ün fiziksel gücünün ve kahramanlık ruhunun altını çizerken, bir yarı-tanrı oluşundan gelen fevriliğini de anlamamıza yardımcı olur.

3.7.2.Duygusal Portre

Her üç eserde de Herkül, karmaşık bir duygu yelpazesine sahip bir karakter olarak anlatılır. Bir yandan cesur ve kararlıdır, bir yandan öfkeli, kıskanç ve intikamcıdır. Bu duyguların ifade ediliş biçiminde bazı farklılıklar vardır. Trakhisli Kadınlar ve Metamorphoses'da Herkül'ün duyguları daha açık ve direkt bir şekilde ifade edilirken, Handel'in operasında ise Herkül'ün duyguları daha dolaylı ve sembolik bir şekilde ifade edilir.

Üç eserde de Herkül'ün öfkesinin yanı sıra, sevgi ve şefkat gibi olumlu duyguları da vardır. Trakhisli Kadınlar ve Metamorphoses'da Herkül, oğlu Hyllus'u çok sever ve onu korumak için elinden geleni yapacağına söz verir. Handel'in operasında ise Herkül, son perdede oğlu Hyllus'u sevgiyle kucaklar ve ona vasiyetini açıklar, kendisine son bir iyilik yapmasını söyler ve ölürken bile onun geleceğini düşünerek ölümünden sonra evlenmesi gereken kişiyi açıklar. Bu sahneler, Herkül'ün sadece güçlü bir kahraman değil, aynı zamanda sevgi dolu bir baba olduğunu da gösterir.

SONUÇ

G.F. Handel'in "Hercules" operası üzerinden operada mitolojinin yeri ve önemini anlatmak amacı ile yazılan bu tezde, mitolojinin opera sanatı için zengin ve vazgeçilmez bir kaynak oluşturduğu detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Tüm bulgular ve literatür incelendiğinde, geçmişten günümüze bestecilerin opera sanatında mitolojik konuları kaynak olarak seçmesindeki sebebin, mitolojik temaların evrenselliği, görselliği, dramatik gücü, operayı izleyiciler için etkileyici ve duygusal olarak derin bir deneyim haline getirmesinden ötürü olduğu sonucuna varılmıştır.

Operanın doğuşundan itibaren kendini gösteren mitoloji ve mitolojik konular, özellikle köklerine dayalı anlatı geleneği ile kahramanlık, aşk ihanet, intikam gibi temaları konu alarak dramatik yapıyı zenginleştirir. Mitolojik operaların içerisinde, Handel'in "Hercules" operasının bu tarz temalarla ortaya çıktığı görülmüştür. Mitolojiyi kullanarak insanın evrendeki yerini, tanrılarla ve kaderle olan ilişkisini ve doğaüstü güçlerin etkisini anlatan G.F. Handel in bestelediği "Hercules" operası, gücün yanı sıra insani zaafıların da ortaya konulması ile insan olmanın zorluklarını da derinlemesine işleyen bir operadır. Operada kullanılan kahraman, anne, hain, kurtarıcı vb. mitolojik unsurlar, izleyicinin bilinçaltına hitap eden güçlü arketiplerle daha kolay özdeşleşmesini sağlar. Bu nedenle opera sanatçılarının ve opera izleyicilerinin mitoloji bilgisine sahip olması, eseri daha iyi anlamaları ve performanslarında bu temaları daha iyi aktarmaları açısından büyük önem taşır.

Literatür incelendiğinde, mitoloji ve efsane kavramlarının tarihte birçok kez birbirleri yerine kullanıldığı görülmektedir. Çeşitli “öykü”lere bazen efsane bazen mitoloji denilmiştir. Bu da iki kavramın aslında aynı şey olduğu düşüncesini uyandırmıştır. Birbirleri yerine kullanılsa da aslında efsane ve mitoloji kavramları ufak farklar ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu bağlamda, mitoloji ve efsane kavramlarının özellikleri ile ilgili şu sonuçlar karşımıza çıkmaktadır.

MİTOLOJİ	EFSANE
Anlatılan hikaye kutsaldır.	Hikaye seküler yani dünyevi konular içerir.
Tanrı, yarı-tanrı gibi doğaüstü unsurlar içerir.	Temelini insani karakterler oluşturur.
Zaman “başlangıç zamanı”dır.	Tarihi devirler içinde gerçekleşir.
Birbirleri ile bağlantılı hikayeler bütünü ve bir evreni vardır.	Küçük ve parçalı hikayelerden oluşur.
Çeşitli karakterler ile çoklu olay örgüsü vardır.	Tek bir kahramanın odağı üzerine döner.
Bir toplumdan çıkıp birçok kültürde yer bulur.	Bölgesel olarak bilinir.
İlkel kültürle bağdaşır.	Figürler günümüz kültürü ile yakındır.
Zamanın ve varlığın temelini anlatır.	Belli bir dönemde olan ve biten hikayedir.

Tablo 2- Efsane ve Mitoloji Arasındaki Farklar

Mitoloji ve efsane arasındaki farkları kısaca bu şekilde özetleyebiliriz. Herakles karakteri ve onun hikayesinin de mitoloji mi, efsane mi olduğunu bu tablo ile değerlendirmek mümkündür.

1. Öncelikle; Herakles’in hikayesinde anlatılanlar kutsal değildir. Dünyanın yaratılması, evrenin oluşumu gibi olağüstü unsurlar içermez. Daha çok insan aklının alabileceği aşk, ihanet, üzüntü gibi temalar ile yansıtılan seküler yani dünyevi olaylar ile gelişir. Bu yönü ile Herakles, bir “efsane” olarak ele alınmalıdır.

2. Mitolojide tanrı, yarı-tanrı gibi unsurlar vardır. Herakles'in öyküsünde de bu kavramlar yer alır. Yapılan işler dünyevi olsa da, yapanlar olağanüstü güçte varlıklardır. Herakles'in temelinde insanlar bulunmaz. Herakles'de insanlardan güçlü ve tanrılardan zayıf olan "heros" tanımını içinde anlatılmıştır. Bu yönü ile "mitoloji" kavramına uygun görülebilir.

3. Mitolojide zaman "başlangıç zamanı"dır. Net bir tarih yoktur. Efsanede ise olaylar, tarihi devirler içinde gerçekleşir. Bu maddeyi Herakles için düşündüğümüzde aslında Herakles'in hikayesinde de doğumu, ölümü gibi olaylarda tarih belirtilmez ama hikayenin bir parçası olan Argonotlar Seferi ve Onbinler'in Dönüşü olayının M.Ö. 1400 yıllarında olduğu bilinir. Herakles'de bu seferde bulunan kahramanlar arasındadır. Buradan anlıyoruz ki Herakles öyküsü bütünü ile olmasa da tarihi devirler içinde yer bulmuştur. Bu açıdan "efsane" tanımına uygundur.

4. Herakles'in maceraları, birbirinden kopuk ve olay örgüsü olmayan hikayelerden oluşmaz. Birbiri ile bağlantılı hikayeler içerir. Olaylar tek tek aktarılmaz bir bütünlük hali vardır. Mitoloji kavramının birbiri ile bağlantılı hikayeler ve bir evreni olma kriterini karşılar.

5. Herakles'in maceraları arada başka karakterler görünse de, olayın merkezinde sadece bir kahraman bulunduğu için "efsane" tanımına uyar. Çeşitli kahramanlar ve her kahramanın kendine ait bir olay örgüsü yoktur. Her şey Herakles odağında döner.

6. Herakles hikayesinin en belirgin özelliği dünya çapında bilinmesidir. Herakles, Antik Yunan kültüründen çıkıp, dünyanın birçok medeniyetinde yer bulmuştur. Bölgesel olarak bilinen hikayeler efsane kavramına uyar ancak evrenselliği ile öne çıkan Herakles, bu açıdan "mitoloji" tanımına uyar.

7. Herakles, hikayesinde de anlayabileceğimiz birçok unsur gibi ilkel kültürle bağdaşan bir olay örgüsüne sahiptir. Adakların adanması ya da oğlunun üvey annesi ile evlenmesi gibi durumlar günümüz ile bağdaşmaz. Bu açıdan da "mitoloji" tanımına uygundur.

8. Son olarak efsane ve mitoloji arasındaki temel bir farkı Herakles için de göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Mitoloji, zamanın ve varlığın temelini anlatır. Efsane ise belli bir dönemde olmuş ve son bulmuş olayları anlatır. Herakles de ikinci tanıma uygundur. Hikayesinde varlığın temelinden bahsedilmez. Doğar, bir zamanda belli olaylar yaşar ve ölür. Bu açıdan bakılırsa “efsane” tanımına uygundur.

Sonuç olarak birbirleri yerine kullanılan bu iki kavramı incelediğimizde, Herakles’in öyküsünün aslında iki kavrama da tam olarak hem uymadığını hem de uyduğunu görürüz. Opera ve operanın ilham alındığı kitaplar incelendiğinde, Herkül karakterinin ortak ve birbirinden ayrılan özellikleri olduğu anlaşılmıştır. Handel’in opera librettosu, Sophokles’in Trakhisli Kadınlar eseri, ayrıca Publius Ovidius Naso’nun Metamorphoses eserinin 9. bölümü incelenerek çıkarılan ortak Herkül profili ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır; Herakles’in, fiziksel olarak; güçlü, kaba, vahşi, gücünü kontrol edemeyen, çabuk öfkelenen, fevri bir karakter olduğu sonucuna varılmıştır. Duygusal olarak ise; cesur, kararlı, kıskanç, intikamcı, duygusal geçişleri hızlı, tekin olmayan, sadakatsiz ancak baba figürü olarak bakıldığında şefkatli ve sevgi dolu olduğunu görmekteyiz. Eşine olan sevgisi ile hiçbir zaman ön plana çıkmaz. Herkül, eserde bahsedilen geleneksel Atina aile yapısına ve kültürüne uymayan davranışlar gösterir. Bu davranışların yarı-tanrısal özelliğinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca Antik Yunan kültürü ile ilgili, her ne kadar kölelik ve ganimet ile süregelse de bu durumun aslında hoş karşılanmadığı ve kötü sonuçları doğurabileceği eserde anlatılmak istenen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlardan hareketle G.F Handel’in “Hercules” operasında, Herkül karakterinin yarı-tanrı olarak olağanüstü özellikle yerine insani özellikler ile öne çıktığı görülmüştür. Antik Yunan mitolojisinin çok tanrılı inançlarını ve sosyo-kültürel izlerini taşıdığı görülmüştür. Tüm bu sonuçlardan elde edilenler incelendiğinde, bir opera eserinin daha iyi anlaşılabilmesi için metinlerarasılık kuramından yararlanılabileceği, mitoloji konulu opera eserlerinin daha iyi anlaşılabilmesi adına mitolojinin bilinmesinin büyük bir önem arz ettiği, ayrıca birer opera sanatçısı adayı olan konservatuvar öğrencilerinin ders müfredatına mitoloji dersinin de konulmasının yararlı olacağı önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Genel Başvuru Kaynakları

AKARSU, Bedia (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.

ERHAT, Azra (2010). *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul.

GRIMAL, Pierre (1997). *Mitoloji Sözlüğü (Yunan ve Roma)*, çev. S. Tamgüç, C. Karakaya. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Türk Ansiklopedisi. (1966). Milli Eğitim Basımevi. Ankara.

DEVELİOĞLU, Ferit (1962). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Doğu Matbaa: Ankara.

Kitaplar

AKTULUM, Kubilay (2000). *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara.

ALTAR, Cevad Memduh (2000). *Opera Tarihi*, Cilt 1, İstanbul: Pan Yayıncılık.

ARMSTRONG, Karen (2005). *Mitlerin Kısa Tarihi*, çev:D.Şendil, İstanbul: Merkez Kitapçılık.

BARDI, Giovanni (1588). *Discorso Sopra La Musica Antica*.

BAYAT, Fuzuli (2023). *Mitolojiye Giriş*, Ötüken Neşriyat A.Ş.: İstanbul.

BEAZLEY, John Davidson (1963). *Attic Red-Figure Vase-Painters*. London, Oxford University Press.

BETTALI, Marco (2006). *Teseo e Romolo*. Milano: RCS Libri s.p.A.

BROOKS, Felicity (2008). *Jason and The Argonauts*, çev. Sibel Alaş, Büyülü Fener Yayınları: İstanbul.

BRYCE, Trevor (2005). *The Kingdom of the Hittites*. Oxford University Press: England.

BURKERT, Walter (2008). *Greek Religion*. Cambridge: Harvard University Press M.A.

BUXTON, Richard (2016). *Yunan Mitolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları.

CAN, Şefik (1994). *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

CARPENTER, Thomas (2016). *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, çev. Bensen B. M. Ünlüoğlu, İstanbul, Homer Kitabevi.

ÇETİNKAYA, Bayram Ali (2015), *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni*, İnsan Yayınları : İstanbul

DE JONG, Irene (2017). *Narrators, Narratees, and Narratives in Ancient Greek Literature*, Antik Yunan Anlatı Çalışmaları, Cilt:1.

EDGAR, Frank (2022). *Greek And Roman Mythology*, Mark Twain Media: USA.

ELIADE, Mircea (2001). *Mitlerin Özellikleri*, (Çev: S. Rifat), İstanbul: Om Kuram Yayınevi.

ELWOOD, Robert (1999). *The Politics of Myth*. New York: State University of New York Press.

ESTIN, Colette & LAPORTE, Helene. (2013). *Yunan ve Roma Mitolojisi*, çev. M. Eran. İstanbul, Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

FRAZER, James George (2018). *Ateşin Kökenine Dair Mitler*, çev. D. Uludağ, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

GILMAN, Todd (1997). *The Musical Quarterly*, Cilt 81, Sayı 3, ss:449-481.

GRAVES Robert (1981). *Greek Myths*, Pergum Books: London.

GRIMAL, Pierre (1990). *The Concise Dictionary Of Classical Mythology*, 1951 Presses Universitaires de France, Paris, çev. A. R. Maxwell-Hyslop.

GROUT, Donald Jay ve Hermine Weigel Williams (1947). *A Short History of Opera*, Columbia University Press.

GUANCI, Sin R. (2018). *Ovid's Metamorphoses: Book One A New Text Reader*

HAMILTON, Edith (1990). *Mitologia*, çev. Ü. Tamer. İstanbul: Varlık Yayınları.

HANDEL, George Friderich. *Hercules* opera librettosu.

HARVA, Uno (2014). *Altay Panteonu Mitler, Ritüeller, İnançlar ve Tanrılar*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.

HAYDAROĞLU, Mine (2011). *Bütünsel Yapıt: Gesamtkunstwerk, Sanat Dünyamız*, Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.

HOMEROS (2019). *İlyada* (çev. Azra Erhat ve A. Kadir). İstanbul: İş Bankası Yayınları.

HOWATSON, Margaret C. (2013). *Oxford Antik Çağ Sözlüğü*, çev. F. Ersöz. İstanbul, Kitap Yayınevi.

İLİN, Mihail ve SEGAL, Elena (2001). *İnsan Nasıl İnsan Oldu* (12. Baskı), çev. Ahmet Zekerya, İstanbul: Say Yayınları.

İLYASOĞLU, Evin. (1994). *Zaman İçinde Müzik*, Yapı Kredi Yayınları.

İNAN, Abdülkadir (2000). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*, Ankara: TTK Yayınları.

KSENOPHON (2019) *Anabasis: On Binler'in Dönüşü*, çev. Ari Çokona, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

MICHELS, U. ve VOGEL, G. (2015). *Müzik Atlası*, çev. Semih Uçar, İstanbul: Alfa Yayıncılık.

MILLINGTON, B. (1992). *The Wagner Compendium: A Guide to Wagner's Life and Music*. London: Thames & Hudson

MORFORD, Mark PO, and LENARDON, Robert J. (1988). *Classical Mythology*. Oxford University Press, Amerika.

NASONE, Publius, Ovidius. *Metamorphoses*. çev. Jan Jonston, (2012). Vancouver Island University, Nanaimo BC: Canada.

Nesa Basın Yayın A.Ş Araştırma Ekibi (2000). *Altın Klasikler*, İstanbul: Güçlü Eğitim Hizmetleri ve Matbaacılık A.Ş.

O'DWYER, Pınar Aydın, (2015). *Opera Kitabı*, Akılçelen Kitaplar: Ankara.

OGDEN, Daniel. (2008). *Perseus*, London; New York: Routledge.

ÖTÜKEN, Şefik Can, (2011) *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Neşriyat A.Ş.: İstanbul

PARKER, Roger. *The Oxford Illustrated History of Opera*. Oxford University Press, 1994.

PRELLER Ludwig. (1861). *Griechische Mythologie*. Berlin, Weidmannsche Buchhandlung.

RANK, Otto. (2016). *Kahramanın Doğuş Miti*, çev. Gökçe Yavaş. İstanbul: Pinhan Yayınları.

ROSENBERG, Donna (2006). *Dünya Mitolojisi Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi*, Ankara: İmge Yayınları.

RUSSEL, Donald. (1982). *Plutharkos ve Antik Kahraman*. The Yearbook of English Studies.

SANSONE, Mario. (1987). *Verismo: from literature to opera*. The Universty of Edinburg, United Kingdom.

SARITAŞ, Süheyla (2006). *Türk Mitolojisi İle İlgili Temel Kavramlar*, Ankara: Tüba Yayınlar.

SCHEFOLD, Karl ve JUNG, Franz (1988). *Die Urkönige, Perseus, Bellerophon, Herakles und Theseus in der klassischen und hellenistischen Kunst*. München: Hirmer Verlag.

SEYİDOĞLU, Bilge. (1997). *Erzurum Efsaneleri*, Emek Matbaacılık: İstanbul.

SEYİDOĞLU, Bilge (1998). *Efsane, Türk Dünyası El Kitabı*, Üçüncü Cilt Edebiyat: Ankara.

SHINER, Lary (2004). *Sanatın İcadı, Bir Kültür Tarihi*, çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

SOPHOKLES, *Trakhisli Kadınlar*, (2019), çev. Ari Çokona, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ŞA'RAVİ, A. (1982). *Asatir el-Egrekiya*: Kahira.

URTON, Gary (2017). *İnka Mitleri*, çev. İsmail Yılmaz, Phoenix Yayınları: Ankara.

YAHYA, L. A. (1978). *Dirasat fi Asır Heleni, Dar el-Nehze*, Beyrut.

YÜCEL, Erdem (2018), *Mitoloji Tanrıları Aşkları Ve Gizemleri*, İstanbul: Puslu Yayıncılık.

Makaleler

AÇA, Mustafa (2013). “Yirtöşlik Destanının Sibiryâ (Tümen) Türkleri Eş Metnindeki Olağanüstü Yardımcı Kahramanlar Motifi Üzerine Bir Deneme”, *Milli Folklor Dergisi*, Yıl:13, Cilt:7, Sayı:51.

AKYLDIZ, Ercan, BALKAYA DURSUN, Cemile (2018). “Euripides, Seneca Ve Crista Wolf’un Eserlerinde Medea İmgesi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:60, ss:1-11.

ALTUNAY, Erhan (2013). “Müziğin Büyük Devrimcisi Richard Wagner 200 Yaşında”, *Andante Klasik Müzik Dergisi*, Sayı:79.

American Journal of Educational Research, 2014, Vol. 2, No. 10, 876-882 “Analyzing the Labours of Hercules”, Science and Education Publishing.

ARDA, Zeki Cemil (1999). “Anadolu ve Avrupa Mitolojisinden İçerik ve Metin Karşılaştırması”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* Cilt:0, Sayı:9.

Aris ve Philips Klasik Metinler (1995). “Selected Fragmentary Plays”, çev. C. Collard, M.J. Cropp ve K.H. Lee, *Liverpool Üniversitesi Yayınları*, Cilt:18 Sayı:3.

ATALAY, Rahmi (2014). “Mitolojinin Heykel Plastiğine Yansımalarına Genel Bir Bakış”, *Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, Cilt:0, Sayı:25, ss.5-17.

AYGÜN, Tahsin (1960). “Kdz. Ereğlisi Tarihi”, *Kdz. Ereğlisi Turizm Derneği Yayınları* Sayı 1, Ankara. ss.13-14.

AYTİMUR, Raşit Görkem (2022). “Türk Opera Eserlerinin Metinlerinde Yer Alan Fantastik Öge ve Unsurların İncelenmesi”, *Electronic Turkish Studies*, Cilt:6, Sayı:5.

BAHADIR, Murat (2022). “Mitolojiden Felsefeye Doğa-İnsan İlişkisi”, *Felsefe Dünyası Dergisi*, Sayı: 76, ss. 135-157.

BAŞARAN, Cevat ve KORKMAZ, Meral (2023). “Herakles-Deianeira-Nessos Bir Yunan Mitolojisi Görsel Yorumu”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:6 Sayı:1, ss: 43-62.

BATUK, Cengiz (2009). “Mit, Tarih ve Gerçeklik Sorunu Üzerine Notlar”, *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 1.

BİLGİÇ, Emin (1982). “Atatürk, Fakültemiz ve Kürsümüz, Sümerliler’in Tarihi, Kültür ve Medeniyetleri”, *Atatürk’ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi*, ss. 75-121.

BUCAK, Baran (2010). “Antik Dönemde Dolmabahçe Yöresi”, *Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi* Cilt:0, Sayı:5.

ÇAYCI, Ahmet, AKGÜL, Mehmet vd. (2015).” Mitoloji ve Din”, *TC. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2522*, 1.Baskı.

DANIŞMAN, Bernis ve de THORPE MILLARD, Esin (2023). “Gilgameş Operası Örneğinde Opera Sanatında Mitoloji”, *Kesit Akademi Dergisi*, 9 (37), 346-364.

DEMİRTAŞ, Nurgül ve PINARCIK, Pınar (2016). “Herakleia Pontike Sikkeleri Üzerinde Herakles’in On İki İşinin Tasvirleri”, *Düzce Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Yayını*, Cilt:1 Sayı:1, ss:64-102.

ERASLAN, Şehnaz (2013). “Roma Dönemi Duvar Resmi ve Mozaiklerde Akhilleus Skyros’ta Sahnesi: Efes, Pompeii ve Zeugma Örneği”, *“MSGSÜ Sosyal Bilimler”* (7), 34-42.

ERDAL, Tuğçe (2017). “Türk ve Dünya Mitlerinde İnsanın Yaratılışı ve Toprak”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* ss.113-126.

GİRGİN, Mehmet ve GÜNER CANBEY, Ebru (2019). “Operada Bir Tür Olarak Komik Kavramına İlişkin Yansımalar”, *Eurasian Journal of Music and Dance*, Sayı: 14, ss.239-248.

GÖZLÜ, Ahmet (2021).”Grek Mitolojisinde Evrenin Tanrıları Yaratma Süreci”, *ÇAKÜ Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, ss:168-186.

KAPTAN BAZYAR, Cemile (2016). “Mitoloji ve Çağdaş Sanat”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 0, Sayı 18, ss:113-130.

KARAÇALI ANNEPÇİOĞLU, Hülya. (2019). “Gesamkunstwerk Kavramı ve Sarkis Üzerine Bir İnceleme”, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Sanat Yazıları* (41): 365-373.

KİP, Akyol, NUR, Ayça (2016). "Türkiye'den Bir Opera Etnografisi: Karyağdı Hatun Operası", *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi*, Sayı:31,ss:71-96.

KUZUBAŞ, Muhammet. (2007). "İlkeller Ait Anlatılarda Rüya Motifi", *OMÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, "Turkish Studies" Volume 2 /1*.

MEGILL, Alan (1998). "Aşırılığın Peygamberleri, Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida", çev. Tuncay Birkan, *Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları*, s.126.

MELLINK, Machteld J. (1978). "Anatolian Origins of Greek Religion." *Proceedings of the American Philosophical Society*, vol. 122, no. 4, pp. 222-235.

NABILOU, Alireza (2014). "Analyzing the Labours of Hercules", *American Journal of Educational Research*, Vol. 2, No. 10, 876-882.

NAR, Mehmet Şükrü (2014). "Günümüz Toplumunda Mitler: Halk Efsaneleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Cyprus International University folklor/edebiyat Dergisi*, cilt:20, sayı:79, s,57.

ÖZHANCI, Elif. (2022). "Mitolojik - Kültürel Ve Sanatsal Bağlamda Toplumsal Belleğin İnşası", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11, Sayı:2, ss:512-526.

ÖZNÜLÜER, Hüseyin. (2018). "Günümüzde Türk Mitolojisinin Bilinmezliği ve Sebepleri", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fak. Resim-İş Eğitimi ABD Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 67, Mart, ss. 142-158.

ÖZTÜRK, Bülent. (2016). "Karadeniz Ereğli Müzesi'nden Herakles Aleksikakos'a Sunulan Bir Adağın Düşündürdükleri", *Vir doctus Anatolicus*, ss: 682–698.

PELHİVAN, Hakan, (2008) "Aynı Noktada Ve Ortak: Barış İçin Sanat Atölyesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:63, ss.243-241.

ROLF, Tiedemann (2024). “The Women of Trachis Jealousy, Hatred and Revenge in Sophocles' Tragedy Intrafamilial Marriage and the Husbands' Widow's Wills the Famous Oracle” *American Journal of Applied Psychology*, Vol:13, Issue:3, June.

SARIBOĞA, Bahar ve AKINCI, Çiler (2017). “Antik Yunan Toplumunda ve Felsefesinde Müzik ve Flüt Çalgısı”, *AKÜ AMADER*, Sayı:6, Cilt:3, sf:4.

SUNGUR, Sultan Ayça ve GORGORETTI, Başak (2024). “21.Yüzyıl Türk Operalarındaki Mitolojik Unsurlar ve Opera-Mitoloji-Sürdürülebilirlik İlişkisi” Araştırma Makalesi, *Konservatoryum*, İstanbul Üniversitesi Yayını.

SÜRMELİ, Kader. (2021). “Gesamkunstwerk Kavramı ve 14. Secession Sergisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 14 Sayı: 79.

TAŞ, İsmail. (2000), “Mit ve Mitik Düşüncenin Yapısı”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:8, ss:57-72.

TELEK, Deniz. (2021). “Tasarım Olarak Film: Gesamtkunstwerk Kavramından Hareketle Sinemada Yapım Tasarımı” *Hasan Kalyoncu Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi* Cilt:7 Sayı:3 ss:469-485.

TURGUT, Murat. (2016) “İbrahim Hakkı Konyalı’nın Çalışmalarında Geçen Mitolojik Efsaneler” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt:0, Sayı:36, ss:59-69.

ULUSU, Yeşim. (1994). “Operanın Doğuşu ve İtalya’daki Gelişimi”, *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı:7, 275-277.

YAĞMUR KARADENİZ, (2018), Sibel, “Efsane ve Mitoloji Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Efsane Mitoloji İlişkisi,” *Asia Minor Studies*, Cilt:6, Sayı:12, s.320.

YILAR, Ömer. (2005). “Mit-Efsane ve Eğitim”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 11 ss. 384-391.

YILDIZ, Mehmet Ali. (2020). “Antik Yunan Mitosları: Kahraman Tanrılardan Tanrısal Kahramanlara” *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı 1, ss.113-127.

Basılmamış Kaynaklar

AYDOĞAN, Bilge (2006). *1950 Sonrası Görsel Sanatlar ve Müzik Arasındaki Etkileşim*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

FİLİZ, Mustafa (2018). *Barış Manço Şarkılarında Metinlerarasılık* Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Deniz Aynur Güler, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

GÜL, Umut (2018). *Modern Sinema Ve Mitoloji: Angelopoulos Sinemasında Yunan Mitolojisinin İzleri* Yüksek Lisans Tezi, dan. Doç. Dr. Sırrı Serhat Serter, Anadolu Üniversitesi.

GÜZEL, Bahar. (2017). *Antik Yunan Mitolojisinde Theseus* Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

HABİF, Verda (2008). *Antik Yunan'da Oyunculuk ve Çağdaş Uygulamalar* Yüksek Lisans Tezi, dan. Yrd. Doç. Dr. Kerem Karaboğa, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü.

KILIÇ, Yusuf. (1997). *Mezopotamya Mitolojisinin Anadolu ve Yunan Mitolojisine Olan Etkileri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), dan. Doç. Hüseyin Sever, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ROBARTS, Leslie Michael Martyn (2008), *A Bibliographical And Textual Study Of The Wordbooks For James Miller's Joseph And His Brethren And Thomas Broughton's Hercules, Oratorio Librettos Set To Music By George Frideric Handel, 1743-44*. Doktora Tezi, Birmingham Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Bölümü.

SANSAR, Hilal, (2021), *Mitolojik Hikayelerin Resimleme İle İlişkisi: Türk Mitolojik Hikayelerinin Resimlenmesi Ve Taşınabilir Ürünler Üzerine Grafik Baskı Uygulamaları*

Yüksek Lisans Tezi, dan. Doç. Dr. Banu Bulduk Türkmen Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, Ankara.

ŞEN, Seda, (2011). *Amerikan Kültüründe Mit ve Kahraman; Washington Irving ve Mark Twain Kısa Hikayelerinden Marvel Çizgi Romanlarına Kadar Mit Yaratımı ve Kahraman Temsillerinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Belgin Elbir, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

TÜRK, Menekşenur, (2018). *Antik Yunan Din Anlayışı* Yüksek Lisans Tezi, dan: Dr. Öğretim Üyesi Ali Rıza Tosun Kastamonu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Kastamonu.

İnternet Kaynakları

Erendiz Özkurt, 26.10.2023, Yorgun Herakles'in yolculuğu, Antalya Ekspres, , <https://www.antalyaekspres.com.tr/yorgun-heraklesin-yolculugu> [Erişim tarihi: 13.07.2024]

Oper Frankfurt, Premiere / First ever performance in Frankfurt HERCULES, oper-frankfurt.de, https://oper-frankfurt.de/media/pdf/Hercules_engl.pdf [Erişim tarihi: 22.08.2024]

Gramophone, Handel Hercules, gramophone.co.uk, <https://www.gramophone.co.uk/reviews/review?slug=handel-hercules-1> [Erişim tarihi:23.08.2024]

Turizm Ekstra, Karadeniz'de Amazonların ve Herakles'in izleri, turizmekstra.com, <https://www.turizmekstra.com/haber-detay/karadenizde-amazonlari-ve-heraklesin-izleri-656a35d77bca5> [Erişim tarihi: 13.07.2024]

Başak Şahindoğan, 28 Ocak 2017, Mitoloji ve doğa ilişkisi, evrensel.net, <https://www.evrensel.net/haber/305920/mitoloji-ve-doga-iliskisi> [Erişim tarihi:20.06.2024]

Canadian Opera Company, 2013, Hercules GEORGE FRIDERIC HANDEL (1685 – 1759), coc.ca, http://files.coc.ca/studyguides/Hercules_StudyGuide_1314_v3.pdf [Erişim tarihi: 09.10.2024]

Sin.R. Guanci, Ovid's Metamorphoses: Book One A new text reader, classics.uga.edu, https://www.classics.uga.edu/sites/default/files/guanci_Final%20Draft%20Teaching%20Project_0.pdf [Erişim Tarihi: 11.10.2023]

Mark Cartwright, 16 Mayıs 2016, Helios in Mythology, worldhistory.org, , <https://www.worldhistory.org/Helios/> [Erişim tarihi:17.10.2023]

DBpedia, About Trachis, dbpedia.org, , <https://dbpedia.org/page/Trachis> [Erişim tarihi:23.08.2024]

Project Muse, Hercules (review), muse.jhu.edu, <https://muse.jhu.edu/article/39200> [Erişim tarihi: 30.09.2024]

Komische Oper Berlin, Jealousy the poisoner of love Hercules George Frideric Handel, <https://www.komische-oper-berlin.de/en/what/a-z/hercules/> [Erişim tarihi: 17.10.2024]

Mary McMahon, 23 Mayıs 2024, In Mythology, Who is Pan?, publicpeople.org, , <https://www.wise-geek.com/in-mythology-who-is-pan.htm> [Erişim tarihi 16.09.2024]

Görsel Kaynaklar

Şekil 1- Çağdaş Yıldırım, 14 Ekim 2020, MİT 101: Herakles ve 12 Görevi (Bölüm 2), eaomag.com, Hercules Nemea Aslanını Öldürürken. <https://eaomag.com/mit-101-herakles-ve-12-gorevi-bolum-2/> [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 2- Hercules Lerne Ejderhası Hydra'yı Öldürürken
(<https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/>) [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 3- 17 Eylül 2022, ARTEMİS'İN KUTSAL HAYVANI: KYRENEIA GEYİĞİ, friendz10.com, Hercules Kyreneia Geyiğini Yakalarken, <https://www.friendz10.com/mitoloji/artemisin-kutsal-hayvani-kyreneia-geyigi-19220> [Erişim Tarihi: 31.08.2023.]

Şekil 4- 9 Nisan 2023, Yunan Mitolojisinin Yarı Tanrısı Herakles'in Ölümsüzlüğe Ulaşması İçin Yaptığı 12 Zorlu Görev, onedio.com, Hercules Erymanthos Yaban Domuzunu Yakarken. <https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211> [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 5- 9 Nisan 2023, Yunan Mitolojisinin Yarı Tanrısı Herakles'in Ölümsüzlüğe Ulaşması İçin Yaptığı 12 Zorlu Görev, onedio.com, Kral Augeias'ın Ahırını Temizleme Görevi, <https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211> [Erişim Tarihi: 22.06.2024.]

Şekil 6- 17 Eylül 2022, İNSAN YİYEN KUŞLAR: STYMPHALIAN KUŞLARI, friendz10..com, Hercules Stympthalos Kuşlarını Kovalarken <https://www.friendz10.com/mitoloji/insan-yiyen-kuslar-stymphalian-kuslari-19221> [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 7- Sena Yıldız, 1 Mayıs 2018, Herkül ve On İki Görevi, wannart.com, Hercules Girit Boğasını Dizginlerken <https://wannart.com/icerik/8737-herkul-ve-on-iki-gorevi> [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 8- 25 Temmuz 2023, Diomedes kısırakları, ancientmythology.org, Diomedes'in Atları Sahiplerini Öldürürken, <https://ancientmythology.org/tr/diomedede-kisraklar/> [Erişim Tarihi:22.06.2024.]

Şekil 9- Hercules Hippolyte'nin Kemerini Eurystheus'a Teslim Ederken. <https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/> [Erişim Tarihi:31.08.2023.]

Şekil 10- 9 Nisan 2023, Yunan Mitolojisinin Yarı Tanrısı Herakles'in Ölümsüzlüğe Ulaşması İçin Yaptığı 12 Zorlu Görev, onedio.com, Hercules Geryoneus'un Sığırlarını Getirirken, <https://onedio.com/haber/yunan-mitolojisinin-yari-tanrиси-herakles-in-olumsuzluge-ulasmasi-icin-yaptigi-12-zorlu-gorev-1139211> [Erişim Tarihi:01.09.2023.]

Şekil 11- Merve Yılmaz, 4 Mayıs 2018, Herakles (Herkül)'in Hikayesi ve 12 Görevi, antiktarih.com, Hesperidlerin Altın Elmaları ve Atlas <https://www.antiktarih.com/2018/05/04/herakles-herkul-ve-on-iki-gorevi> [Erişim Tarihi:01.09.2023.]

Şekil 12- Merve Yılmaz, 4 Mayıs 2018, Herakles (Herkül)'in Hikayesi ve 12 Görevi, antiktarih.com, Hercules Kerberos'u Yakalarken <https://www.antiktarih.com/2018/05/04/herakles-herkul-ve-on-iki-gorevi/> Erişim Tarihi:01.09.2023.]

Şekil 13- Hercules'in 12 Görevini Gösteren Roma Kabartması https://www.tarihlisanat.com/herakles-hikayesi-12-gorevi/#google_vignette [Erişim Tarihi:01.09.2023]

Şekil 14- Wikipedia Özgür Ansiklopedisi, Ağlayan Kaya Niobe <https://tr.wikipedia.org/wiki/Niobe> [Erişim Tarihi: 05.11.2024.]

Şekil 15 ve 16- Herakleia Pontike Sikkesi Ön ve Arka Yüzleri

Şekil 17- Begüm Bozoğlu, Perge Antik Kenti'nden Kaçırılan Herakles Lahdi, arkeolojisanat.com, Hercules'in 12 Görevini Tasvir Eden Lahit.

https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/perge-antik-kentinden-kacirilan-herakles-lahdi_3_1381582.html [Erişim tarihi: 13.07.2024.]

şekil 18- Mert Bekçi, 4 Mart 2019, Antalya'dan Amerika'ya Kaçırılan Sonra Geri Getirilen Yorgun Herakles (Herkül) Heykeli, listelist.com, Yorgun Herakles Heykeli <https://listelist.com/yorgun-herakles/> [Erişim tarihi: 13.07.2024.]

şekil 19- “Hercules” opera temsilinden görüntü <https://www.youtube.com/watch?v=BxjsjVvICrQ&t=9047s> [Erişim tarihi 03.08.2024.]

şekil 20- “Hercules” opera temsilinden görüntü <https://www.youtube.com/watch?v=Dpt7U-NmuN0&t=1611s> [Erişim tarihi 03.08.2024.]

şekil 21- “Hercules” opera temsilinden görüntü <https://www.youtube.com/watch?v=3JFvWUIUfzc&t=1981s> [Erişim tarihi:01.10.2024.]

şekil 22 ve 23- 15 Eylül 2016, Greek Himation Dress, kimmygutierrezart2130.wordpress.com, Khiton ve Himetion <https://kimmygutierrezart2130.wordpress.com/2016/09/15/greek-himation-dress/> [Erişim tarihi:01.08.2024.]

EKLER

1. “Hercules” opera librettosu
2. Ovid’in “Metamorphoses” Eserinin 9. Bölümü

HERCULES OPERA LİBRETTOSU

Georg Friedrich Händel

HERCULES (1745)

KARAKTERLER

Herkül, soyadı Alcides (bas)

Dejanira, Eşi (mezzosoprano)

Hyllus, Oğlu (tenor)

Iole, Oechalia Prensesi (soprano)

Lichas, Haberci, Dejanira'nın Sadık Hizmetkarı (alto)

Jüpiter Rahibi (bas)

Birinci Oechalian (soprano)

Birinci Trakinyalı

(tenor)

Trachis'liler Korusu

Koro

BİRİNCİ PERDE

Trakhis, Teselya'daki Saray. Dejanira, Lichas ve Trakyalılar.

Lichas

Bak, bakışlarında ne hüznü bir

kederle, kederine düşkün, kederli prenses oturuyor.

Sabahın şafağından gecenin gölgelerine kadar ağlıyor,

Gecenin kasvetinden sabahın kızaran allığına kadar,

Alcides'in kaderinden emin değil, Yokluğuna ağıt yakıyor.

Arya

Lichas

Artık değil, kader, acımasız kaşlarını çat,

Koru, yüce Jove, kahramanın

hayatını.

Zafer çelengiyle taçlandır eylemlerini,

Ve ah, yas tutan karısına kavuştur onu!

Artık yok, kader.

Dejanira

Ey Herkül! Neden benden uzak duruyorsun?

Dön, dön kahramanım, kollarıma!

Ey tanrılar, yokluğun acısı

benim gibi seven, aşkla seven biri için

ne kadar acıdır!

Arya

Dejanira

Günün kariyeri bittiğinde dünya,

Karanlıkta yok olan güneşin yasını tutar;

Ben de, göğsümü ısıtan ve görüşümü neşelendiren

o sevgili ışıktan mahrum kaldım,

Kederin en kalın kasv

etinde üzülüyorum

Yiğit şefin yokluğuna.

Lichas

Prenses, rahat ol ve en iyisini um!

Dönen birkaç saat onu geri getirebilir,

Özlem dolu kollarınızı kutsamak için bir kez daha.

Dejanira

Ah hayır, imkansız! O asla geri dönmeyecek.

Lichas

Yasakla bunu, Tanrım ve siz
erdemi, masumiyeti ve aşkı gözetin
tüm koruyucu güçler !

Dejanira

Oğlum, yok olan efendinin sevgili sureti!
Annenin kulağına nasıl bir teselli getiriyorsun?

Hyllus

Babamın kaderini öğrenmeye hevesliydim,
Rahiplere ciddi bir kurban sundum
Tanrı'nın isteğini keşfetmelerini söyledim.
Sunağın dumanı tütüyordu,
Kesilen kurbanın kanı akıyordu ki,
Kutsal duvarların etrafında
Ani bir zafer parladı!
Rahip uğurlu alameti kabul etti, Ve şimdiki
tanrıyı sahiplendi, bir anda,

Tapınak sallandı, ihtişam kayboldu,

Ve gece yarısından daha fazla karanlık her yeri örttü.

Lichas

Hepsi korkunçtu!

Hyllus

Sonunda kutsal flamen,

Tanrıyla dolu, kehanet dolu konuştu:

Arya

Hyllus

Hissediyorum, tanrıyı hissediyorum, göğsümü kabartıyor.

Gözlerimin önünde gelecek duruyor:

Görüyorum yiğit şefin ölümle yattığını,

Ve alevler yükseliyor Oeta'nın yüce alnından. "

Hyllus

Dedi; kutsal öfke göğsünü terk etti

Ve baygın peygamber yere düştü.

Dejanira

O zaman kayboldum. Ey korkunç kâhin, acılarım

ruhuma ağır geliyor,

Ve yakında beni gecenin diyarlarına gömecek!

Orada bir kez daha Herkül'ümü görecekim, Ya da

mızrağımı savuracağım, ya da inatçı yayımı eğecekim,

Ya da dinleyen hayaletlere onun zahmetlerini anlatacağım.

Arya

Dejanira

Orada mersin gölgelerinde uzanmış,

Elysium rüzgârıyla akan akarsularla,

En tatlı birliktelikte

sonsuz mutluluğu ve sevgiyi kanıtlayacağız.

Hyllus

Umutsuzluğa kapılma, ama yükselen umudun,

sevgili babamın yazgısının

kesinliğini öğrenene dek, kederin aşırılığını

askıya almasına izin ver.

Yarının güneşi Hyllus 'unun dindar

adımlarını eğdiğini görecek. Kahramanı

aramak için seyahat eden dünya boyunca.

Eğer hala yaşıyorsa, onu sana geri getirecekim,

ya da ararken öleceğim.

Arya

Hyllus

Buzdan prangalarla bağlanmış

kuzey akarsularının durduğu yerde,

Güneşin yoğun ışınlarının

yanan Lybian kumunu kavurduğu yerde,

Onur, sevgi ve görev tarafından yönlendirilen,

Orada cesur adımlarla yürüyeceğim.

Trakis'liler Korosu

Ey evlat dindarlığı, ey soylu sevgi!

Git, gençlere ilham ver, erdemini kanıtla!

Ölümsüz şöhret sana eşlik eder,

Ve merhametli Tanrı sana dost olur!

Ey evlat sevgisi.

Lichas

Korkularını kov! Soylu Herkül yaşıyor ve kollarının

yere indirdiği yağmalanmış Oechalia 'dan

bir fatih olarak dönüyor!

Dejanira

Ey sevinçli haber,

cahil dünyaya doğan gün

ya da kurak toprağa yağan yağmur

gibi hoş geldin ! Siz yalancı alametler, buradan!

Bütün endişeli düşünceler!

Arya

Dejanira

Git, korkularım, uçup gidin,

sabah ışığının önündeki bulutlar gibi!

Kahramanım bulundu, defnelerle taçlandırıldı,

Gök merhamet etti, kader razı oldu,

Bahar sevinçleri kederlerimi kontrol ediyor,

Ve yükselen taşımalar ruhumu şişiriyor.

Defolun korkularım.

Lichas

Bir tutsak kafilesi, dürüst yaralarla kıpkırmızı,

Ve zincirleri üzerinde alçakta, Fatih'e eşlik ediyor.

Ama zaferin ihtişamını daha da

Güzelleştirmek için,

Oechalia'nın prensesi güzel lole,

Esir güzelliği ile neşeli zaferi şişirir.

Hyllus

Ruhum mutsuz prenses için duygulandı,

Zincirlerini çözmeyi çok isterdim;

Ama söyle, babası, mağrur Eurytus?

Lichas

Herkül'ün kılıcıyla teke tek dövüşte düştü.

Dejanira Daha fazla değil, acele et ve efendinin gelişini bekle!

Lichas

En derin keder ne kadar çabuk mutlulukla değiş tokuş edilir!

Arya

Lichas

Neşeli trenlerin gülümseyen saatleri

İpeksi iğneler üzerinde yeniden salınır

Zevk anları.

Geri dönen zevkler kederleri kovar,

Akıp giden dereler gibi,

Ve gün geceyi takip eder.

Gülümseyen saatler.

Trakhis'liler Korosu

Kimse umutsuzluğa kapılmasın; geç de olsa kurtuluş gelebilir,

Ve Tanrı bizi kaderin eşiğinden alabilir.

Iole

Siz sefil Iole'nin sadık takipçileri,

Sizin bağlarımız benimkilerden daha ağır geliyor bana.

Mutsuz kızlar! Kaderim sizi sürükledi aşağıya,
 Düşüşüyle komşu kubbeleri ezen
 ve etrafına geniş bir yıkım yayan devasa bir yığın gibi.
 İlk Oechalian sen hala bizim metresimizsin!

Iole

Eyvah, Erastia,
 Esaret, yok edici ölüm gibi,
 Tüm ayrımları yıkar ve köleler eşittir.
 Ama tanrılar merhamet eder ve bize
 kaybettiğimiz özgürlüğümüzü geri verirse
 Ah ben! Ne kadar da çabuk hazır olur umut!
 Boş beklenti! Hayır, sonsuza dek elveda,
 Siz gençliğin ve özgürlüğün gülümseyen sevinçleri ve masum zevkleri!
 Oh, üzücü hatıralar!

19. Arya

Iole

Tanrıların kızı, parlak özgürlük!
 Binlerce lütuf seninle hüküm sürüyor,
 Binlerce zevk seninle dolup taşıyor
 Ve en canlı tanrıyı selamlıyor.

Ama sen, ne yazık ki, kanatlanıp uçtun,

Tahtı nı çevreleyen güzellikler

Ve seninle birlikte tüm zevkler gitti,

Gözümün önünden sonsuza dek silindi.

Tanrıların kızı.

Iole

Ama dinle, galip geliyor!

Onlara Herkül ve yardımcıları.

Herkül

Yukarıdaki kudretlere teşekkürler, ama asıl sana,

Tanrıların babası, ölümsüz bellerinden doğduğum! Artık uzun zahmetlerim bitti,

Juno'nun öfkesi yatıştı. Şimdi zevkle,

Dinlenirken, çeşitli emeklerimi gözden geçiriyorum.

Oechalia'nın düşüşü unvanlarıma eklendi

Ve zaferimin yükselen zirvesini işaret ediyor.

(Iole'ye dönerek)

Güzel prenses, artık ağlama! Unut bu bağları,

Trachis'de özgürsün, Oechalia'da olduğu gibi.

Bağışla beni, cömert galip, eğer
 sevgili babam, dostlarım ve ülkem için iç çekersem
 Böyle şeylerin olduğunu ve bir zamanlar
 bunlardan zevk aldığımı unutamam.

Arya

Iole

Babam! Ah, sanırım
 kılıcın ölümcül yarayı açtığını görüyorum:
 Kanıyor, acı içinde düşüyor,
 Ölürken kıpkırmızı toprağı ısıtıyor.
 Huzur içinde yat, sevgili ana gölge,
 Toprak sana ışık saçsın!
 Kızının dindar zihninde tüm erdemlerin yaşıyor.
 Iole ve Oechalians'ı dışarıda bırakın

Hercules

Şimdi elveda, silahlar! Buradan, zamanın gelgiti
 beni yumuşak bir yaşlılığa taşıyacak.
 Savaşta aşka uçuyorum, endişelerimi

nazik Dejanira'nın sevgi dolu

kucağında kaybediyorum.

Arya

Herkül

Savaş tanrısı kanlı meydanı terk eder,

Ve işe yaramaz asılı parlak mızrak ve kalkan,

Tümüyle güzelliğin cazibesini fethetmeye teslim olurken,

Cytherea'nın kollarında aşka bir loose verir.

Trachis'liler Korosu

Bayramı şenlikle taçlandırın,

Neşe saçın abartılı bir şekilde.

Minnettar sunakları tütürün,

Genç kızları dansa kışkırtın,

Müziğin sesi coşkulu

sevinçlerimizi yüksek sesle söylerken!

İKİNCİ PERDE

Bir daire. Iole ve Oechalia'lılar.

Iole

Neden bir prenses olarak doğdum, yükseklerde yükseldim,

daha büyük bir yıkımla düşmek için mi?

Tanrılar beni bir kulübenin mütevazı kiracısı yapsaydı,
mutlu olurdum.

Arya

Iole

Mütevazı bir hücrede tatlı bir hoşnutlukla yaşamayı buyuran genç
kız ne kadar da kutsanmış, uzaklardaki şehirlerden,
Yemyeşil düzlüklerdeki mırıltılı derelerden,
Köylülerle birlikte sürülere bakmak için,
Her erkek tarafından sevilen.

Dejanira

Öyle olmalı! Şöhret hatalarımı yüksek sesle söylüyor,
Ve her ses Alcides'in yalancılığını ilan ediyor;
Aşk, kıskançlık ve öfke bir anda dikkatimi dağıtıyor!

Iole

Hangi endişeli kaygılar
Jove'un oğlunun mutlu eşini
böyle zamansız rahatsız eder?

Dejanira

Aşağılayıcı kız! Gerçekten mutluydum,

Ama senin güzelliğinin ölümcül parıltısı için!

Arya

Dejanira

Güzellik hüznün elbisesini giydiğinde,

Tutkularımız güzel olanın rolünü alır.

Aşk oklarını onun gözyaşlarına batırır,

Ve onları kalbe gönderir.

Iole

Bu haksız kuşku nereden geliyor?

Dejanira

Senin güzelliğinin üzü, bana anlatılanlara göre,

Alcides'i Oechalia'nın sarayına ilk getiren.

Gördü, sevdi, seni babandan istedi. Talebi

reddedilince, öç almak için kibirli kenti

yerle bir etti ve ganimeti alıp götürdü:

Ama uğruna savaştığı ve fethettiği zengin ödül,

Iole idi.

Iole

Ah, hayır!

Oechalia'yı alçaltan ve zavallı

Lole'yi tutsak eden hırsı, küçümsenen

aşk değil.

Doğruluk kisvesi altında

en kara yalanı gizleyen rapor,

unutulmuş bir masalla

kulağını kötüye kullandı; ama ah,

sevgili huzurun için

seni çağırmama izin ver,

kıskançlıktan sakın!

Arya

Iole

Ah, düşün kıskançlık ne kötülükler kanıtlar!

Barışa elveda, aşka elveda,

Sonsuz acılar için tükendi.

Zehirle dolu bağı şişer,

Ve uyumun hüküm sürmesi gereken yerde

hiç durmayan uyumsuzluk yaşar.

Ah, düşün ne kötülükler.

Dejanira (gider)

Herkül'ün sahtekar olduğundan çok emindir.

Lichas

Benim tanrısız ustam mı?

Dejanira

Bir hain, Lichas.

Onura, aşka ve Dejanira'ya ihanet eden.

Lichas

Alcides sahtekar mı? İmkansız.

Arya

Lichas

Yıldızlar nasıl doğar ve kaybolursa,

Hala aynı parlak daire içinde hareket eder,

Kahramanın aşkı da değişmeden parlar,

Yokluk onun inancını bozamaz.

Yiğitlikle dolu göğsünde,
sebatla daha az üstün değildir.
Yıldızlar gibi.

Dejanira

Boşuna çabalıyorsun onun yalancılığını gizlemek için.

Dejanira çıkar.

Lichas

Bu senin işin, lanetli kıskançlık.

Koro

Kıskançlık! Cehennem zararlısı, insan göğsünün zorbası!

En ufak sebeplerden nasıl da

nefret dolu başını kaldırıyorsun!

Önemsiz şeyler. Uçuşan hava kadar hafif.

En güçlü kanıtlar sana görünür!

Hyllus

Tutkumu biliyor, duydu nefesimi, Ateşli

yeminlerimi; ama sağır yumuşak yalvarışına,
 Reddediyor aşk teklifimi. Bak nerede duruyor,
 Güzel Diana gibi, perileriyle çevrili.

Iole

Çok iyi, genç prens,
 Adımlarınızı bu yola yönlendiren nedeni tahmin ediyorum.
 Duymamam gereken bir davayı neden ileri sürüyorsun?
 Aşk o bahtsız göğüste barınamaz,
 Kederin ve onun kasvetli treninin bulunduğu yerde.

Hyllus

Her şeyi bastıran zamanın çalan eli,
 Bu kara davetsiz misafirleri yerlerinden kovabilir,
 Ve göğsünün cennetsel konağını daha yumuşak bir misafire
 sakın ve boş bırakabilir.

Iole

Sence Iole'nin, kolları onu
 ülkesinden, babasından, özgürlüğünden
 yoksun bırakan Herkül'ün oğlunu sevebilir mi? İmkansız!

Hyllus

Umutlarımı söndüren gerçekleri kabul ediyorum;

Yine de izin ver, sandalye sahibi kız,

ruhumu büyüleyen o sevgili güzelliklere bakayım

Ve en azından, elde etmek için umutsuzluğa kapılmam gereken cenneti göreyim.

Iole

Bu mu, bu mu Herkül'ün oğlu,

Ünlü emekleri ve zorlu silahları için?

Ey prens, ırkının erdemlerini göster,

Ve ruhundaki tüm babanı çağır.

Arya

Iole

Aşk! göğsünden kov,

O kadınsı bir misafir,

İlham vermek için sadece adi düşüncelere uygun.

Parlak zafer seni davet ediyor,

Güzel onur seni heyecanlandırıyor,

Efendinin adımlarında yürümek için.

Aşk! kov.

Hyllus

Bağışla bir tutkuyu, ölümsüzleri bile karşı konulamaz şekilde

Sallayan bu tutkuyu bağışla.

Arya

Hyllus

Göksel koltuklardan inerek,

İlahi sevinçleri bir süre askıya alarak,

Tanrılar aşkın daha tatlı cennetini tatmak için

yukarıdaki cennetlerini terk ettiler.

O zaman tutkumu suçlamayı bırak,

Tanrısal bir alevi küçümsemeyi bırak

Koro

Azgın ateşlerin, dileklerin, iç çekişlerin ve yumuşak arzuların istekli tanrısı,

Tüm doğanın oğulları senin yasalarını korur.

Sıvı havanın, sert toprağın ve kabaran anakaranın üzerinde

Kontrolsüz ve sınırsız saltanatını uzat.

Hercules ve Dejanira.**Dejanira**

Evet, gururlu Oechalia'nın düşüşüyle
şişen unvanlarını kutluyorum; ama ah,
galiplerin mağluplara
boyun eğdiğini görmek beni üzüyor.

Ne kadar kayıp, ne yazık, ne kadar düştün eski halinden,
Şöhretin gölgelendi ve tüm şereflerin yok oldu!

Hercules

Haksız suçlama! Hayır, Dejanira, hayır,
görmekli eylemler adil bir alkış isterken!

Arya**Herkül**

Alcides'in adı en son hikayede
en parlak parıltıyla parlayacak
ve gelecekteki kahramanlar
benimkini taklit eden eylemlerle
zafere yükselecek. Alcides'in adı.

Dejanira

Ey kahramanlıkların görkemli örneği!

Ne Juno'nun nefretinin, ne de bitmez tükenmez çabaların

boyun eğdiremediği kudretli savaşçı,

esir bir genç kızı fethetti.

Ey erkekliğin utancı! Ey silahların utancı!

Arya

Dejanira

Sopanı ve aslan ganimetlerini bırak,

Ve savaştan kadın işlerine uç!

Işıltılı kılıç ve kalkan için,

İğ ve kamış kullan!

Mars artık seni silahlandırmayacak,

Zaferin çağrısı artık seni ısıtmayacak,

Venüs ve onun mızımız çocuğu

senin tüm ahlaksız saatlerini kullanacak.

Sopanı bırak.

Herkül

Aldatıldın! Bir hain

benim sadık aşkımı ve sadakatimi aldattı.

Dejanira

Keşke öyle olsaydı ve gevezenin ünü

tüm Grek kentlerine yayılmasaydı Bu

utanç verici öykü!

Herkül

Jüpiter'in rahipleri

Tanrı'ya şükretmek için ciddi ayinlerle hazırlanıyor

Muzaffer silahlarımın başarısı için.

Hazır kurbanlar beni bekliyor.

Ben gidiyorum. Bu arada ne

bu kuşkular uyusun,

ne de nedensiz kıskançlık göğsünü korkutsun!

Dejanira

Aldatan, sahte, hain Herkül!

Yemin etmemiş miydi, aşkıma ilk kur yaptığında,

Güneşin şafağı sussun, gümüş ay

küremden silinsin diye, yalancılığını kanıtlamadan önce?

Arya

Dejanira

Dur, günün hükümdarı, yükselmeyi bırak,

Ne de Cynthia, akşam gökyüzünü yaldızla!

Senin parlak ışınlarına başvurdu,

Sonsuz geceyle yalancılığını mühürledi!

Dejanira

Yabancılaşmış sevgisini

yeniden kazanmam ve asayı geri getirmem

için bana ilham veren daha nazik bir güç!

Ah, şanslı düşünce!

Nessus 'un kanına batırılmış bir giysim var,

Alcides'in eliyle gönderilen dikenli mili

yarasından çıkardığı zaman.

Aşkın sönen ateşini

canlandırmak için harika bir erdeme sahiptir.

Nessus'un bana söylediğine göre,

ölürken elime güvenmiş.

Herkül'ü onu takması için ikna edeceğim ve

sihirli gücünü kanıtlayacağım.

Ve bak, haberci,

amacımı gerçekleştirmek için uygun bir araç.

Lichas'a. Dejanira

Lichas, ellerin tapınağa

zengin işlemeli bir cübbe taşıyacak

ve efendine yalvaracak Hemen erkeksi omuzlarına

eşinin hediyesini, aşkın yenilenme sözünü atacak.

Lichas

Ey hoş görev, ey mutlu Herkül!

Arya

Lichas

Sürekli aşıklar, asla gezmezler,

Asla kıskanç eziyetler kanıtlamazlar,

Sakin, kusurlu zevkler tadarlar.

Ama mutluluk artar kendinden geçmeye,

Mutluluk akar uzlaşmadan,

Bu aşkın yüce sofrasıdır.

Dejanira

Ama bak, prenses Iole. Çekilin!

Sakin ol, kıskanç korkularım, ve bırak dilim

kanayan kalbimin işkencesini gizlesin.

Iole girer.

Dejanira, Iole'ye

Affet beni prenses, kıskançlığım seni çok kabaca karşıladıysa!

O masumiyete ve güzelliğe

hakaret etmeme neden olan hatayı

görüyorum ve suçluyorum.

Tanrılara şükürler olsun ki,

aklına daha sakın düşünceler ilham etti.

Ve göğsünden akbabayı, kıskançlığı uzaklaştırdı.

Yaşa ve Alcides'in aşkıyla mutlu ol. Zavallı Iole...

(ağlıyor)

Dejanira

Prenses, artık yok! Kaldır o güzel gözlerini,

mutluluğun geri dönüşüne.

İsteğim üzerine Alcides seni

özgürlüğüne ve babanın tahtına kavuşturacak.

Düet**Dejanira ve Iole**

Dejanira

Özgürlüğün sevinçleri, gücün sevinçleri,

Gelecek saati bekle

Ve kutsanmak için sana kur yap.

Iole

Ne kadar hoş sesler duyuyorum,

Kulağıma ne kadar tatlı çalınıyor

Ve ruhumu dinlendirmek için büyülüyor!

Iole çıkar.

Dejanira

Herkül'ün babası, yüce Jove, umutsuz aşkın bu son çaresine yardım et!

Koro

Aşk ve Hymen, el ele,

Gelin, nikah bandını geri getirin!

Ve içten sevinçler hazırlasın kahramanı ve güzeli taçlandırmak için.

Aşk ve Hymen.

ÜÇÜNCÜ PERDE

Lichas ve Trachis'liler

Lichas

Siz Trachis'in oğulları, yiğit şefinizin yasını tutun,

Düşmanlardan ve ölümle tehdit eden tehlikelerden döndü,

Bir kadının eliyle, şerefsizce düştü.

İlk Trachis'li

Ah, acı haberler!

Lichas

Kahraman kurbana hazırlanırken ve bayram ihtişamı

tapınağı süslerken, bu uğursuz eller

Dejanira adına ona

pahalı bir kaftan sundu,

aşkın yenilenme sözü.

Yükselen sevinci ni ifade eden gülümsemelerle,

Alcides erkeksi omuzlarının üzerinden hain hediye fırlattı.

Ama mihrabın alevi sıcaklığını onun uzuvlarına dökmeye başladığında,

yapışan cüppe, lanetli sanat tarafından zehirlendi,

Bütün eklemlerine ince bir zehir yayıldı.

Acıdan çılgına dönmüş,

İşkence görmüş bedenini kutsal zemine fırlatır,

Sonra ölümcül giysiyi çıkarmaya çalışır,

Ama onunla birlikte kanayan, parçalanmış eti yırtar;

Korkunç çığlıkları tonozlu çatıya döner!

Arya

Lichas

Ey örneklenmemiş keder sahnesi,

Ey ihtişam güneşi öyle battı ki!

Kederimizi hangi dil anlatabilir?

Cesur, mutsuz şef, elveda!

Trachis'liler Korosu

Tiranlar artık yenilmiş kölelerin boyunlarına basmaktan korkmayacaklar.

Canavarca doğmuş korkunç biçimler

İnleyen yeryüzünü yine rahatsız edecek.

Ceza korkusu bitti,

Dünyanın intikamcısı artık yok!

Jüpiter Tapınağı. Herkül, Rahipler ve Görevliler.

Hercules

Ey Jove, burası hangi toprak, hangi iklim doğru,

Öfkeli Phoebus tarafından kavrulmuş? Yandım, yandım, azap verici ateş beni tüketiyor.

Oh, ölüyorum, biraz rahatlayın, ey merhametli güçler!

Öfkeleniyorum, öfkeleniyorum,

Stygian acılarından daha fazlasıyla.

Ateşli damarlarım boyunca,

Sıvı ateş gibi ince zehir acele ediyor.

Boreas, kuzey rüzgarını getir,

Ve bağrımnda kükre!

Ya da Neptün,

Okyanus'un birikmiş selini göğsüme dök

ve kaynayan kanımı soğut!

Hyllus

Yüce Jove, acılarını dindir!

Herkül

Bu sayısız zahmet için miydi çektiğim?

Ey Juno ve Eurystheus, sizi affediyorum!

En keskin kötülüğünüz Dejanira'nınkine boyun eğdi,

Yanılmış, zalim, hain Dejanira!

Oh, bu iğrenç cüppe! Yırtık yanlarıma yapışıyor

ve hayati kanımı içiyor.

Hyllus

Eyvah, babam!

Herkül

Oğlum, ölmekte olan efendinin isteğine uy!

Henüz yaşıyorken beni Oeta'nın tepesine götür;

Orada, bulutlarla kaplı tepenin zirvesinde, Yükselen

meşe ve yüce servi düştü,

Ve bir cenaze yığını yükselt: üzerine beni koy.

Sonra çıra yığının ateşleyin,

alevden kanatlarla tanrıların arasına karışayım!

Hyllus

Ey görkemli düşünce! Jove'un oğluna layık!

Hercules

Acılarım katlanıyor

Oh, çabuk ol, oğlum.

Ve beni görkemli ölüm sahnesine taşı!

Hyllus

Kahraman nasıl da düşüyor!

Arya

Hyllus

Bu haber yayılmasın gururlu Oechalia'nın fethedilmiş surlarına!

Bozguna uğrayan düşman başını kaldıracak,

Ve zaferini kazanacak.

Şöhret yayılmasın.

Saray. Dejanira yalnız.

Dejanira

Nereye uçmalıyım? Nereye saklayayım bu suçlu kafayı?

Ey yanlış yönlendirilmiş aşkın ölümcül hatası!

Ey zalim Nessus, nasıl intikam aldın!

Zavallıyım ben! Benim yüzümden Alcides öldü!

Bu dinsiz eller yaraladıkları efendimi

zamansızca gölgeye gönderdiler! Bırakın delireyim!

Zincirleyin beni, ey Fury'ler, demir yataklarınıza,

Ve akrep kırbaçlarıyla kırbaçlayın suçlu hayaletimi!

Bakın, bakın, geliyorlar! Alecto yılanlarıyla,

Megaera düştü, ve siyah Tisiphone!

Korkunç kız kardeşlerin yükselişini görün, Lanetli

varlıkları gökyüzünü kirletiyor!

Taşıdıkları yılanlı kamçıları görün!

Ne bağırışlar işkenceli kulaklarımı parçalıyor!

Sakla beni onların nefret dolu bakışlarından,

En karanlık gecenin dost gölgeleri! Ne

yazık ki, suçlular huzur bulamazlar

Aklın takip eden öfkесinden!

Dejanira; Iole'ye.

Dejanira

Iole, tüm bu yıkımın adil ölümcül nedeni!

Uç gözümün önünden, nefret edilen büyücü kadın, uç, Yoksa

kontrol edemediğim öfkem sana hücum eder,

Ve seni göklerin tüm rüzgarlarına dağıtır!

Eyvah, kuduruyorum! Güzel kız masum,

Ve ben tek başıma suçluyum!

Iole

Her sevinçten, bir babanın sevgisinden,

Yurdumdan ve sevgili özgürlüğümünden koparılmış olsam da.

Herkül'ün kollarında, yine de acımalıyım

Bu mutsuz evin sayısız kederine.

Iole**Arya**

Göğsüm şefkatli bir merhametle kabırır

İnsanın kederini görünce;

Ve sempatik bir ıstırap hisseder

Tanrı'nın darbeyi vurduğu yerde.

Göğsüm.

Jüpiter'in Rahibi, Hyllus, Lichas ve Trachis'liler.**Jüpiter'in Rahibi**

Prensese, sevinin, Göklerin yönlendirdiği eli

Alcides'i Jove'un sarayına yükseltti!

Dejanira

Konuş rahip, ne demek bu karanlık, gizemli selam?

Öldüğünü ve bu ölümcül el tarafından,

Çok emin, ne yazık ki, kanayan kalbim kehanet ediyor.

Rahip

Kendi emriyle Oeta'nın tepesine taşındı,

Bir cenaze yığınının üzerine uzandı kahraman.

Çıtırdayan alevler erkekçe uzuvlarını çevreliyor,

Bir kartal, bulutlardan eğilerek,
 Uçuşunu yanan yığına doğru hızla yönlendirdiğinde!
 Bir an yanar, sonra hızlı kanatlarıyla gökyüzüne döner.
 Hayretler içinde, kutsal koruya bakarız,
 Sesli meşelerden Jove'un iradesini açıklayan.
 Burada büyük efendi soyunun kaderini ilan etti:
 Ölümlü kısmı ateş yiyerek tükendi,
 Ölümsüz kısmı Olimpos'a taşındı,
 Orada tanrılarla birlikte yaşayacak!

Arya

Lichas

O, Atlas için gökyüzünü savunan,
 Şimdi altındaki kürenin uzandığını görüyor,
 Akraba tanrılarının parlak meskenlerinde,
 Yeni kabul edilmiş bir misafir,
 Mor dudaklarıyla canlı nektarı yudumlar,
 Ve paylaşır o tatlı ziyafeti.

Dejanira

Göğsümde savaşı tutkuları anlatmak için kelimeler çok zayıf keder, şaşkınlık, sevinç
Sırayla ruhumu alçaltıyor ve yükseltiyor.

Rahip (Iole'ye)

Ne de daha az senin kaderin, ünlü kız,

Jove'un özel ilgisidir, kim böyle karar verir:

Hymen aşkın en saf sevinçleriyle

Oechalia'nın prensesini ve Herkül'ün oğlunu taçlandırarak. "

Hyllus Ne mutlu Hyllus'a,

eğer o güzel lole,

Tanrı'nın armağanını onaylarsa!

Jove'un emrettiği şeye, Lole karşı koyabilir mi?

Düet

Iole ve Hyllus

Iole

Ey erdemlerine herkesin hayran olduğu prens,

Jove her engeli kaldırdığından beri,

Yenilmiş kalbimin

Tanrı'nın onayladığı bir alevi taçlandırmak için

komplo kurduğunu hissediyorum.

Hyllus

Ey prenses, yüce cazibesi

Hırsın üstünde göğsümü ateşleyen,

O kolları doldurmak ne büyük sevinç, Bir anda aşkla ve imparatorlukla kutsanan!

Artık üzülmiyorum, çünkü bütün mutluluğu sende yeniden görüyorum.

Hyllus

Başka bir şey istemiyorum, çünkü şimdi

bütün dünyevi iyilikleri sende buluyorum.

Rahip

Siz özgürlüğün oğulları, şimdi her iklimde,

Neşeli aksanlarla ölümsüz şefi söyleyin,

Erdem tarafından yıldızlı köşklere yükseltildi.

Trachis'liler Korosu

Minnettar övgüleriniz ona ait,

Özgürlüğün ölümsüz şarkısının teması!

Onun adıyla korkan baskı ışıktan kaçır,

Ve kölelik başını gecenin derinliklerinde saklar,

Mutlu iklimler onun örneğine borçludur. Barış ve özgürlükten akan nimetleri ona.

OVID

METAMORFOZLAR

DOKUZUNCU KİTAP (88-272)

Acheloüs Theseus'a Herkül'le Deianira için nasıl savaştıklarını, bir boynuzunu nasıl kaybettiğini ve bunun nasıl Bereket Boynuzu olduğunu anlatır; Nessus Herkül ve Deianira'ya yardım etmeyi teklif eder ama sonra onu kaçırmaya çalışır; Herkül Nessus'u öldürür; Nessus Deianira'ya kanıyla ıslatılmış bir gömlek verir; Söylenti Deianira'ya Herkül'ün Iole'ye aşık olduğunu söyler; Deianira Lichas'a Nessus'un ona verdiği gömleği Herkül'e götürmesini sağlar; Herkül gömleği giyer ve zehir vücudunu yiyip bitirir;

Herkül başarılarını anlatır; Herkül kayalık bir adaya dönüşen Lichas'ı öldürür; Herkül cenaze ateşini yakar ve yakılır; Jüpiter Herkül'ü tanrı yapar; Alcmene, Galanthis'in Galanthis'i gelinciğe dönüştüren tanrıça Lucina'yı kandırana kadar Herkül'ün doğumunun Juno tarafından nasıl ertelendiğini Iole'ye anlatır; Iole, Alcmene'ye kız kardeşi Dryope'nin hikâyesini anlatır; gençleşmiş bir Iolaüs ortaya çıkar; Themis Teb'de iç savaş çıkacağı, Alcmaeon'un öleceği ve bebek oğullarının aniden olgunlaşacağı kehanetinde bulunur; tanrılar en sevdikleri ölümlüleri gençleştirememekten şikâyet ederler; Jüpiter onların şikâyetlerini yanıtlar; Milet ve Cyane'nin Byblis ve Caunus adında iki çocukları olur; Byblis Caunus'a aşık olur; Caunus onu reddeder; Byblis delirir ve dönüşür; Ligdus Telethusa'ya eğer çocukları kız olursa öldürmek zorunda kalacağını söyler; Iphis bir erkek olarak doğar ve büyür; Iphis Ianthe ile nişanlanır; Telethusa yardım için Isis'e dua eder; Isis Iphis'i dönüştürür; Isis ve Ianthe evlenir.

Sonra savaşçı Theseus, Neptün'ün torunu, Achelous Theseus, Acheloüs'e neden iç çektiğini ve alnının nasıl bu kadar lekелendiğini sordular. Kalydonlu nehir tanrısı, birbirine karışmış saçlarının etrafındaki sazlarla cevap verdi:

"Sorunuz benim için acı verici. Çünkü kim yenildiğı savaşları hatırlamak ister ki? Ama size bunun nasıl olduğunu anlatacağım, çünkü savaşmış olmanın onuru yenilmenin utancından daha ağır basar. Ayrıca, kazananın böylesine ünlü bir adam olduğunu bilmek beni teselli ediyor.

Belki kulaklarınız Achelus ve Hercules , bir zamanlar çok güzel bir kız olan Deianira'yı duymuştur, birçok talibin kıskanç umudu . Ben de onlardan biriydim. Biz talipler onun babasının evine gittiğimizde (kayınpeder olarak istediğim adam) dedim ki:

"Parthaon oğlu Oeneus, beni damat olarak kabul et.

Alceus'un soyundan gelen Herkül de benim gibi konuştu, 20 ve sonra diğer talipler geri çekildi, sadece ikimiz kaldık. Herkül gelini Jüpiter'i kayınpederi olarak önerebileceğini söyledi ve ünlü İşlerinden, üvey annesi Juno için yerine getirmeyi başardığı emirlerden bahsetti. Cevap olarak ona karşı konuştum:

"Bir tanrının bir ölümlüye boyun eğmesi utanç vericidir.

(O zamanlar Herkül henüz ilahlaştırılmamıştı)

'Bende, kıvrım kıvrım akan suları krallığının her yanına yayılan o ırmakların yöneticisini görüyorsun. Ben buraya yabancı bir ülkeden gönderilmiş bir damat değil, kendi krallığının bir parçası, halkından biri olacağım. [Juno'nun bana zarar vermesine izin verme, Cennetin kraliçesi bana karşı hiçbir nefret duymuyor ve bu işlerde emrettiği tüm cezalar bana uygulanmadı.(5) Sana gelince, Herkül, Alcmene'nin oğlu, 40 Jüpiter'in baban olduğuyla övünüyorsun. Eğer öyleyse, ya bu doğru değildir ya da gerçekten bir suçtan suçludur. Onun baban olduğunu iddia etmen, öz annen tarafından zina edilmeni içeriyor olmalı. Öyleyse hangi hikâyeyi tercih edeceğinize karar verin - Jüpiter'in hayali babanız olduğunu ya da doğumunuzun utanç verici bir eylemden kaynaklandığını.

Ben bu sözleri söylerken, çatık kaşları bana bakmaya devam ediyordu. Cesur bir adam gibi davranamıyor ve içindeki öfkeyi kontrol altında tutamıyordu. Cevap olarak söylediği kelimeler çok azdı:

'Elim dilimden daha güçlüdür. Ben seni dövüşte [30] yendiğim sürece sen tartışmada galip gelebilirsin.

Ve sonra o vahşi adam bana saldırdı. Az önce yaptığım görkemli konuşmadan sonra boyun eğmeye utanıyordum. Üzerimdeki yeşil giysileri attım, onu savuşturmak için kollarımı kaldırdım, ellerimi göğsüme doğru kavuşturdum, dövüşmeye hazırlandım, ve saldırısına karşı koymak için bacaklarımı destekledim. İçi boş avucuna biraz toz alıp bana fırlattı ve altın rengi kumla temas edince sarardı. Sonra beni boynumdan, sonra bacaklarımdan, sonra da

kasıklarımın yakaladı, daha doğrusu yakalar gibi oldu, her yanımdan saldırdı. Ama ağırlığım beni savunuyordu ve bana saldırısının hiçbir etkisi olmadı, tıpkı kükreyen sellerin tüm gücüyle saldırdığı bir kaya kütlelerinin [40] 70 kendi ağırlığıyla güvende kalarak yerinde kalması gibi. Kısa bir süreliğine geri çekildik, sonra savaşa yeniden katıldık. Yerimizi koruduk, teslim olmamaya kararlıydık. Ayaklarımız iç içe geçmişti, bu yüzden öne doğru eğildim, göğsümle onu ittim, parmaklarım onunkilerle kilitlendi, alnım alnına bastırdı. Güçlü boğaların bu şekilde birbirlerine girdiklerini gördüm, bir eş kazanmak için çabalıyorlardı, uğruna savaştıkları ödül, tüm çayırdaki en güzel inek.

80 Sığır sürüsü titreyerek bakıyor, hangisinin zaferi kazanacağından ve büyük krallığının efendisi olacağından emin değil. Pırıl pırıl göğüslerimiz birbirine kaynaşmıştı. Sonra Herkül beni itmek için üç kez denedi ama başarılı olamadı. [Ama dördüncü denemesinde tutuşumu kırdı, ona sardığım kollarımı gevşetti ve yumruğuyla bana vurdu -her halükârda doğruyu söylemeye kararlıyım- ve sonra beni hızla döndürdü ve sırtıma örttü. Korkunç bir ağırlığı vardı. İnanın bana -uydurma bir hikayeye daha fazla itibar kazanmaya çalışmıyorum - üzerime yıkılan bir dağ tarafından düzleştirildiğimi hissettim. Zor da olsa, terden sırlıklam olmuş kollarımı uzattım ve büyük bir itiş gücüyle göğsümün etrafındaki sıkı tutuşunu gevşettim. Nefes nefese kalmıştım, ama o ileri doğru bastırdı ve gücümü geri kazanmamı engelledi, sonra da boynuma sarıldı.

Sonunda dizim yere değmeye zorlandı ve ağzım kumu ısırdı. Benim gücüm onunkine denk değildi. Bu yüzden büyü yeteneklerimi denedim, şeklimi uzun bir yılanla dönüştürerek ondan kaçtım. Ama sonra vücudumu esnek sarmallar halinde büküp çatallı dilimi korku dolu tıslamalarla dışarı fırlattığımda, Tirnys'li adam gülerek büyümlle alay etti ve şöyle dedi:

"Beşikteyken yılanları boğazlardım, ve Acheloüs, diğer yılanlardan daha güçlü olmana rağmen, sen sadece bir tanesin. Lernaean Hydra'sının ne kadar olurdun? Yaralandığında çoğalırdı, ve yüz başından birini kesmek tehlikeliydi, çünkü kaybettiğinin yerine iki tane daha büyür, böylece boynunu

eskisinden daha vahşi hale getirirdi. Ama yine de, yaralarından yılanlar dal gibi uzasa ve ona zarar vermek canavarı daha da büyütse de, O Hydra'yı yendim ve yere düştüğünde onu katlettim. Kendini bir yılan suretine dönüştürdüğüne, sana yabancı olan silahları kullandığına ve ödünç alınmış bir şekle saklandığına göre, seni neyin beklediğini hayal ediyorsun?

O konuştu. Sonra parmakları boynumun üst kısmını kavradı. Sanki boğazım mengeneyle sıkılıyormuş gibi öğürdüm ve başparmaklarını nefes borumdan çekmeye çalıştım. Beni yılan şeklimde de dövüyordu ama hâlâ üçüncü şeklim, vahşi bir boğa şeklim vardı. Vücudumu bu şekle dönüştürerek dövüşmeye devam ettim. Soldan saldırarak kollarını kaslı boynuma doladı. Ben uzaklaştıkça o da peşimden geldi, boynuzlarımı büküp çekerek yere düşürdü ve beni derin kuma düşmeye zorladı. Orada da durmadı. Sert boynuzumu acımasız yumruğuyla yakalayarak yerinden kopardı ve parçalanmış kafamdan ayırdı. Ama naiadlar bu boynuzu meyvelerle bolluk boynuzu ve tatlı çiçeklerle doldurdular ve kutsadılar, bu yüzden şimdi asil Bolluk Tanrıçası, boynuzum sayesinde gerçekten zengin."

Akheloüs konuştu. Ardından, Diana gibi giyinmiş, saçları iki omzuna dökülen bir su perisi olan hizmetkârlarından biri, taşan boynuzunda Sonbahar'ın tüm hasat ürünlerini ve ikinci yemek olarak sunmak üzere lezzetli meyveler taşıyarak içeri girdi.

Gün ışığı gelir. Güneşin ilk ışıkları tepelere vurduğunda, gençler yola çıkar. Orada beklemeyecekler. Ta ki dere sakın ve huzurlu olana ve taşkın sular durulana kadar. Akheloüs sularının derinliklerinde, kaba saba yüz hatlarını ve bir boynuzu eksik olan hasarlı kafasını gizler. Herkül tarafından kendisinden alınan

bu tek boynuzu kaybetmek, üzgün hissetmesinin tek nedenidir. Diğer tüm konularda yara almamıştır ve bu kaybı başının etrafındaki sazlar ve söğüt yapraklarıyla gizler.

Ama sen, vahşi Nessus, aynı genç bakire kıza olan tutkun yüzünden Herkül ve Nessos'u ölümcül bir şekilde yaraladın- uçan bir ok seni sırtından vurdu. Çünkü Jüpiter'in oğlu Herkül, yeni karısı Deianira ile memleketine dönerken, Euenus nehrinin hızlı akışına ulaştı.

Kış yağmurları nedeniyle kabaran su, artık alışılmış yüksekliğinin üzerindeydi, birçok girdap vardı ve geçilemiyordu. Herkül kendisi için korkmasa da, gelini için biraz endişeliydi. Nessus atını sürdü. Uzuvarları güçlüydü ve geçidi iyi tanıyordu. Herkül'e dedi ki:

"Alceus'un çocuğu, benim yardımımıyla şuradaki bankaya bırakılacak. Sen gücünü yüzmek için kullan!"

Boeotia'lı kahraman Kalydonyalı kızı Nessus'a teslim eder. Kızın hem nehirden hem de sentordan korktuğu için beti benzi atmıştır. Herkül sopasını ve kavisli yayını karşı kıyıya fırlatır. Sonra, olduğu gibi, sadığı ve aslan postuyla ağırlaşarak şöyle der:

"Madem yola çıktım, bu nehri geçmeliyim."

Duraklamaz ya da suyun en sakin yerini aramaz, çünkü akıntı izin verdiği için 190'ın karşısına geçmeyi reddeder. İlerideki kıyıya tırmanıp karşıya

fırlattığı yayı kaptığı sırada karısının haykırışını duyar. Nessus'un şimdi Deianeira'yı azat ederek güvenini boşa çıkarmaya niyetli olduğunu sezerek ona bağırır:

"Onu nereye taşıyorsun, seni vahşi hayvan, hızlı toynaklarına boşuna mı güveniyorsun? Sana söylüyorum, Nessus, seni çift biçimli canavar. O yüzden beni dinle! Hakkım olanı alıp kaçma. Bana duyduğun saygı seni dizginlemiyorsa,

Bir at olarak güçlerine güveniyor olsan da, seni ayaklarımla değil, bir okla yakalayacağım."

Sonra da söylediklerini yerine getirdi. Nessus'un ölümü. Kaçan sırtına bir ok fırlattı. Demir çubuk Nessus'un göğsüne saplandı. Oku çıkardığında, Hydra'nın öldürücü zehriyle karışmış kan aktı, her iki yarasından da, biri okun isabet ettiği yerden diğeri de dışarı çıktığı yerden.

Nessus kanını sildi ve kendi kendine mırıldandı:

"İntikam almadan ölmeyeceğim."

Ve böylece gömleğini sıcak kanıyla ıslatıp kaçırdığı kıza verdi ve Deianeira'ya bunun yeni bir aşk uyandırma gücüne sahip bir hediye olduğunu söyledi.

Yıllar geçer ve tüm dünya güçlü Herkül'ün yaptıklarıyla ve üvey annesinin ona duyduğu nefretle doludur. Herkül Oechalia'yı ele geçirmiş ve

Cenaeum'da Jüpter'e kurban etmeye hazırlanmaktadır. Ama sonra, Deianeira ve Herkül gevezeliği Yalan şeyleri gerçekte karıştırmaktan büyük zevk alan ve yalanları sayesinde en küçük şeylerden büyüyen söylenti, onun önünde uçar ve kulaklarınıza çarpar, Deianira, Amphitryon'un oğlunun, kocanızın Iole'ye aşık olduğunu iddia eder. Herkül'ü seven Deianira bu yeni ilişkinin hikâyesine inanır ve telaşlanır. Önce ağlamaya başlar ve kendini perişan hissederek üzüntüsünü ağıtlarla dile getirir. Ama çok geçmeden şöyle der:

"Neden ağlıyorum ki? Rakibim bu gözyaşlarıyla mutlu olacak. Buraya geldiğine göre, diğer kadın evlilik yatağımın içinde kontrolü ele geçirmeden önce, hala mümkünken, yepyeni bir plan hazırlamalıyım. şikayet mi etmeliyim yoksa dilimi mi tutmalıyım? Calydon'a geri mi döneyim yoksa burada mı kalayım? Bu evi terk mi etmeliyim, yoksa elimden başka bir şey gelmiyorsa en azından işleri onlar için zorlaştırmalı mıyım? Ey Meleager, ya senin kız kardeşin olduğumu hatırlarsam ve cesur bir yürekle bir suç işlemeye hazırlanırsam ve Iole'nin boğazını keserek bir kadının kederinin ne kadar zarar verebileceğini gösterirsem?"

Zihni farklı seçenekleri gözden geçirdi ve hepsinden Nessus'un kanıyla ıslatılmış gömleği kocasının solmakta olan aşkının gücünü geri kazanması için göndermeyi seçti. Farkında olmadangömleğin kendisini perişan edeceğini düşünerek gömleği şüphelenmeyen Lichas'a verdi. Çaresiz ve mutsuz kadın gömleği kocasına vermesini söyleyerek onu kazanmak için tasarlanmış kelimeler kullandı.

Gömlek hakkında hiçbir şey bilmeyen Herkül gömleği alır ve Lernaean Hydra'sının zehirini omuzlarına örter. O sırada tütsü yakmakta, ilk alevlerin yanında dualar etmekte ve mermer sunakların üzerine bir tabaktan şarap dökmektedir. Alevler tarafından ısıtılan zehirdeki yıkıcı güç yumuşar, çözülür ve Herkül'ün vücuduna yayılır. Hâlâ yapabiliyorken, her zamanki cesaretiyle iniltilerini susturur. Ama daha sonra, acısı direncini alt ettiğinde, sunakları aşağı atar ve Oeta ormanını çığlıklarıyla doldurur. Kendini ölümcül gömlekten kurtarmak için hiç vakit kaybetmez. Ama gömlek yırtıldığı yerde derisini sıyırp atıyor ya da -ayrıntıları tarif etmek dehşet verici- etine yapışıyor, bu yüzden onu çıkarma çabaları boşa çıkıyor ya da sakatlanmış uzuvları ve iri kemikleri ortaya çıkıyor. Kanı cızırdıyor, yakıcı zehirden kaynıyor, tıpkı dondurucu suya daldırılmış kızgın metal gibi acısı sürekli devam eder. Doymak bilmez alevler midelerini emer, tüm vücudundan siyah terler sızmaya devam eder, yanmış sinirler çatlar ve gizli zehir kemiklerini sıvılaştırır. Ellerini kaldırarak yıldızlara doğru bağırır:

"Satürn'ün kızı, çöküşümden beslen. Karnını doyur, seni zalim tanrıça! Yüce göklerden bu yıkıma bak ve vahşi kalbini doyur! Ya da durumum bir düşmandan, hatta senden bile merhamet görüyorsa, o zaman ruhumu, yakıcı acılarla kıvranan ve zahmet için doğmuş zavallı ruhumu al götür. Ölüm benim için bir armağan, üvey annemin uygun bir hediyesi. Bunun için mi yabancıların kanıyla tapınakları kirleten Busiris'i aşağı attım? Bunun için mi Antaeus'u, ona güç veren annesi Toprak'ın üzerine kaldırdım ya da İberyalı çoban Geryon'un üçlü şekli önünde durdum ya da seninle, Cerberus'la ve üç başıyla yüzleştim? Bu ellerim o güçlü Girit boğasının boynuzlarını bunun için mi indirdi, Elis'te, Stymphalian gölünde ve Parthenian ormanlarında bunun için mi çalıştı? Onların gücü sayesinde Amazonlardan altınla işlenmiş o kemeri ve hiç uyumayan ejderhanın koruduğu o elmaları geri getirmedi mi? Ve sentorlar bana karşı koyabildiler mi, ya da Arcadia'da büyük bir yıkıma yol açan o yaban domuzu? Ve Hydra'ya kaybından daha da büyüyerek, iki kat güç

kazanarak yardım edildi mi? Peki ya Trakya atlarının insan kanıyla beslendiğini, ahırlarının parçalanmış cesetlerle dolu olduğunu gördüğüm ve bunu gördükten sonra onları alt edip o atları ve efendilerini de öldürdüğüm zaman? Devasa Nemean aslanı şimdi ölü yatıyor, bu kollarım tarafından öldürüldü ve bu boyunla 320 cenneti tuttum. Jüpiter'in zalim karısı emir vermekten yorulmuş olabilir, ama ben onları yerine getirmekten yorulmadım. Ama şimdi cesaretin, silahların ve savaş gücünün karşı koyamayacağı yeni bir hastalıkla karşı karşıyayım. Her şeyi tüketen bir ateş ciğerlerimin derinliklerinde dolaşüyor ve her uzvumdan besleniyor ve yine de Eurystheus geliyor. Hâlâ tanrıların varlığına inanan insanlar var mı?"

Herkül konuştuktan sonra, Oeta'nın tepelerinde, hâlâ zehirden harap olmuş bir halde, mızrağını fırlatan adam gittikten sonra vücuduna av mızrağı saplanmış bir boğa gibi dolaşıyordu. Onu orada görebilirdiniz, sık sık inliyor ve dişlerini gıcırdatıyor, sık sık gömleğinin kalıntılarını sırtından sökmeye çalışıyor, ağaçları düzleştiriyor, dağlara uluyor ya da kollarını babasının göğüne kaldırıyordu.

Derken, bir de ne görsün, mağaramsı bir kayanın içinde saklanan Lichas'ı görmüş ve dehşete düşmüş. Acı içinde kıvranan Herkül tüm öfkesini

Lichas'a yöneltti ve ona bağırdı:

"Lichas! O ölümcül hediyeği getirip bana veren adam sen değil miydin? Ölümümden sorumlu olan sen değil misin?"

Lichas titredi, rengi soldu ve paniğe kapıldı. Çekingen bir tavırla mazeretlerini sıraladı. Ama yalvarıp Herkül'ün dizine uzanmaya çalışırken, Alcides onu yakaladı ve üç dört kez döndürdükten sonra bir mancınıktan daha büyük bir güçle Euboea denizinin derinliklerine fırlattı. Yukarı doğru yükselirken Lichas havadaki esintiye dönüştü, Lichas sertleşti. İnsanların söylediğine göre, nasıl yağmur buz gibi rüzgârlar tarafından dondurulursa -kar böyle oluşur- ve savrulan karda yumuşak bedenler paketlenir ve yoğun dolu taneleri bulutlarına dönüşürse, aynı şekilde, eski çağların iddiasına göre, o güçlü kollar Lichas'ı havaya fırlattığında, korku adamın kanını kuruttu ve vücudunda hiç nem kalmadığı için sert bir kayaya dönüştü. Ve şimdi, Euboea açıklarındaki sularda, derinlerden çıkan ve bir insan formunun izlerini koruyan küçük bir resif var. Denizciler o kayalıkta yürümeye korkarlar, sanki taş onların varlığını hissedebilirmiş gibi. Ona Lichas derler.

Sonra, Jüpiter'in ünlü oğlu, büyüyen ağaçları kestin engebeli Oeta'da bir cenaze ateşi yaktın, Hercules'in ölümü ve Poeas'ın oğlu Philoctetes'e yayının, hantal sadağının ve oklarının sorumluluğunu almasını söyledin- Troya diyarını bir kez daha görmeye yazgılı. Ve aynı adamın yardımıyla ateşin derinliklerinde bir alev yaktın. Yığın yırtıcı alevlerle tutuşurken, o Nemean aslanının postunu tahtanın üst kısmına yaydın ve boynunu sopana dayayarak uzandın, tıpkı başında çelenklerle dolu şarap kadehlerinin ortasında uzanmış bir konuk gibi görünüyordun.

Şimdiye kadar büyüyen alevler çatırdıyordu ve her yöne yayılmıştı. Uzunlarına saldırdılar ama bedeni sakindi ve onları küçümsedi. Tanrılar yeryüzünün bu koruyucusu Jüpiter ve Herkül için endişelenmeye başladılar, bu yüzden Satürn'ün oğlu Jüpiter onların ruh halini sezerek güven verici sözler söyledi:

"Siz yukarıdaki tanrılar, korkunuz bana büyük bir sevinç veriyor ve minnettar bir halkın hükümdarı ve babası olarak adlandırıldığım için ve ayrıca yüksek saygınızın yavrularımı koruduğu için kendimi özgürce ve yürekten kutlayabilirim. Çünkü sizin endişeniz bu büyük adamın yaptıklarını övmek olsa da, ben de onu onurlandırmakla yükümlüyüm. Ancak boş bir korkunun kalplerinizi etkilemesine izin vermeyin. Oeta'daki ateşleri hiç düşünmeyin! Her şeyin üstesinden gelen, şimdi algıladığınız o alevlerin de üstesinden gelecektir ve Vulcan'ın gücüne dair hiçbir şey hissetmeyecektir, annesinin ona verdiği parçalar dışında. Benden aldığı şey sonsuzdur, Ölümün ulaşamayacağı bir yerde. Hiçbir ateşte yok edilmeyecek ya da tüketilmeyecektir. Yeryüzüyle işi bittiğinde, onu göksel bölgelere buyur edeceğim ve siz tanrıların bu davranışımı sevinmek için bir neden olarak göreceğinize inanıyorum. Ama belki de tanrıdan biri - herhangi bir tanrıyı kastediyorum- Herkül ilahlaştığında üzülecek ve bu hediye vermekten mutlu olmayacaksa, o tanrı bunu liyakati onu buna layık kıldığı için verdiğimizizi anlamalı ve istemeyerek de olsa onaylamalıdır."

Tanrılar da aynı fikirdeydi, hatta Jüpiter'in karısı Juno bile, onun son sözlerine üzülmüş ve kendisine atıfta bulunmasına içerlemiş gibi görünse de, söylediklerinin geri kalanını kabul etmiş görünüyordu. Bu arada Vulcan ateşin yakabildiği her şeyi tüketmişti ve artık geriye kalanları kimse Herkül olarak tanıyamazdı, çünkü annesinden miras aldığı özelliklerden hiçbir iz taşııyordu ve sadece Jüpiter'den aldıklarını koruyordu. Ve nasıl bir yılan derisini attığında yaşlılıktan kurtulur ve pırıl pırıl taze pullarla 430 yenilenmekten büyük zevk alırsa, aynı şekilde, Tirynthialı kahraman da ölümlü uzuvlarını kaybettiğinde, daha iyi olan kısmı güçlendi ve eskisinden çok daha büyük görünmeye başladı - huşu uyandıran, vakur bir asaletle. Her şeye gücü yeten baba onu dört atlı arabasıyla içi boş bulutların arasından geçirdi ve parıldayan yıldızların arasına yerleştirdi (Metamorphoses, ss: 88-272).

ÖZGEÇMİŞ

Karadeniz Ereğli Sağlık Meslek Lisesi hemşirelik bölümünde okurken son sınıfta Ereğli Güzel Sanatlar Lisesi müzik öğretmeni Onur Başaran ile çalışarak konservatuvara hazırlandı. 2017 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü Opera Anasanat Dalı yetenek sınavını kazanarak konservatuvar eğitimine başladı. Burada lisans süreci boyunca şan alanında Öğr. Gör. Onur Çuhacı ile çalıştı. Lisans sürecinde katıldığı koro festivallerinden sertifikalar aldı. 2022 yılında onur belgesi ile mezun oldu. Mezun olduğu yıl Ankara'da düzenlenen Kültür Yolu Festivali Şan Konseri'nde okulunu temsil etti ve sertifika aldı. Aynı yıl Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın lisansüstü eğitim sınavını kazanarak yüksek lisans eğitimine başladı. Burada ilk önce Prof. Zibelhan Dağdelen, daha sonra ise Prof. Alper Kazancıoğlu ile çalıştı. Massimiliano Caporale tarafından yapılan şan masterclassına katılarak sertifika aldı. Son olarak 2023-2024 sezonunda Karadeniz Ereğli Doğa Koleji'nde müzik öğretmeni olarak çalıştı.